

Supracoperta și coperta de *Petre Vutcănes,*

1 H ^ £•

Ijoi

TUDOR ARGHEZI

SCRIERI

14

ir- P-'
fe=

« - OF

•3 "5
§5 '3

PROZE

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

**TABLETE
DIN
TARA DE KUTY**

Lui François Rylbelais

FOSTUL CUVINT ÎNNAINTE,
LA EDIȚIA ÎNTÎIA

Sia putut citi în zăiare textual că prezentele pagini, sorocite unei apariții primăvăratice, mau fost puse în circulație la timp din pricina cenzurii.

Omul obișnuit să gândească slobod, așează propoi zăția întrialfel. Dacă ar fi fost supusă examenului cenzurii, cartea de față nu ar fi fost cuvînt să fie oprită, dar siar fi recunoscut drepturi artistice unei noi autorități literare, ceea ce nu sia întmplat.

Autorul se folosește de spațiul pe care i ha lăsat aci gol imprimeria, ca să facă o declarație de principiu cititorului: că ma urmărit să realizezeze nici logică, nici succesiune, ci o simplă carte de buzunar și ghiozdan, citibilă oricum, începută orișideunde, fără final și putînd sfîrși acolo unde vrea cititorul săn puie o zăloagă, să o abandoneze sau să o arunce.

T. A.

ÎN AVION

_____ Mulțumită avionului, explorările au ajuns lesnicioase, și dacă aerul sau motorul nu te trădează, carbonizat într*o pustietate sau pierdut într*o mare, ești sigur de o călătorie plăcută. Înainte ca să*și facă trupul ușor, aviatorul trebuie să*și ușureze sufletul, obișnuindu*și4 cu viața de fiu' ture și cu pieirea instantanee.

Echipași cu tot ce trebuiește, ne*am construit costume de piele cu blana pe dos, ne<am strîns capul bine în cîte o căiță din acelaș material, am pus în cojoace potrivit croite toate labele noastre patru.

Plecarea mea s*a petrecut fără voie, întno ab< sență totală a personalității. Cei doi prieteni ai mei aviatori, Mnir și Kuic, m<au scos dintrmn local către ziuă, mai mult absent, cum zisei, decît de față, și m*au dus acasă la ei, în camerele de la periferie ale unui aerodrom. Hangarele, puse la rînd, mi*au lăsat o impresie de broaște* țestoase uriașe, ieșite din mlaștinile unei țări de început de lume, ca să miroasă orizontul. Un ochi electric li se dilata pe nas. Am dormit ca o brută, aruncat pe mușamale, pînă pe la patru după«amiază, cînd mi se întoarse memoria dispă* rută. Vruî să fug pe fereastră și să mă duc să*mi sărut familia, pe care nu o mai văzusem de patru zile, decînd dura ceea ce fusese o masă colegială. Kuic mă prinse de picior.

— Stai, lașule! zise. Peste șapte minute decolăm, îmbrăcați! porunci Kuic ajutoarelor.

— De ce «lașule»? am întrebat jignit. Pot să*ți afirm că nu mi*e frică de nimic! adăogai cu o bărbăție orgolioasă. Dar, mărturisesc, și cu un sentiment, care aș fi preferat să fie numit sfială și blindețe, dacă nu*mi era, întrnadevăr, nu frică ci groază, și dacă n<aș fi tremurat ca varga.

- Nu vezi cum dîrdîi, imbecilule! zise Kuic.

— Eu? întrebai dezarticulat, în plină lună de vară, de o rapiditate de mișcări și de o precipitare a maxilarului, pe care nu le puteam stăpîni.

— Nu*1 mai luăm cu noi, hotărî Mnir. Te po# menești că ne face o boroboacă pe sus și ne cere săA azvîrlim din avion.

— Nu pe«penmit! protestai clănțănind. Me* me* merg cu*cu voi. Ssînt ho*tărît!

De fapt, soluția lui Mnir mă interesa; îmi venea să plîng și mizera rușine. Îmi aduceam aminte zîmbetul fetiței mele, figura ei puțintel cîrnă și cărămizie, cu mărgică ochilor neagră, și voiam să o iau în brațe, încă o dată, înaintea de a muri în talazele oceanului, otrăvit cu azur și apă amă< ră și devorat de rechini. Dar Demonul trufiei, care a caracterizat întodeauna pe fricoși, se insta* lase în paiele sufletului meu și, viteaz prin imitație, devenii în târbacă evenimentelor un erou. Cît era de lamentabil eroismul meu, știa numai con* știința.

— Gata?

— Gata!

Nici nu mă spălasem pe ochi, și zburam la trei sute metri înălțime. Ca să fie mai mari, metrii mi se păreau pătrați și cubi.

Deocamdată, simții nevoia să mă uit la ceas.

— Nu știu unde mi*e ceasornicul, zisei către Mnir și Kuic.

Primul se uita în hartă, și cel de*al doilea era la volan.

— Ai uitat că bai dat chelnerului cadou?

— Ar fi trebuit să fiu beat, zisei cu accent; nsam această slăbiciune.

— Turtă! zise Mnir, apucat de un hohot de rîs. Îl țineai pe chelner de gît și4 pupai în urechi.

Mnir se aplecă să scuipe de scîrbă, deasupra planetei, care se mișca subț noi ca niște cărți de joc. Aparatul se lăsa ca o luntre pe stînga.

— Ai sictir! zise Kuic. Puteai să'ți înghiți scuipatul, gîndindurte la gălbenușul din urechea chelnerului, și să nu ne dai peste cap. Nu mă face! că mă pui pe acrobație și vărsați mațele din voi.

— Lasăd, mă, în pace, zise Mnir. Nu știi că e nebun? Din trei spirale em stare să ne dea gata pe amîndoi și pe el.

Tocmai trecea o biserică pe dedesubtul nostru, ca o capră. Un popă ne făcea bezele voluminoase.

— Dar am scăzut la o sută douăzeci de metri! strigai. A crescut popa.

— Țineai floanca! zise Kuic, că te las pe clo* potniță.

Și deodată ne ridicarăm vertical, ca o săgeată, pînămtun nor.

— Nici așa! zisei. Ia*o mai domol.

— Ca să te învăț minte! zise Kuic.

Kuic sîșiia o melodie de jazz, rămasă de la banchet.

— Știi la ce mă gîndesc? zise Kuic. La putoarea aia de cioară înaltă cu ochii verzi. Mă ruga s*o luăm cu noi, s*o facem vulturoaică.

— Mai era un loc lîngă mine, zise Mnir. . . Mă, un lucru aș vrea să mai încerc în avion. . .

— E porc! zisei.

- De , știu eu? răspunse Kuic, pilot profesional. Cred că ajunsese foarte palid. Pierdusem echis librul interior dintrodată, la o nouă clătinare

mai bruscă, și mi se umplu gura de«o amăreală acră.

—Dă*i drumul jos, *mo* mai economisi, îmi comandă Kuic.

Și dădui drumul ca unui conținut de ceașcă de ceai.

—Aerul spală, zise Kuic. Pînă jos nu mai ră*mîne nimic. Ca și din pasageri. . .

ÎN VĂZDUH

—**I** Ne aflam la șase sute de kilometri de cen*trul de aviație, de unde plecasem. Kuic zise:

— Citește ceva, ca să mai treacă timpul.

— N*am luat nicio carte cu mine, răspunsei.

— Recitează, idiotule! din memorie.

Uitasem tot ce știam și mă gîndeam numai la fetița mea, care se putea spune că nu mai avea tată, cu un accent cu atît mai tragic, cu cît încă nici nud pierduse. Mă căznii să*mi aduc aminte cîte ceva: un vers pe ici'colo, fără sens, fără legă; tură. Mă obsedau totuș niște îngînări din copilărie, pe care nu cutezam să le pronunț și a căroră revenire subită nu mi*o puteam explica, în altă*tudine, decît printno diminuare a insului pînă la ceea ce fusese în copilărie. Și ziceam mintal, după motor : «Ala, bala, portocala... Ala, bala... portocada. . . Cioca, boc. . . »

— Ce*ai zis? întrebă Kuic auzind «boc», rostît involuntar, tare.

— Am zis: Ala, bala, portocala. . .

— Pitak s*a tîmpit în cer detot, zise Mnir că*tre Kuic. Cînd s*o da jos la Asfadur, o să ceară biberon.

— Era tîmpit decînd se găsea pe sol, răspunse Mnir.

— Ieftin! împlinii eu. Orice nătărău e în stare să facă o glumă atît de proastă.

Kuic lăsa avionul să alunece pe vîrf, perpendi*cular la pămînt, și, după ce*mi trase o spaimă, se ridică din nou.

— Nu face prostii! zisei. Dacă nu ți*e milă de zănateca ta tinerețe, adăogai cu gravitate, ești obligat să te gîndești la copiii mei. . .

— Cînd e vorba de pielea lui, își citează copiii, zise Kuic. Cunoaștem! Dragoste prin substituire, șantaj sentimental. Zaraful care i*a mîncat mami paralele, zicea că Banca lui e o instituție econo*mică și că de ea atîrnă Ordinea Socială.

— Ce*are*a face! zisei către Mnir. Amestecă pe masa cu copiii mei. De o parte o cotoroașă, și de alta niște îngeri.

— La opt sute cincizeci de metri, zise Kuic, văd că te*apucă pofta să mănînci ceva. Mănîncăd, cu condiția să nu mă stropești.

Mnir mă trase de mînă, cînd mă pregăteam de o replică tăioasă.

— Taci din gură! șopti el.

— Vreau să am ultimul cuvînt! zisei iritat. Nu*mi place să fiu călcat în picioare.

— Dobitocul vorbește ca pe bulevard, zise Kuic. Mă boule! în văzduh limbajul se schimbă. N*ai văzut că zburătoarele nu dau cu copita?

— îl auzi? . . zisei revoltat, către Mnir.

— Lasăd: el conduce.

— O să*mi spui că nu e vizitiu, răspunsei.

— Șșșt! zise Mnir, puindu*mi mîna pe gură.

— Iacă tac, zisei, dar asta nu mă împiedică să gîndesc și să răspund mai tîrziu.

— Sfatul meu, zise Kuic, este că e mai bine să cugeti decît să gîndești.

— Mă tot provoacă! zisei către Mnir.

Kuic, careți în fond un băiat bun, puse capăt dialogului, întinzîndume cu mîna stîngă, pe dea*supra umărului, un baton de ciocolată.

— Astupă*ți gaura, zise el. Ne suim la trei mii de metri: Băgați de seamă!

într*adevăr, nu știam să apreciez fizicește o asemenea verticală, dar imam simțit deodată gol, cu senzația că golul mi*e îndoit. N*ăș putea să exprim starea mea decît cu o învîrtire la strung pentru dublu ghevint: un spiral din dreapta, în*crucișat cu un spiral din stînga. îmi venea să retractez tot ce spusese și să sărut mîinile pilo*tului care mai putea să stăpînească existența, du* pă fuga*n sus, în vatra cerului, pînă la adîncime. Eram la cinci mii de metri.

— Te făcui acvilă regală, căcăciosule! zise Mnir.

— Nu mai am nimic de zis, răspunsei. Ești o forță a universului.

— Și a micii publicități, răspunse Kuic ironic, farseur la orice altitudinî.

—1 — S*o dăm în masa de viață, zise Kuic, scoborînd aparatul. Acu e acu. Trebuie să ate*rizăm. Ori avem noroc, ori ne ia dracu. . . Măăă! se zăresc oameni cu chivără și coadă.

Nu mai era de ținut văzduhul. Unul din motoare se hodorigise, al doilea se împleticea, și al treilea putea să ne lase*n drum. Mai era zborul planat, dar cine știe? Căutam un șes și nu era. După optsprezece mii de kilometri și de cîmpli de apă fără sfîrșit, spînzuram deasupra unei insule, ale căreia margini dispărură, cînd ne aflam la șase sute de metri de pămînt. O forfotă de comanace țuguiate umplea orașul, și riscam să intrăm cu âripilem ea. S*ar fi zis că sîntem nerăbdător aștep*tați, cu toate că nu ne anunțase nimeni și că» deam accidental într*o țară neaflată pe hărțile noas*tre. Norocul ne scoase înnainte un cheu neted,

imens, o plaje. Stoparăm în mijlocul ei, în vreme ce lumea fugea la apariția noastră de*și rupea picioarele. Pentru orice întâmplare, ne pregătisem mitraliera.

Lucrurile s*au petrecut cam în felul intrării lui Guliver în Țara Piticilor. Văzîndume liniștiți, cetele și gloatele se apropiară de noi și ne salutară în genul țării lor, deschindu*se de toată haina și dînd pulpanele laoparte, atît bărbații, pe care, bineînțeles, îi recunoscurăm numaidecît, după un amănunt, care se înfățișa gras, cît și femeile, de un desen și de o compoziție pline de fru* musețe.

— Îți dă mîna să saluți ca ei? zise Kuic. Pînă să ne scoatem noi pantalonii și cașaveicile, trece toată ceremonia.

Salutarăm europenește, cu mîna la scufii, și, văzînd că locuitorii nu înțeleg, ne aplecarăm în complimente, exagerînd plecăciunea, ca să fie vă* zută mai bine. Și, ei tot n*au înțeles, crezîndu*ne poate, bolnavi de șira spinării.

Ne lipsea un tîlmaci, dar nu ne lipsi mult. Ieși din mulțime un cocoșat care ne știa limba, din Statele Unite, unde se întâmplase să mun< ceașcă, dînd un șurub la ficce patru secunde ce* lui ce îl pune; meșter și farmer, proprietar al unui hectar, în America de Nord.

•— Vreau să te întrebăm un lucru, ziserăm Cocoșatului. Ce era atita zarvă și muzică la scobo* rîrea noastră?

— Cum, nu știți? Orașul a devenit municipiu, răspunse Cocoșatul.

— Adică?

— Adică nu mai e oraș.

— Ce s*a schimbat?

— Nu s*a schimbat nimic.

— E o populație blajină, care, neavînd ce face, schimbă numele lucrurilor și ale demnităților, la ficce zece ani, cel puțin o dată.

— S*a schimbat alaltăieri și numele străzilor. Și a fost o sărbătoare! S*au introdus bulevardele. Era și urît, zise Cocoșatul. De pildă, gropile au devenit grote, marginile gîrlei splaiuri, iar străzile care purtau nume de lucruri au luat nume de oameni însemnați, din istoria lumii. În douăzeci și cinci de ani au trecut prin planul orașului nostru toți oamenii mari, după epocă. Cînd ni se urăște, aducem alții.

— Pentru ce?

— Fiindcă primarul nostru, fiind om însemnat, a voit să fie mai însemnat decît toți ceilalți, și i*a făcut, într*un fel, subalternii lui. Cînd p< runcește: «Duceți*vă în strada Clemenceau și dărîmați casa de la numărul trei sute patruzeci și doi», primarul se simte nu numai egal cu Clemenceau, ceea ce ar fi prea puțin, dar mai mare ca el, pentru că poate să facă un act de au* toritate cu o celebritate defunctă.

- A ș a ?

— Primarul nostru voia să fie și general. Fiindcă fusese în armată numai sergent, și nemai* putînd obține gradul dorit din oștire, a ținut să*l capete civil. Avem un primar plin de ambiții, însă dibaci, ne explică bătrînul cocoșat. Ca să poată fi general, el s*a numit primar*general, și a făcut mai mulți primari*locotenenți. O să vi*l arăt: e cu cioc. îl strică puțin buza de sus, întoarsă la colțuri ca la crape, și nu se asortează cu culoarea ochilor, dar ciocul salvează tot, ca scîrțitul ghetei ciorapii pestriți. Cînd veți vorbi cu primarul nostru, binevoiți de greșiți și ziceți*i domnule general. La auzul acestei chemări evo* cative — lena, Waterloo, Wellington, Napoleon, —

pieptul lui de rîndunică se dilată pînă la atletism, și omul călcăm pînteni de aur.

— înțeleg, zise Kuic. Raționamentul e logic. Dacă Iulius Caesar a fost titularul unei împărății, analogul lui, primarubgeneral, trebuie neapărat să domnească într-un municipiu.

— E și sentimentul nostru al tuturor, zise Co*cosatul.

UN PROIECT

La masă, aflarăm concepțiile acestui bărbat de inițiative, care nu voia să închidă ochii fără să reformeze orașele după norme noi. El dorea să strîngă și să sorteze edificiile de acelaș fel într-un singur loc, bisericile cu bisericile, grădinile cu grădinile. Statuile, adunate din toate părțile într-un Parc al Statuilor, și de asemeni canalizările și bulevardele, fiind mai lesne de îngrijit și administrat laolaltă decît separate. Canalurile, de pildă, trebuiau scoase din pămînt, ca să nud mai încosteze, și îngrămădite, ca în șantierul unei fabrici de tuburi de beton, la diametrul și lungimile lor, în stive demonstrative în mijlocul unui parc cu lac, iar becurile electrice aveau să fie scoase din oraș și îngropate în lac, ca să lumineze pe dedesubt, în culori. « Toate lucrurile la locul lor » este principiul primarului general. E o simplificare și o reorganizare a vieții. Avînd, de pildă, două sute cincizeci de mii de robinete de apă la un loc, debitul poate fi matematic supravegheat, și anarhia răspîndirii lor în tot orașul suprimată. Primarul a fost impresionat de vechiul simț de grupare din Babilonia, unde toți elefanții de piatră ai unei regiuni erau puși alături pe două rînduri, ca să păzească intrarea la templu. Ceea ce izbucnise deocamdată, era fericitul ansamblu al felicitărilor, pe care le-a transportat din municipiu pe un deal, lipind lămpile una de alta.

Cocoșatul ne dete o idee, excelentă prin toate urmările ei.

— Spuneți că sînteți ziaristi, ne sfătui Cocoșatul, și că veniți într*o anchetă internațională. Lumea aci are superstiția ziarului, și în special autoritățile. Wați luat un aparat fotografic? Puneți în funcțiune des. Cereți primului*ministru să vă pozeze în pantalon de baie și cu pipă, pe trotuarul Parlamentului, și el se va supune. Oamenii noștri politici sînt, din instinct artistic, mari amatori de fotografii, mai ales dacă ele apar într*o gazetă cu note biografice mai multe decît în natură, și cu elogii.

— Cît ceri să fii ciceronele și secretarul nostru? am întrebat pe Cocoșat.

— Nu cer nimic. Restul mă privește. Interpretul unui domn ziarist străin are sursele lui, și dacă am cîștigat unu la mie din ce încasează patronii mei, sînt un om făcut. Mă mut din Canada în California.

— Ești angajat, zise Kuic. Dume la un hotel bun.

O MIE ȘI UNA DE FETE

—¹ Pe drum, Cocoșatul ne povesti istoria tînărului cu șapte surori, pe care cred că o citise în poveștile arabe.

Un băiat avea șapte surori frumoase, și ele constituiau toată averea lui, adică un prim capital, care, bine exploatat, a produs capitaluri bancare însemnate, locuitorii fericitului ținut avînd și adagiul potrivit, că nu e nevoie să ai capital, instanțe sau marfă, ca să produci alt capital: este de ajuns o « combinație ».

Fiecare din surorile băiatului, una măritată, a doua divorțată și celelalte cinci fecioare, « trăiau », cum se zice în Kutu, cu cîte un frate dintr*o familie cu șapte flăcăi, un flăcău bătrîn, un al doilea flăcău între două vîrste, și mai mulți alți flăcăi. Fecioarele aveau un mare număr de flăcăi, din care unii erau căsătoriți și se jucau de a fetele cu ei toți, cum se joacă fetele. Și cum flăcăii, și cei bătrîni și cei mai puțin trecuți, făceau parte dintr*o societate de jucători de popice cu bere, chemată mai tîrziu, de la țapi și halbe, la un rol social, — fără să se gîndească, în ziua fericită a chemării, fratele cu șapte surori a devenit ceea ce se numește în Kutu « bărbat de Stat », un termen intraductibil.

Bărbăția de Stat era o stare a fizicului și a moralului, comparabilă cu harul, căci se bucurau de ea foarte puțini, vreo zece*doisprezece oameni

profetici, odată și în același timp. Ea se manifesta pe negîndite, ca o prezență imaculată, fără să*și aleagă starea și categoria, cîteodată la bere și la popice, și avea însușirea să transforme mințile, gusturile și chiar mirosul cojocului, din berbec în ambră, printr*o inexplicabilă operație divină.

Ți se făcea mai întîi un mare gol brusc în amin* tire, că uitai tot ce fusese pînă în ajun, în ordinea, cum se zice la noi, materială și morală. Uitai sensul lucrurilor și al cuvîntului, uitai ce învă* țaseși ca și ce trăiseși, iar dacă nu învățaseși nimic, începeai să știi la perfecție, într*o singură noapte, o sumedenie de lucruri mari și noi, și mai cu seamă secrete.

întîia cunoștință percepută imediat cu starea harului, și nicidecum cu ceea ce se numește vul* gar inteligență, a bărbăției de Stat, este «rațiunea de Stat», o subtilitate de netîlcuit, încorporată de la sine în ființa unui bărbat al bărbăției, în* dată ce transformarea individului normal e indi* cată de un portofoliu.

Portofoliul e un obiect de piele cu despărți* tură, însă cusăturile fiind făcute cu misticism, se înțelege că efectele lui asupra titularului sînt altele decît ale unui portofel cumpărat din piață, a căruia proprietate dă posesorului, care îl plimbă subsuoară, numai un legitim sentiment de mîn* drie.

Alegerea grupului de popicari cu bere a fost făcută întrmn chip original, într*o grădină. Adunîndu*se să dea cu ghiuleaua de lemn, a trecut pe acolo împăratul Barbă, un împărat cum nu mai fusese, îmbrăcat oriental, un derviș ținînd locul împăratului adevărat, de care se scă* pase bărbăția politică fiindcă o cam lua de pielea cefii și de nas, ceea ce nu este îngăduit în Kutu,

unde jignirea cea mai mare este apucarea de aceste două piei, una cu osînză și alta cu mucii.

— Am purces prin țară să caut oameni și am auzit că la cîrciuma asta sînt cîțiva care joacă popicele bine. E adevărat?

— Adevărat, împărate, zise cîrciumarul. E unul care le răstoarnă pe toate dintno dătătura.

— Ce vorbești! se uimi împăratul cu anteriu.

— Altul fumează trabuc după trabuc, pînă la optzeci și patru de bucăți. Mai e unul care face legi toată ziua și noaptea, așa, pentru el. A învățat asta din cuvintele încrucișate, și le face pe porun* ceală. Uite*!l, stă colo, lîngă tibișirul de popiei, și mîzgălește cu creionul. S* a născut legiuitor, și în nicio treabă nu mănîncă mai cu poftă și nu se îngrașe mai bine ca în regularea vieții aproa* pelui și legarea ei de stîlpul unui gard. A pus viața în șarade și ghicitori, și le poate face și cu chibrituri și clei, lipite cu hîrtii. E cel mai tare. E ăla cu ochelari și cu picioarele înc*o* voiate.

— Poți să mi*i prezinți? întrebă împăratul.

— Minten, zise crișmarul.

La' început societatea cu șapte surori și un frate a rîs, cînd a văzut pe cîrciumar intrînd însoțit în popicărie, mai ales că berea le dăduse ceva din veselia ei lăbărțată. Dervișul și* a arătat hîrtiile și solia, și popicarii s* au luat de braț și s* au dus după el.

A doua zi, fratele cu șapte surori și o sută de cumnați s* a făcut, va să zică, om de Stat. Era și învățat și priceput, cum nu mai fusese nimeni, și de* a doua zi el începu să călătorească în țările străine, ca să facă numele de Kutu cunoscut în hoteluri și restaurante, regretînd că Allah, divini* tatea locală, îl înzestrase numai cu șapte surori, cînd el putea să aibă patruzeci, ca să influențeze cinci continente în sensul vederilor sale.

—!—I Cocoșatul s'a înălțat pînă la urechea lui Kuic și i șopti ceva, surîzînd.

—Ești nebun? se cruci Kuic. îmi spuneai că ai citit*o în poveștile arăbești.

—Nu exagerez, răspunse Cocoșatul. . . Aduc odată șapte. Două de cap și încă una pe din trei. Poveștile și Kama*Sutra se trăiesc la noi în carne și oase, după modele.

—Și cît costă asta?

—Nu vă privește. . . O să plătiți cu onorarii, cu subvenții și șperțuri. Șperțul e dolarul nostru. Un șperț de aur este egal cu o mie de lire sterline.

—Ați înțeles ce*mi propune măgarul ăsta? întrebă Kuic, întorcîndu*se către noi.

—Am înțeles, zise Mnir.

•—Ce*aveți de zis?

—De acord, răspunse Mnir.

—Eu miam jurat să rămîi, pe tot parcursul, credincios nevastăii, zisei eu.

—De unde o să știe nevastă*ta, că în Kutu țî*ai pierdut marile virtuți care te caracteri*zează?

—Chestie de conștiință, canalie! zisei, redeve*nit stăpîn, pe teritoriu stabil. Apoi, să știi ceva: femeia are în treburile astea un instinct care nu dă greș .Nevastă*mea m*a cunoscut ori de cîte ori, din pricini independente de voința mea, am fost adus să*i fiu infidel. I se părea că miros a găină. Traducea instinctul.

•—Mi se pare că miroseai a clapon, zise Kuic. E cam acelaș lucru.

—1 — Camerile numărul treizeci și șapte, trei*zeci și opt și treizeci și nouă! strigă portarul hote*lului, îmbrăcat în fir.

—N*o fi tot general, ca primarul vostru? în*trebă Kuic. Poartă și săbiuță.

— Așa e lumea pe aici. Place micul armament. E o teacă goală, cu pieptene înăuntru, pentru mustăți. O să vedeți și decorații. Kuții suprapuși se trag din rămășițele consacrate ale unor neamuri care purtau orgolioasele insigne ale meritelor răz*boinice, din timpul păcii, și pe tălpile ghetei.

— Noi auziserăm că numele de Kutu este atri*buit de știință unui trib portughez, format din epavele unei corăbii, plecată acum patru sute de ani să aducă enibahar.

Portarul, auzind, întrebă respectuos pe Co*çoșat:

—E profesor universitar?

- N u .

— Atunci e doctor în litere.

— Nicidecum. E unul din gazetarii sosiți cu avionul.

între portari, profesori universitari și doctori în litere există o afinitate, care, cînd pîcălește, vexează.

— Vezi că miroseam eu ceva? zise portarul. Dacă nu e profesor, e domn ziarist.

Ascensorul ne distribuie pe fiecare la camera lui.

EROICA

— I Seara, în pat, am citit în ziarul *New Tuty Herald*, sub titlul *Geniul recordului*, considerații* nile următoare:

«O nestăpînită sete de recorduri halucinează fericit lumea noastră, care, imită peste ocean, cu oarecare extaz al tuturor organelor sistemului anatomic, de la creier pînă la degetul cel mic al piciorului, vădește victoria influenței civilizației kuty asupra fostelor similitudinilor europene.

Pe vremuri, europenii impuseseră lumii recordul obscur și necontrolat pe kilometru, manometru și basculă, al așa*zisului intelect strict, și propu* neau omagiilor universale pe un Leonardo Da Vinci, pe un Goethe, pe un Bernard Palissy, care, dibaci, se pare, în salturi imaginative, nu se arun* caseară niciodată din etajul al douăzeci și unulea, căzînd în picioare și salutînd grațios publicul a* dunat să*i sărbătorească. Ba ceva mai mult; acești recordmeni funambulești n*au cunoscut consacr* rea decît la cîteva zeci sau sute de ani după isprăvitul existenței, în timpul vieții constituind obiectul disprețului sau al dezinteresului din par* tea puterilor civile organizate: prefecti, comisari, agenți fiscali, proprietari, presă și chelneri.

Rezultatele noastre sînt tangibile și se recoltează imediat, pe teritoriul pozitiv al naturii. Istoria noastră artistică a dat omenirii pe omul care fuge mai iute decît calul, pe înotătorul care întrece

balena; într*un cuvînt, pe omul accelerat și ex* pres. Eu, autorul acestei corespondențe, am dat treizeci și unu de pergamente, semnate cu cele mai ilustre nume din regnul sportiv. La Philippe* viile am doborît cu pumnul aruncat în zgîrciul nasului, pe campionul boxului din patru republici, în Tytypupa am trecut peste cinci care cu fin, legăîndu*mă în vîrfurile mobil al unei prăjini de bambus. Am dat în văzduh de*a azvîrlita cu dis* cui, și pentru că discul meu a putut acoperi timp de o secundă și patru terțe discul soarelui arză* tor, am fost ales rectorul Academiei de Filosofie din New*Sparta. La Tombactu am rupt în dinți, în aula Universității, o sută patruzeci și doi franci de aur; emoția savantei asistențe a fost stupefî* antă. Furat de dulci amintiri, îmi aduc aminte marele meu succes de viteză din Pipelbery, unde, din casa cu treizeci și opt de caturi, cea mai înaltă din localitate, am dat drumul unei oglinzi, pe care am prins*o în brațe înainte de a se sfărîma: scoborîrea mea pe scara spirală a fost mai rapidă decît căderea din văzduh a o* glinzii. E de necrezut cît m*am scoborît de iute, mai ales că programul experților mi*a impus obs* tacole și întîrzieri. La fiecare etaj am sunat, am așteptat să iasă locatarul, am scos limba la el și m*am precipitat în golul cu trepte.

Diplomele mi*au adus avere și mi*au permis să întemeiez cel mai mare ziar ilustrat regional, pe cared scriu dictat la tub, din tren și de pe vapor. Fetele mele, trei adorabile domnișoare, una motociclistă, a doua luptătoare indiană, și a treia proprietara uzinelor de sfoară nr. 4, — o singură grosime, — au primit înalta educație a pedagogiei kuty. Ele intră în apartamentele lor pe fereastră și ies la plimbare în oraș pe firul tele* fonic. Una călătorește în tren propriu cu patru* zeci și două de vagoane de dormit, în care se

odihnesc crocodili bălani, șerpi, leopardzi și melci; ea conduce locomotiva fără fochist. Dimineața își ia cafeaua cu lapte pe Atlantic, și la orele nouă și jumătate roade un sandviș pe țărnel de con* trabas marin al vastului Pacific. Șampania o gustă pe la orele patru și șaptesprezece minute, frapată în Polul Nord, gîdîlînd focile și stropînd urșii albi cu soda*water pe bot.

Contrariu europenilor, sentimentali și barbari, care fac încă uz, cu încredere, de mădulările lor primitive, noi, oamenii*kuty, intercalăm cu regu* laritate, între pornirile noastre și act, un aparat, o mică mașină, o batoză, o bobină, un reostat, o manivelă, un ciorap de cauciuc. Singura noastră îngrijorare, relativă la fete și la soții, care, în secret și împotriva normelor de educație fizică și morală, nutresc o neînțeleasă slăbiciune pentru sălbatecii vechiului continent, este europeanul, și în special europeanul Mediteranei și al Euxi* nului. Acești grosolani nu cunosc nimic din stilul nostru intercalar și se manifestă direct și alcoolic, ca uraganul și ca zimbrii, lăsîndume, cu neruși* nare și cu impetuoșitate, kutyle gravide. Pentru ca impurul fenomen să fie cît mai viguros eliminat, Statul nostru a luat fericita măsură ca numărul orientalilor din latinitate, dacii și agatirșii, să fie micșorat pînă la neant. Examinați întno insulă din dreptul portului nostru principal, cu instrumente suprasensibile și precise, toți bărbații de un căi* bru monumental și vivace sînt înlăturați, ca o primejdie la bijuteria fierbinte și lincezitoare a claselor noastre opulente.

Răzbunările kuty sînt însă radicale. Am umplut lumea cu automobile, cu jocuri kuty, cu muzica kuty și acum în urmă cu scobitori de dinți („*Tooth picks perfect polished points*”). Și, în sfîrșit, am doborît continentul cu zborul peste ocean al unui băiat de*al nostru, călare pe un zmeu turcesc.

Acest formidabil kut are numai douăzeci și trei de ani și a sărit în treizeci și patru de ore de pe un continent pe celălalt, ca o barză de oțel. L*au primit, întrunite, toate catedrele, care au refuzat săd adopte pe Raspail și pe Lavoisier. Matemati* cianii și juriștii i*au adresat discursuri, Colegiile de Stat bau rugat să se lase săd șteargă sudoarea cerbicei și săd tundă unghiile, ale căror vîrfuri se vor păstra, ca niște parenteze de fildeș, întrmn palat în construcție, în formă de piramidă, cu o singură cămară în mijloc, unde va fi așezat bor* canul cu unghii. Partidele politice s*au prosternat Sfîntului nostru Gheorghe și Imaculatului nostru Parsifal, metalic, triumfător și sfios.

Impudicitatea femeilor europene nu cunoaște însă margini, și numai aceste inferioare produse ale cultului direct au pus o notă discordantă în simfonia marelui triumf. Ele au năvălit eroul. L*au scuturat de mîini. L*au strîns, hau pipăit. L*au silit să voiască, să apuce, să fure. *Impossu bility*: triumfătorul a rezistat, a refuzat, a fugit.

Opinia abjectă a femeii de peste ocean este că viteazului kuty îi lipsește un amănunt vulgar: degetul plastic.

Noi îl fabricăm la Kutville din crommichel și vanadiu, cu resorturi și dinți. »

O VIZITĂ MATINALĂ

I A doua zi de dimineață eram adunați în camera lui Kuic. Un plic oficial, de culoarea galbenă spălăcită, adoptată de Statele civilizate, ne aducea din partea guvernatorului o adresă, conșcută în termeni curtenitori, invitându-ne la un mare concurs de frumusețe, pentru după-amiazi.

— Credeam că la voi am scăpat! zise Kuic.

— Azi e concursul de eliminare, pentru alegerea celei mai frumoase dintre cele mai frumoase, zise aducătorul invitației, un găligan în uniformă. După ce au ales localitățile pe fata lor cea mai frumoasă, s-a rostit estetica pe județ, și acum se hotărăște frumusețea pe republica întreagă.

— E vreo femeie la voi, care să nu fie cea mai frumoasă?

— Este, desigur, Prezidenta mișcării feministe, deputata, zise aducătorul: o femeie și jumătate. Invitația e suprasemnată de ea.

Pregătindu-se să răspundă și să fie încă o dată moșic, Kuic rămase consternat. În ușa dată de părete se ivi aspectul unei doamne grase, însoțită de melancolia poetică a unei ființe cu beretă. Erau însăși Prezidenta și secretara ei. Surprins cu cămașă scurtă pe fesele goale păroase, Kuic dete un țipăt de adolescent violat, și alergă împrejurul dulapului cu oglindă, camera nefiind prevăzută cu obligatoriul paravan.

— Interpret! zise doamna, închizînd ochii.

Din vestibul apărură domnul ras, cu lunete și cu jiletca încheiată sacerdotal, pînă la butonul gulerului cămășii. El traducea cuvintele vizitatoarei, ca o mașină de scris indiferentă, un manuscris.

— Sînt fericită să cunosc pe iluștrii oaspeți ai Republicii Kuty, pe care mi-am permis să-i împotuniez la o atît de matinală oră, începuri Prezidenta în stil epistolar. Nu e locul să vă sfiți. Ne găsim între camarazi. . . Tot ce vă rog este ca, suprimînd convențiile dintre sexe, să mă considerați ca pe unul de voi, să faceți abstracție de structura sexului meu, care, prin funcțiunile ce îndeplinește de o viață întreagă, se apropie cu onoare de structura sexului masculin.

— O apropiere care dorim din toată inima să nu se producă la nicio oră a niciunui meridian, zise Kuic, gîdilat în cerul gurii. Fii bun, domnule Interpret, să nu traduci. Să nu audă acest domn feminin. Pentru mine singur, spune-mi încet cum se zice pe kutycește ceea ce îi lipsește doamnei.

Devenind din grav catastrofal, Interpretul, care părea să fie un predicator protestant, înzestrat cu toate virtuțile și cu ale limbajului, răspunse:

— Asemenea cuvinte am neplăcerea să vă informez că la noi sînt riguros interzise, silabisii Interpretul, cu o asprime de accent care dovedea că libertatea discursului atrage, în codul local, pedeapsa cu moartea.

— Chiar organele pe care asemenea cuvinte le reprezintă? preciza Kuic.

— Da! zise cu o mare rigiditate Interpretul.

— Atunci, permite-mi o întrebare. Ce utilizați la dumneavoastră acasă? Presupunînd, bineînțeles, imită Kuic accentul doctoral, că nu vă înmulțiți prin rugăciuni și cîntări de psalmi.

Predicatorului i se aprinse un obraz, ca și cum detestabilul nostru camarad i-ar fi lipit o palmă

subt ochi, și se mulțumi să răspundă, cu un nod teologic în gât:

— Sînteți indiscret, ca să nu zic mai mult, domnule. . . redactor.

— Poți spune și mai mult, domnule Interpret, că nu mă supăr. Simt că vă stă pe limbă un cu* vînt nepermis în pravila dumneavoastră. Dati* drumul, ca între « camarazi ».

— N*ăș îndrăzni, zise Interpretul.

— Noi toți, din neamul nostru, sîntem niște porci. Uite, am venit în aeroplan trei. Nu te uita așa de moral la mine, zise Kuic, căruia, fără să vreau săd umilesc dinaintea unor străini, îi dădeam să înțeleagă, prin grimasă, că trebuie să*și limiteze calificativul.

Interpretul schița un fel de surîs.

— La noi, toată ziua e plină de părechea cuvîn* tului pe care te*am rugat să mid traduci la ureche, și viața noastră individuală, socială și politică, are un singur citat. Alții, zice*se mai fericiți, citează niște strămoși ca Homer; noi invocăm neîncetat pe străbunica noastră, — și să nu crezi că ne merge mai rău. Vrei să*ți mai spun ceva, ca să te dau gata? Ei, bravo! zîmbești. A înce* put să*ți placă. Așa ne abordează toate decentele occidentale, care vin la noi în vizită de interes. Neamul nostru s*a infiltrat în toate popoarele ve* cine, de alte rase decît noi, și pe unele le*a dez* naționalizat atît de mult, încît ele jură pe origi* nea cea mai nouă. Știi cu ce*am bătut? O să crezi că noi biruim cu lancea. Nu te îngrozi. Cu. . . masculinul nostru vîrtos. E arma noastră și prin* cipiul nostru cultural, — și îl manipulăm cu o dexteritate plăcută. Vecinii noștri, cînd se găsesc în aceeaș situație, zic că menajează pe tovarășul cu care încearcă funcțiunea principiului și, prac* tici, se gîndesc la rezultate. Știi care*i rezultatul

unei suprapuneri de două culturi? un candidat la cultură, un viitor bacalaureat. Noi nu ne gîn* dim la nimic, mergem pînă unde trebuie, pînă în miezul culturii. Cultura adversară protestează, însă mai cere cultură, — și noi i*o dăm. Din toate metodele, a noastră e mult preferată și, vă mărtu* risesc, e radicală și căutată. Ca om cult și docu* mentat, este sigur că dumneata nu ai dat crezare fabulei cu raptul Sabinelor. Aceste agreabile mino* ritare au fugit din așternut, de lîngă bărbații lor, și au trecut în cămașa de noapte la vrăjmaș. Sîntem urmașii bine înzestrați ai acestor dușmani admirabili.

— Tot ce vîam ruga, zise Interpretul, este să vă aplicați principiile culturale numai la dumnea* voastră acasă. La noi, cultura locală se practică moderat, doisprezece la sută.

— Ce v*a spus atît de interesant, domnul Inter* pret? întrebă doamna Prezident.

— Ne*a făcut o introducere generală la viața dumneavoastră publică. Aveți instituții de invi* diat, răspunse Kuic cu ipocrizie.

— Înainte de orice, republica noastră ignoră sub toate formele alcoolul. . .

— Băutura dumneavoastră preferată? întreba* răm noi, scoțînd blocuri și creioane.

Kuic izbutise să*și mascheze animalitatea cu un prosop, pe cared prinsese cu un ac de siguranță în spate. Pe marginea șervetului, cared cuprindea curmeziș, se putea citi inscripția « Bine ați venit », țesută în ștofă cu litere violete.

— Vin fără alcool, bere fără alcool, orice zeamă de fructe fără grad: limonada, portocale și apă.

— Și, probabil, tutun fără nicotină și cafea tot fără ceva.

— Desigur.

— Ce*ți spuneam eu de cultura noastră, dom* nule Interpret? La dumneavoastră lucrurile se scriu cu minus, și la noi cu plus; toate sînt *fără* și toate sînt *cu*. Trebuie să aveți o mare consu* mație de ciorapi de gumă. Am găsit doi pîna* cum, unul subt saltea și altul în sobă.

Interpretul părea jenat.

— La noi, din ei se fac baloane lungi, în formă de castravete, cu țiuitoare, pentru copii, — evi* dent, după ce copiii sînt gata. E singurul *cu* pe cared apreciați, din perversitate, acest adaos ser* vindu*vă de privativ.

— Cum? n*aveți o contabilitate de Stat, o economie dirijată? La noi, ca să te naști, trebuie întii să decedeze un cetățean înscris în roluri. Am înlăturat științificește cu desăvîrșire anarhia, șomajul și neprevăzutul, care pe europeni îi neno* rocesc. Marele Colegiu, întrunit o dată pe săptămă* mîna, face lista locurilor vacante în societate, dacă s*au ivit, și distribuie datoria de a procrea sau, cum zici dumneata, mai literar, mersul cui* turii: după alfabet, calendar și în raport cu plata impozitelor. De aceea, cînd moare un om, moartea constituie o sărbătoare națională, și în ziua aceea încasările la ghișeele Statului se cva* druplează.

— Dar cînd se rupe guma, eventual? întrebă Kuic.

— Asta nu s*a întîmplat niciodată. Nu numai că obiectul este un monopol de Stat, mereu veri* ficat, dar ritmul nostru este rațional.

— Noi, vedeți, nu socotim. Și nici nu facem știință și literatură, mulțumiți numai cu cultura. Ne place fata? S*a isprăvit.

— Stil nișel cam primitiv.

— însă delicios! răspunse Kuic.

Interpretul rămase visător și cu apa la gură, ca un cîntăret dinaintea unei felii de lămîie.

Doamna Prezidenta purta o serioasă încălță* minte bărbătească plată, de un model care a precedat moda bumbilor, a șireturilor cu găuri și copci, cu elastice laterale, contimporane macferla* nului și bretonului decorativ, ondulat pe suluri de cîlți în culoarea coafurii. Elasticul era jerpelit, și, din fustele cu volane de saladă întortochiate, ieșeau urechile de la ghete pe ciorapii zbîrciți.

PREZIDENTA

11

Costumul Prezidentei refuza orice constrîn* gere a vârstei, supusă la noduri anatomice și varice, și se purta cu libertatea de ținută a unui cuier de din dos, care primește în grabă tot ce se anină de cîrligele lui, servite de un picior cu labe. Kuic nu*și putea dezlipi judecățile de gheata cu crăpături, în care se revărsa lateral grăsimea tălpii ca icrele întrmn pîntec de crap culcat. Afară de reliefurile masive ale articulației, excrescențe ca niște începuturi digitale noi, destinate să complec* teze metatarsul prelungit în interiorul călcăturii, confortabilă pentru un echilibru mai stabil, de pelican, picioarele sucite, de copil, ale Prezidentei, rămase cu cincizeci de ani în urma obrazului, acoperit cu o glandă nazală erectilă și revărsată dintre sprincene pe buze zîmbitoare, ca un lupus cu înmuguriri de conopidă, aveau obezitatea chineză, ca și cum trupul ei, umflat de la genunchi în sus ca un cactus diform, cu fructul unui dovleac lăptos în creștet, cu pălărie, ar fi crescut sufocat, cu călcîiele întrmn ghiveci. Suculenta fertilă a nărilor făcea utilizarea batistei monumentale labo* rioasă. Prezidenta, scoțîndu*și basmau de mătase și ducîndu*și*o la nasul vocal, ca un prestidigitator care pregătește o farsă, turbura importanța rolului ei social și politic și solemnitatea ședințelor, cu pauza caricaturală a unui trombon, iar grava ei amabilitate și marele prestigiu genealogic se

găseau astfel știrbite periodic, ca o liturghie de catedrală în care ar intra, lătrînd, un cîine urmă* rind o pisică.

Era portretul actual și real al Prezidentei, căci pentru presă și vitrină ea utiliza o fotografie de reminiscențe, veche de cîteva zeci de ani. Fusese tînără și Prezidenta, și nasul îi fusese cu mult mai redus și mai virginal decît acum, cînd, ca să*și curețe strănutul, ea căpătase destoinicia mînuirii rapide a găurilor tivite ca ochii, cu gene mari pe dinlăuntru. Fără să se fi schimbat esențial, ca un baston care subț jumuliri și eroziuni își păstrează expresia și forma, Prezidenta a fost de tînără desti* nată unei chemări cu caracter colectiv, mai pre* sus de mediocrele satisfacții și încremeniri conju* gale. Soție distrată de un ideal, ea s*a achitat de împrejurarea casnică obligatorie, ca un manipulant care își conduce tramvaiul fumînd un trabuc, preocupat să sune și să dea drumul la scrum. Cum și*a conceput copiii ea nici n*a simțit, căci, în paralelă cu expansiunile ilustrului ei soț, care nu dorea să*i rămîie glandele inactice și nereali* zate în purtători de*ai numelui familiei, mintea ei funcționa în tăcerea sexului, cugetarea îi aco* perea feminitatea, binele obștesc se intercala, ca un himen de nichel și ca un timpan de lemn, între soți. Cum i*a născut nici nu*și mai aduce aminte, și cum și i*a crescut nici atît.

Fiii

L—Odată cu Prezidenta pătrunsese în odaia lui Kuic un miros de măcelărie, în care s*ar fi găsit o țigheea pentru negoțul de brînză și butoaie cu murături și borș. Secretara singură putea să re* prezinte, comparativ, un peizaj alpin lăsat într*o bărbierie de un client, amator de pictură în pastel. Pieptănătura ei de perucă, spintecată cu cărare, și boneta tricotată, acopereau expresia de amară*

ciune ineluctabilă a spiritului critic în serviciul obedienței. Domnișoara era o licențiată în Drept, în sensul franțuzescului *ancienne*.

Kuic are întorsătura intelectuală depravată. Ele* ganța suspectă a Prezidentei îl făcea să urmărească mersul pe dedesubt al personajului aparent, ana* lizînd conținutul din căptușeli al animalului ei cu hăuri de păr. Anatomia Prezidentei, încărcată cu pungii cleioase și saci de seu, părea zbîrcită la ombilic de două ori, atîrna la piept ca ugerii unei capre, făcea patru trepte subt bărbie și două suluri în ceafă, unde părul, frizat cu mașina și astrahanizat, părea uns cu ulei. Moliciunile doam* nei Prezidente, revărsate ca niște sîni ai spinării, ajungeau pe dindărăt la genunchi, și dădeau mer* sului o expresie absurdă de maternitate dorsală.

— Ptiu! se gîndi Kuic, strecurîndu*și ochii de*a lungul blăniî închipuite sure, ce*și întindea pansamentul nevăzut, de floacă.

— Ce*ați vroit să spuneți? se întrepruse Prezi* denta din discursul ei, mișcîndu*se bărbătește, ca și cum ar fi voit să întoarcă în dreapta pantalo* nului un lucru pe care soțul îl purta în stînga.

Kuic urmări în imaginație o mișcare, care făcu o strîmbătură.

— Mi*e greață, doamnă Prezidenta, m*am gîndit la ceva. . .

— Nimic nu e mai eficace ca un bun purgativ, zise, medicală, Prezidenta. Eu mă purgez de două ori pe săptămînă.

— Ah! zise Kuic.

« Ia*o la palme! » îl sfătui conștiința. « Crezi că nu m*am gîndit? răspuse Kuic conștiinței. Mă găsesc însă în plin protocol. »

Kuic zise atunci, în limba lui neaoșe, cu accent și răspicat:

— Măta!

« Bravo! » îi zise conștiința.

— Interpret, ce dorește domnul corespondent? Interpretul se încurcă detot.

— A constatat că*i lipsește una din valize, zise Interpretul. . .

— Cum, vă lipsește un geamantan? Credeți că s*a pierdut în țară Ia noi? Interpret, telefonează la poliție.

— Am zis: măta! scanda măsurat Kuic. Și*ți mai spui o dată: măta!

— Ce frumoasă e limba dumneavoastră, zise Prezidenta. Se cunoaște imediat nobila origină. Apropo! dă*mi o fotografie cu autograful dumitale.

Kuic scoase o fotografie, scrise pe ea și semnă Kuic; iar doamna Prezidenta silabisi cu voce tare, admirativ, și cu accent kuty, o inscripție, care în-idiomul aviatorilor circulă pe toată suprafața treburilor publice și particulare.

IDILĂ ABSTRACTĂ

— Într-un ungher al ferestrei, Kuic se întreținea cu fecioara secretară, care făcea destăinuri. Costumul ei șifonat și negrul de subțire unghii dovedeau preocupări intelectuale în activitate și o regretabilă lipsă de timp pentru toaletă. Secretara aparținea Prezidentei ca unui bătrân căruia îi trebuia o tinerețe vie, ca să o morfolească, plătită atât cât era nevoie, pentru ca paliditatea anemică, de strigoi, să se mențină dincoace de vînat, și pielea să nu dispară de pe schelet. Ar fi dorit bucuros să evadeze din Kutu și să fie răpită într-un avion spre o țară depărtată. Ochii ei lăsa să se înțeleagă evidența acestui ideal; dar niciunul din noi nu era destul de romantic ca să se împovăreze cu o domnișoară, pe care nedelicatețea lui Kuic o numea «un baboi». Și adevărat că sudorile, cel puțin de sub brațe, aparente în decolorarea locală a costumului, și probabil că și osmozele aeriene ale patroanei, în tovărășia căreia se găsea constant, dădeau și persoanei secretarei acea nuanță de duhoare, care, în limbajul lui Kuic, «te făcea să verși».

Prezidenta era în felul ei un apostol, căruia ca să fie apostol întreg i-ar mai fi trebuit, deși neutrilizat, un apendice cu forma cunoscută și care scutește pe proprietarii lui de periodicitățile supărătoare în propaganda feministă și în difuzarea

.....bunelor sentimente printre ignoranți și săraci. Strîns legată de ritul religios oficial, ea căutase săd
! făcă agresiv, visînd să devie un fel de patriarh
femei și învățînd pe clerici și credincioși niște
noutăți care la ei se învechiseră cu cîteva sute
de ani.

FEMEIA KUTY

I Femeia era în Kutu un animal și, ca orice animal, fără drepturi.

N*avea dreptul să umble călare. Sta pe cal de o singură parte, din pricină, pretindeau bărbații, că o supără și că i*ar putea intra vârful șelei în stomac, cu toate că anatomia, care nu mai e o știință exclusiv a bărbaților, a situat definitiv sto*macul cu trei laturi de palmă mai sus și înafară de bătaia curelei. Pentru demonstrarea acestui adevăr, foarte controversat în Kutu, unde problemele esențiale pasionează, a trebuit ca mai multe tinere adepte să călărească, unele în manej confidențial și una din ele, o blondă suavă, nimerindu*se să facă dovezile anatomice pe spina unui armăsar, această brută cu chișiță și copite a ținut să facă și ea o demonstrație, arătând că din sto*macul lui, unde nu era primejdie să intre nimic, putea să iasă ceva.

Femeia n*avea dreptul să cheltuiască și să toace decât averea soțului propriu, când era măritată, sau cel mult pe a soțului unei prietene de aproape și a protectorului în vîrstă, dacă era cîntăreață sau actriță. Jugul acestei îndatoriri trebuia sau sfârșit sau depus, ca un semn de barbarie întîrziată. Cu toate că Prezidenta nu cheltuia nimic din chirii, arenzile și onorariile ei nici pe săpun, era de cîștigat un drept, admițînd că, dobîndind, femeia nu mai avea ce cheltui, sexul tare așa*

numit refuzîndu*se tarif, capital și taxe. De altfel, e legea oricărui drept să garanteze exercițiul unei ființe, cu cît dobîndim drepturi mai multe în*puținîndu*se materia liberului lor exercițiu. Mai bine o neagră mizerie organizată, decât o rușie noasă abundentă în dezordine.

Femeia n*avea dreptul să voteze deputați, să fie ministru și căprar; n*avea dreptul să poarte pantaloni, redingotă și pînteni, și n*avea dreptul să vorbească gros și să se radă. În schimb, ea era obligată categoric să rămîie însărcinată, ceea ce*i inechitabil și abuziv, și să poarte în pîntec, exa*gerat, nouă luni. Printre lege egalitară, s*ă cerut de o parte gravitatea pe din două, bărbatului nemaipermițîndu*i*se să fie privilegiat, iar pe de alta, termen redus. Iată de ce femeile organizate au început să*și reducă termenul singure, la trei*patru luni, cu ajutorul medicilor, cu atît mai onorați în Kutu, cu cît aveau să*și reproșeze nașteri mai puține.

Cocoșatul ne*a informat de lungile polemici dintre acțiunea Prezidentei și adversarii, în genere bărbați, ai acestei acțiuni, numită în Kutu, cu o intenție obscenă, «mișcare feministă», această mișcare implicînd, după filosofii locului, ardoare. Argumentele lor merită să fie, pentru moravurile insulare, transcrise.

Ei pretindeau că femeia nu era o ființă, ci nu*mai un complement direct și indirect.

întîi, că ar fi marfă umedă, față de un amic și adversar uscat, umezeala socotindu*se ca produ*cătoare de mușcăi, de rîncezeală, de rîme, și fiind o modalitate de puroi.

Al doilea, pentru că, adamic, ea stă.

Al treilea, pentru că e nevoită să se puie jos într-un act pe care bărbatul îl săvîrșește în picioare, între două zăbrele.

Al patrulea, că o dată pe lună ființa ei trebuie să se altereze dureros, ca o tomată.

Al cincilea, că, pasivă ca pământul, ea trebuie să poarte și să dospească în copaia ei sămînța pe care și*o; distribuie odată cu aluatul bărbatul, păs*trătorul drojdiei de frămîntat omenirea — sar*cină sfîntă însă subalternă.

Al șaselea, că femeia nu se sperie de alte lucruri, dar se îngrozește de șoareci; ceea ce arată deze*chilibru.

Al șaptelea, că unded e sexul și inima îi este.

Al optulea, că își poate părăsi copiii, fugind cu un amant care cîntă din harmonică.

Al nouălea, pentru că face acuarelă, cîntă la pian și regretă la bătrînețe ca a dus o viață cinstită.

Al zecelea, pentru că se strică citind literatură, nu știe să măture și devine femeie fatală, fatalizată după roman și teatru.

«Putea*vei purta o coadă magnifică și variat peștriță, fiind mulțumit a fi un prea gustos fazan. Dacă vei mai vroi a fi și astrolog, nu ți se va mai lua în seamă nici friptura la care puteai năzui cu pieptul și tîrțița ta», zice un proverb kutyst reac*ționar.

Femeile din «mișcare» s*au scandalizat de aceste inocente dar exacte argumente, și cîțiva eunuci zbîrciți s*au alăturat sufletește «mișcării».

IMPASUL FATALITĂȚII

— **I** — îmi amintesc, zise Kuic, aventura unui prieten al meu care iubea și era iubit de o distinsă domnișoară, logodnica lui. Poți să vezi de ce atîrnă cîteodată fericirea oamenilor făcuți să se înțe*leagă. De o șoaptă care nu iese din sufletul lor, de o voce care vine fără să fi deschis vre unul gura. Pentru că ne găsim în Kutu, putem vorbi pe șleau. Tinerii ședeau unul în brațele altuia, respectuoși de*o tradiție, călcată de cele mai mul*te ori înainte de timp, ca îmbrățișarea plastică să aibă loc de*abia în noaptea nunții. Ușoarelor mîngîieri, ușor trecătoare, ale tînărului, le răspun*deau singure buzele fetei, încleștate pe buzele lui. Și le*ar fi răspuns bucuroși și sărutările paralele mai adînci, dacă băiatul, mai puțin tradițional, rupea un bumb, zmulgînd cingătoarea.

Era noapte, bineînțeles, și noapte cu lună. Naiv și pur, băiatul adormise, ca într*o anecdotă cu proști, obosit de obsesii. El fu deșteptat la mijlocul unui solo ca de violoncel, care*și dete seama că venea din insul lui și pe care îl auzi isprăvindu*se degradat.

— Ce*ai fi făcut tu, Mnir? Te*ai fi explicat?

— M*aș fi sinucis, răspunse Mnir.

— Așa vine vorba, răspunse Kuic. Și prietenul meu a vrut să se spînzure, dar i*am demonstrat că natura trădătoare nu cere indivizilor responsa*bilități extreme. E rușinea victiții lui întregi. Și

cum să te explici? Să afirmi că ai mâncat prea mult, că suferi de lăbărțarea sfincterului, să filo*șofezi denunțînd iresponsabilitatea și lipsa de bun*simț a intestinului gros? Să spui: «Dom*nișoară, m*am născut cu o muzică undeva, și, fără să vreau eu, cîntă »?

Epilogul fuse mai tragic decît se credea. El a plecat fără să poată spune un cuvînt, și n*a avut curajul să se mai întoarcă. Iar domnișoara a rămas pe todeauna nemăritată și domnișoară.

UN CONCURS DE FRUMUSEȚE

— I La concursul de frumusețe, atmosferă, după vorba lui Kuic, « de muiere ». E curios că și în Kutu, unde ne așteptam să miroasă a undelemn, femeia normală miroase, în societate, ca în atele*lierele de croitorie din Europa, a creier crud, a gelatină și scoici. De la intrare, parfumele ieftine și săpunurile combinate cu aromele speciei, ne*au provocat jăregaiul, și am fi fumat cu bucurie, dacă virtuțile acumulate ale kușilor n*ar fi cuprins și abținerea de la tutun. În cufărul avionului aveam, din patrie, ce fuma un an de zile. N*am văzut uimire mai vie ca atunci cînd, scoborîndu*ne din aeronavă, am intrat în oraș cu pipele în gură, trăgînd fumul și dîndud drumul în pachete desli*nate. Kușii au crezut că e respirația noastră natu*rală, de acid carbonic compact, și că sîntem un neam de oameni născuți cu o prelungire neagră a gurii, cu un cioc în formă de lulea, rămînînd consternați după ce ne*am scos boturile și le*am pus în buzunar. Trecînd prin fața cîtorva rînduri de ochi holbați, Kuic zise, fără să fie înțeles și arătîndu*și pipa cu degetul: « Demontabl », ceea ce însemna în intenția lui: « Sîntem demontabili », și: « Montabl », întorcînd pipa în gura de unde o scoase. El credea cu sinceritate că vorbește englezește și că limba engleză, prin universalitate, care trece cu cîteva zeci de kilometri chiar dincolo de coaja pămîntului și e singura

limbă muzicală vorbită de Dumnezeu, de la înființarea Societății British pentru răspîndirea Bibliei, putea să fie curentă la kuți, ca la japonezi, de vreme ce prima limbă vorbită și pe pămînt fusese englezească.

Juriul, compus din esteți locali, era prezidat, de cine credeți? De însuș Președintele venerat al Re*publicii, care, părăsindu*și ocupațiile absorban*te, slujea de arbitru și de proteguitor al rasei, renovată în piele și în tricou. Parcād văd: un domn de vreo șaizeci de ani, ochelari și mustați întoarse cu fierul de frizat, din colțuri, rostindu*și frazele grele, accentuate, de bolovani clătinați. îi rămăsese din vremea cînd se purtau carîmbi scrobiți sub urechi și pe mîini, ca niște podoabe, inspirate de la inelele atîrnate de buze, două ticuri decorative: unul de lărgit gulerul, care apăsa înghițitoarea, și celălalt de proiectat manșeta înapoi, pe fus, după contemplarea satisfăcută a butonilor, cu un ochi de diamant. Pentru fiecare obiect spînzurat de prețul ființei sale, — ceasornicul cu lanț, ochelarii conturați cu aur și zvîcnind în resortul nazal, creionul care se lungea înnainte și intra îndărăt, pretext al presupunerii că personajul cugetă și notează, bastonul, cînd personajul pune pălăria și mantaua, învîrtit în aer ca un ventilator, — el avea un gest, divizîndu*și astfel activitatea într*o sută de subactivități, învîrtirea degetelor mari satelizate unul împrejurul celuilalt, bătaia tobei ritmată pe biurou sau pe geamul ferestrei, cu cele două degete următoare, jocul inelului pe degetul al patrulea, cel de*al cincilea fiind rezervat special delicatului raclaj al nasului și al urechii. E ticul de cugetare al modernului, oprit într*o pauză din celelalte activități, așteptîndu*și trenul, tramvaiul sau iubita, pe o margine de peron sau de trotuar. Pentru că omul civilizată care se scobește cu stăru*

ință, lîngă o statuie de bulevard, aplică nevoile de ciugulire ale găinii și de Unsoare ale mîței.

—1 După o inspecție a concurențelor, Kuic, care fusese invitat dimpreună cu noi să ia loc în foto*liile extreme ale juriului, trase ostentativ aer pe nări și, aplecîndu*se cu o șoaptă la urechea lui Mnir, îl văzui pe acesta țintindu*și ochii în pămînt și mușcîndu*și buzele, ca să nu izbucnească. Potri*velile nătărăului nostru de pilot, un găligan mol*com și rece, se nimereau cîteodată atît de exact, încît nu te puteai opri, fără să*ți scrințești maxila*rele, de voința hotărîtă de*a nud da drumul unei gargare de rîsuri, darul lui de*a fi porc fiind spiri*tual. Cred că aci stă tot succesul de teatru și ora*torie, în sentimentul că personajul nimerește just, ca în ring, unde o lovitură de pumn dată adversa*rului, între sprincene, stîrnește entuziasm și delir, inexplicabil fără o concepție intuitivă a matema*ticilor mecanice.

Erau patruzeci și cinci de concurențe, așezate în rînd hemiciclic, în picioare, și care aminteau chelnerițele de la Operă, care seara fac balet în schimbul unui salariu prelungit. Ceea ce izbea întîi era o pungă, aparentă în vîrful triunghiului ombilical, ca o jumătate de întreg. După forma puțin despîcată a locului, se putea observa cum purta fiecare zbenghiul, ascuns ca la pisici sau prezent ca la cățelele cu coada retezată, și duios în sincera lui expunere sub tricou. La unele concurențe turta spîntecată era situată pe șold și rea*liza un sentiment, ca și cum ar fi dorit să fluiera sau să cînte, și Ia cele mai multe se înfățișa ca un ochi bolnav, cu pleoapele umflate. Un medic deduce numaidecît atitudinea cea mai favorabilă în care tînără concurență și viitoare soție va putea obține și împărtăși un maximum de despersonal*

zare, și Kuic avea un crîmpei de medicină în experiența lui de sceptic și de misogin. Aprecie* rile lui la urechea lui Mnir, pe măsură ce con* curentele înaintau individual, ca să*și demons* treze umbletul și ritmica plastică, afectată prin studii în fața oglinzii de la dulap, lăsau să se audă termeni ca: « tîrtiță », « birlic » și « pi* poașcă », nepricepuți de vecini. Singur cuvîntul « găoz », rostit, din greșeală, mai tare, provocă o întoarcere a capetelor către noi și ca o protes* tare a căutăturii persoanelor prezente. Oricît ar fi de greu de spus în public un cuvînt care în limba noastră are un sens, ca să zicem ca la Uni* versitate, peiorativ, vulgarele silabe însemnează în Kutu «Marele Apostol», care în scripte și perga* mente poartă și numele de «Mare Geniu», — și expresia verbală a misticei lui funcțiuni nu poate să fie spusă cu voce tare, niciun om nefiind des* tul de demn și de valoros moralmente pentru ca buzele lui să*și permită săd numească, și rămîne confidențială, pentru a fi numai manuscrisă și ne* tipărită. La o nerăbdare a Prezidentului, al că* ruia fotoliu sta lîngă Kuic, el, Kuic, se apropie de auzul autorității necontestate, explicînd că în limba lui natală vorba avea semnificarea, — cum să zic, preciza el, — de ceva găunos dar moale și nu de cea mai recentă prospețime, compor* tîndu*se gramatical ca un substantiv cu înfăți* șare de verb la trecut și la mai*mult*ca*perfec* tul, și fiind utilizat îndeosebi în legătură cu ideea, cum s*ar zice, de «mamă», un cuvînt compus prin contragere, dintr*un cuvînt care conține sen* sul de mamă și dintrmn pronume.

— Am auzit, zise Președintele, că la dumnea* voastră cuvîntul mamă e întrebuițat foarte des.

— Ca și mama în persoană, excelență, surise Kuic, ceea ce făcu pe Președinte să roșească mul* țumit, fiind din categoria abstenenților puri. De

altfel, nu ne displac nici fiucele și nepoatele, și fiecare din noi are și verișoare, adaoase Kuic.

E ciudat, într*adevăr, cum cuvintele stau, în mai multe limbi, cu semnificații paralele neaștep* tate, și cum o fantezie slobodă a permis, fără tratate și organizare internațională, ca, de pildă, termenul *cui* să devie într*altă limbă *couilles*.

COPIII KUȚI

1 Le*am trimis copiilor acasă o scrisoare.

În Țara de Kutu nici nu vă închipuiți ce a văzut Tătuțu.

Întii șimții, aici copiii nu se duc la școală. Se joacă toată ziua, de dimineață pînă seara, și dau cu pietre în toate geamurile, fără săd certe nimeni. Știți cum sînt geamurile în Țuțy, capitala Țării de Kutu? Arunci cu un bolovan și, în loc să se spargă, geamul prinde bolovanul și țid aruncă îndărăt: să vezi atunci cum te ferești, ca să nu te nimerească geamul pe tine. Sticla era ca apa și ca piftia, înghițind pietrele. Ca o traistă, fără să se găurească, le dă drumul numaidecît. Vasăzică, vezi de ce se cumișesc copiii. Ca să nu le spargă geamurile capul.

Și pomii sînt ca nelumea. Vrei să te sui întrmn gutui, îți alunecă piciorul, și pomul se trage mai înapoi, ca un cal. Apuci să te sui în pom, pomul o ia cu tine din loc. Sari după o gutuie, și gutuia sare și ea mai sus, ca să nu o prinzi. Vișinile pomesc depărtîndu*se ca niște coinace, dudule, ca niște gîngăanii fug, zarzările se grămădesc pe ramurile cele mai de vîrf. Și, cîteodată, pomul se ridică tot, ca un tîrn, și te ia la bătaie, știi tu unde, nu aș vrea să*ți mai spui. Prin urmare, cînd nu se întimplă bătaie, grădinile se joacă de*a copiii, și fug copiii după pomi și pomii după copii.

A vrut să facă, la Țuțy, un binefăcător o școa* lă, crezînd că face gaură în cer, și i*au stricat*o fetele și băieții, ajutați, — nu e vorbă, — de căței, de pisici, de purici și de toți puii de viețuitoare, care înțeleseră că dacă se face o școală se va mai face una, și mai pe urmă o grămadă de școli, și nu se va mai juca nimeni decît atunci cînd vrea profesorul. Dacă la noi acasă nu se duceau copiii la școală, nici cățeei *mar* fi sărit peste băț și n*ar fi învățat nici ei carte. Omul care începuse să facă școala s*ă pomenit întii lătrat de căței și scui* pat de mîțe. Veneau toți motanii din țară șiid miorlăiau, făcîndud de două parale, — șiid urlau cîinii mopși, cu nasul despicat și măsesele strîm* be, din ținutul întreg. Și întno zi iacătă că vin, după miros de motan, și niște tigri, care sînt pisicile cele mai bătrîne, — și atunci omul bine» făcător, ca să nu fie mîncat, cu învățătura lui cu tot, s*ă băgat în groapa cu mocirlă de var pînă la gît și pînă la mustăți, ca întrmn butoi cu iaurt, și nu a mai ieșit pînă ce s*ă uscat varul tot, fă* cîndu*se praf și făină. Și afurisitul de cărturar tot nu s*ă lăsat.

Ei, însă atunci a pățit*o mai rău, că nu s*ă mai ales pînă la urmă de barba lui și de mintea lui nimic. Căci hotărîndu*se puricii săd dea o lecție așa cum el nu învățase, au pornit puricii cu toții, ca furnicile, gheme și mototoale de purici, ca niște arici, și au tăbărit pe el. Nu avea omul atîta carne cîți purici bau învăluit, așezați unul lîngă altul. El nu se putea nici scărpină, că nu știa de unde să înceapă, și nu se putea scărpină și din pricină că și buricele degetelor, pe moalele lor și pe subt unghii, erau pline de purici negri. Cînd m*am dus, într*o doară, să răscolesc puricii și săd dau deoparte, ca să văd ce se mai petrece dedesubtul lor, nu am mai găsit om pe dinăuntru: îl mîn* caseră puricii de viu. Și bine i*au făcut, că umbra

să necăjească băieții și fetele cu abecedare, plăci de piatră și burete, și săd năvălească la program.

Și nu s'a mai făcut școala din Țuțy nici pînă în ziua de azi.

19 i

în Țuțy, tătuii de acolo întrebă pe băiatul lor așa:

— Ce vrei să te faci tu acum, că ai îmbătrînit? mîine împlinești patru ani.

Băiatul stă și se gîndește și răspunde, cum zicem noi tătuii, «după matură chibzuință»:

— Pungaș.

Și tătutul răspunde:

— Bine. Fă*te pungaș, dar pupă*mă întii.

Șid dă drumul, și băiatul se face pungaș. Crezi tu că e rău să fit pungaș? Nicidecum, și tu mă înțelegi destul de bine. Și*i mai dă tătutul o praștie cu pietricele, un zmeu cu zbîrnîitoare, o muzică, o sabie, și băiatul se duce și se face pungaș mare, și poate să ajungă, dacă e simpatic, și deputat.

Cînd o întrebă pe fetiță tătutul din Kuty:

— Dar tu ce vrei să te faci?

ea se gîndește, ca și fratele ei, nișel, și zice, pe*semne:

— Eu mă fac de la circ.

Adică, vrea să spuie, după cît înțeleg eu, că se face dansatoare.

— Bine! zice tătutul, și*i dă și ei zestre, o cutie cu pudră, o fustă creață străvezie, croită din aripi de fluture lipite, cu creion de buze, și alte vopsele. Și amîndoi, pungașul și dansatoarea, ies la drumul mare cu trîmbița și cu toba, cu bășica de șuierat, și fac tărăboi, el cîntînd tărăboiul și ea jucînd din glezne și genunchi.

Vreți voi să ne mutăm în Țara de Kuty? Nici nu știți ce bine e. Aici nici tătuii, care pe la noi se zbircesc la gură și la nas și fac fulgi albi pe la

urechi, nu sînt mai mari decît copiii lor, și unchieșii cu obrajii rumeni se dau de*a dura, prin iarbă, amestecați cu copiii, cîte un tătut călare pe cîte o spinare de băiat, cîte un iepure călare pe o găină, tîrîndu*se de*a bușile prin poala*Maicii*Domnului, prin maghiran și busuioc. Tălpile lor miros a zambile și a calomfir, și în bărbi și plete își lasă boarea asmățuchiul, amestecat cu mirodenia ga*roafei și cu mirosul amărui al crăiței. Izma le îm*bălsămează cefile cu care dorm în flori, argintați din stropitorile cerului cu rouă de stele.

Băgați de seamă că dintre tufișuri vin pentru fetițe*păpuși cu obrazul de flanelă, cu mîinile de lînă și cu zîmbetul de catifea, ca mușcata. Și mai vin panglici prin iarba măruntă, și mărgele albe, ca niște șerpi înșirați, strecurîndu*se prin micșu*nele, pînă la grumazul fetii mele, goală ca o șopîrlă smeadă. Și tocmai de dincolo, vin armăsarii potco*viți cu roți de lemn și cu nările ca boiaua, și locomotivele mici, trăgînd pe șine vagoane pline cu bomboane. Stați frumos, că mai vine ceva: o bicicletă! și după ea un căruț la care s'a înhămat de rîma nasului, încovoiată, un elefant de cauciuc adevărat: sufli*n el, se face verde, dă din cap și pocnește. . .

CUMUL DE ATRIBUȚII

__J Participarea lui Mnir și*a lui Kuic la concursul de frumusețe mi*a fost fatală. A doua zi, bunii mei prieteni dispăreau în văzduh, răpind, probabil pentru o experiență pe care trîntorii din prisacă o repetă de cîteva ori pe vară în azur, cele două regiuni ale frumuseții din Kutu și Tuțu, și lipsim du*mă de unica posibilitate de a mă întoarce curînd pe continent, avionul. Rămînînd singur, imam hotărît să părăsesc o vreme, pînă la calma*rea spiritelor, capitala, și am luat*o razna prin regiunile neexplorate ale Țării de Kutu, cu unei*tele reporterului și cu o pușcă patent « Maxim ».

În timpul vîntătorilor mele, ținîndu*mă după un animal bizar, care în acelaș timp alerga pe două singure picioare și pe celelalte singure două se da peste cap și putea să zboare, am nimerit, cu două sute de cartușe pe cingători, în mijlocul unui trib de gușai, din care, după cum am aflat mai tîrziu, se trăgeau huții civilizați. Aceștia n*aveau nicio armă și, contrariu obiceiului deprins de vînători din lectura călătoriilor prin sălbătecime, oamenii m*au primit rîzînd, ei neștiind nici să se supere nici să se încrunte. Blond și cu ochii de azur, cum sîntem toți cei din neamul superior, bălan*roșcovan, negricioșii mei primitori m*au ales numaidecît președinte*guvernator și rege; ceea ce în limbajul lor se rostește **Butcubu**, cu accentul pe ultima silabă. Pasărea cu patru picioare, pe

care o urmărisem din lagărul meu, ca să o împușc pentru îmbogățirea Muzeului Exotic din Kutu*viile, se chema **bilifox**. Bilifox are nu mai puțin de nouă sensuri și este intraductibil în toate limbile europene grăite. Întregul vocabular al limbii kutu, pe care o vorbeau, adoptată prin cultură, gușaii mei, prezintă particularitatea sensurilor multiple. De altfel, am demonstrat*o de la catedra mea, de mai tîrziu, de kutu.

Bilifox însemnează, în traducere liberă: « Iere*tele cu patru picioare despărechiate, fără unghii, care fuge la deal tîrîș, iar la vale de*a berbeleacul, și zboară peste apele fără punte ». Pecît este de greu de înțeles, pe atît e de potrivit acest limbaj concentrat și extrasintetic genului poetic în versuri. **Jiu midi** însemnează: « Te iubesc pînă la moarte și de*a lungul vieții viitoare, cînd îți făgăduiesc că nu vom mai avea copii ». **Lokha repe aldufîm**, cu toată caracteristica armeană a i*ului circumflex, este: « Salutarea zorilor zilei urcat în chiparoși, printre maimuțe cîntărețe cu solzii argintii ». (O varietate de maimuțe acvatică, care exală un pro*nunțat miros de icre negre, poartă solzi într*adevăr.) Aș putea cita mii de stihuri grăite ale acestei limbi care nu a fost niciodată scrisă, ca să ilustrez infim*tatea mijloacelor ce stau la îndemîna unui even*tual poet kut, ca în nicio altă limbă.

ORGANIZARE

I A trebuit să stau printre indigeni zece ani, pînă ce am găsit o potecă de întoarcere în părțile civilizate ale insulei; însă, bineînțeles, nu mi*am pierdut vremea și am introdus elementele de civili*zație indispensabile unui viitor popor cult: Am credința că, peste o sută de ani, kuții, adică nea*mul kut, vor face să se vorbească de ei și că vor avea cel puțin opt romancieri și douăzeci de au*tori de teatru.

Înainte de sosirea mea, poporul era, bineîn*teles, anarhic: fiecare făcea ce*l tăia capul și avea nerozia primitivă să se socotească fericit, ca și cum omul poate să fie măcar aproximativ mulțumit fără organizație și lege morală. Intîia mea lege a fost lapidară și scurtă: «Așa nu mai poate să meargă». Am tradus în kuty acest principiu și l*am enunțat conform geniului limbii cu mono*silaba *Hore*: legea Hore se întinse numaidecît la toate triburile, de toate culorile, unificînd deprin*derile prin constringere legală.

«Dar dacă nu mai poate să meargă așa, cum are să meargă?» m*am întrebat.

Foarte simplu: am ales șapte secretari și i*am făcut miniștri, în uimirea tuturor, care nu cunoș*teau selecția prin clasificare. Acești miniștri aveau ca primă datorie să doarmă cu mine într*o aparta*ment, improvizat într*o pădure de liliac. A doua lor datorie era să întemeieze simțul de autoritate,

purțînd fiecare ministru un băț, cu care aplica fiecărui kut întîlnit, cu motiv sau fără motiv, un cucui în moalele capului. Căci această nemoti*vare mai ales, arată originea divină a unui aparat de autoritate. Fără motiv, kutul primea o lovitură în cap, oridecîteori era întîlnit: cu motiv, adică după un exces, el primea douăzeci și cinci de lovituri în diverse regiuni ale trupului; ceea ce a dezvoltat noțiunea inocenței și a vinovăției, și, prin legătură logică, simțul de răspunderi.

LZA După patru luni de guvernare, circulația se și făcuse suportabilă. Nu mai sta dinaintea noastră nimeni, și toată lumea fugea la apropierea Cuțții. Doi miniștri erau însărcinați, cu toate acestea, să se ia după oameni și săd prindă: miniștrii de finanțe. Am ales doi în loc de unul singur, pentru ca unul săd ție pe kut, și cellalt săd opereze, obișnuind poporul și cu noțiunea contribuțiilor directe. Kuții se hrăneau cu banane, roșcove, stafide sălbatice, rodii, ananas, portocale și alte fructe, furate pur și simplu naturii: o noțiune fantezistă a proprietății, proprietatea devenind a guvernului. Cu toată obligația, supușii noștri uitau să dea pe la minister, să lase trei sferturi din recolta lor cotidiană pentru «necesitățile su*perioare» și pentru «rațiunea de Stat», și atunci ne luam după ei și ne încasam contribuțiile di*recte. Cînd kutul nu avea nimic în sac, îl puneam jos și>i scoteam un dinte, lovindud cu o piatră lustruită la rădăcina gingiei. Chestiunea princ*i*pală era să cultivăm simțul datoriei sub orice formă.

Sistemul atinsese o perfecțiune, pe care Europa putea săd jinduiască. Kutul ajunsese să scuipe după regulament, de două ori pe zi, și atunci, dacă ținea să expectoreze, era nevoit să se ducă

pînă la țărniș și să scuie în mare. Și răsufli după acelaș regulament, douăzeci la sută din respirația unui european în timpul săptămînii, și douăzeci și trei la sută duminică. Cu noțiunea politică a fost mai greu să deprindem pe kuși. Negăsind un termen just în limba lor, am căutat săd obți; nem din cuvinte compuse, însă fără succes și dînd naștere la erori grave de înțeles. Unii înțelegeau: oftică, alții: găinaș, — și cred că nici pînă în ziua de azi, cînd iam părăsit, kușii nu au găsit cu; vîntul noțiunii și mai asimilat încă noțiunea.

— I Contribuțiile directe, sub formă de banane și mandarine, nu erau satisfăcătoare. Movili de zmochine se acreau în jurul palatului președin; telui guvernator și rege, Butcubu. Mocirla porto; calelor stricate, cu catifelări albastre și verzi pe cojile stacojii, influențase terenul pe cîteva hec; tare, și galoșii noștri se îngropau în zmîrcuri stag; nante de oranjadă.

Trebuie să găsim o « modalitate », ziseră mini; strii mei de Finanțe, pe baza principiului nostru constituțional: « Așa nu mai merge ». Și am emis o lună de zile concepții (*avralia*) și am examinat ipoteze (*sazalia*). *Lia* în limba kuty e marca nominativului plural nearticulat, forma articulată fiind, pentru aceste două cuvinte, *avraliall* și *saza** *liall*, genitivul luînd prefixul *babă*, cu singularul *bibi*.

Am introdus, așadară, moneta, care pe kuty se numește *kanci*. Ca să căpătăm, la un popor care nu cunoștea nici bronzul, nici cositorul, nici industria turnătoriei, parale, începutul trebuia exprimat într; o valoare curentă, recunoscută în toate continentele. Ne; am gîndit șase luni și am găsit. Scoțîndu; mi busola, pe care o aveam incrus; tată în binoclul meu prismatic, am căutat Sudul,

unde știam că se găsesc minele de diamant ale bașogilor. Indigenii ne; au venit într; ajutor, indi; cîndume două ape subterane paralele, care răsfun; deau, fără să fie cunoscute, în mijlocul țării de diamant. Aceste rîuri se bucurau de o facultate curioasă de balansare, amîndouă fiind totuș două aspecte ale unui aceluiaș curs de apă: pînă în Bașogia, apa mergea de sus în jos, iar din Bașogia, unde ieșea din pămînt la lumina zilei, descriînd o curbă, o lua de; a; ndaratele, iarăș pe subt pămînt.

Undele curgeau printr; un tunel, în care o Iun; tre se putea ușor angaja cu luntrașul în picioare. Situație ideală! Blocați din toate părțile, bașogii sufereau de lipsa fructelor și bananelor. Am în; cărcat în două lunturi, care făceau naveta (*ba dibă*) între cele două puncte, încetînd, toate contribuțiile directe, și am luat în schimb bolo; vani de diamant. Prima dificultate era învinsă; mai rămînea o a doua. La întoarcere, rîul trecea prin lagărul filint. Cu urechea am cercetat unde putea să fie părțile bolții mai subțire și, odată, am descoperit și o crăpătură fericită, prin care puturăm vedea tot ce se petrecea la filinți, fără să fim văzuți.

Ne; am așezat în dreptul plezniturii și am strigat:

— Ho! Aho! Oha! încolțind barca într; ungher, — și am introdus o curea.

Puține clipe după aceea, filinții au apucat de vîrful curelii și au tras încet. Am tras și noi încet, mnapoi. Apoi au tras și ei din nou, stabilînd între noi limbajul curelei. Cînd și; au pus ochii și auzul deasupra crăpăturii, am întrebat:

— *Diamond?* (adică: « Vreți diamante? »)

Și ei ne; au răspuns, evident:

— *Yes, yes*, de repetate ori.

Noi am zis:

— *Diamond? . . . Pound! . . .* (adică: « Voi vreți diamante, dar și noi vrem lire sterline ».)

— *Wonderfool!* răspunseră filinții (adică: «Splen* didă împrejurare! »)

Și făcurăm schimbul, noi vîrîndude banane și ei vîrîndu*ne diamante. Tezaurul indigenilor s*ă umplut considerabil, vînzarea pe întuneric a dia* mantelor durînd vreme îndelungată. Noi adop* taserăm și o tactică de Stat și o diplomație, pe de o parte vînzîndu*ne fructele la bașogi, și pe de altă parte informîndud de toate pregătirile filin* ților, observate prin crăpătura bolții rîului Topi* Pito, adică rîul care scoboară și urcă. Pot să fac o spovedanie senzațională, astăzi, cînd nu mai există primejdie și cînd adversarii trăiesc frățește: numai mulțumită indigenilor în organizare, războiul a fost greu și bașogii au rezistat cît au rezistat.

FINANȚE

24 i

A doua față a problemei financiare. Trebuia găsită corespondența internațională dintre banane și franci. Cîte banane la un franc? Cîte mandarine la lira sterlină? Și ca să le putem lua francii și nu roșcovele și zmochinele, trebuia săd facem pe indigeni posesori de franci, de șilingi, de lire și de dolari.

Atunci am inventat cobilița, adică bățul întors, care pus pe umeri și încărcat la capete cu cior* chini de banane, se cumpănea pe spinarea ne* guțătorului. Am pus cincizeci de cobilițe pe cin* cizeci de spinări de kuți și i*am expediat pe huți, cu un consemn, în cincizeci de direcții, înafară de Kutu. Dacă se întilneau cu un om, ei trebuiau să strige: « Banane! Banane! »

în prima săptămîină am pierdut patruzeci și doi de hutu și am cîstigat cîteva lire sterline, întorcîndu*se acasă numai opt. Șapte huți fuseseră mîncați de pantere sau supți de șarpele boa, care, strîngînd pe om, îl deșartă de suflet și măruntaie ca pe un tub de cremă de ras. Alți cinci huți s*au întors după două săptămîini, din regiuni mai depărtate, aducînd monedă portugheză. După doi ani s*au mai întors unul, care stabilise tocmai în vechea Cartagină o filială de portocale, și venea acuma cu o caravană de cămile ca să*și aprovizioneze stațiunea cu fructe. El se și căsătorise cu trei alge* nene și șase marocane, fiice de regi de triburi,

și devenise bogat. Bietul Țin*Țotbâ! — așa îl chema, — el a introdus în Kutu rachiul și tot el a fost primul importator al cîrnașilor împărechiați, doi cîte doi, consumați cu hrean, care imită, în carne tocată și piele, bananele din Kutu.

Am stabilit valoarea kilogramului de banane la o sută treizeci de reiși, și pe acest criteriu internațional am putut introduce reforma financiară, atît de binefăcătoare în Europa și în cele două Ame*rici, și am încasat impozitele la timp. Primul bu*get a dat un excedent de trei ori mai mare decît bugetul, ceea ce ne*a determinat, pentru binele colectiv, să dublăm în anul următor impozitele. Al treilea buget fiind deficitar, le*am sporit, pen*tru aceleași motive de ordin social, de patru ori.

De fapt nu era un impozit, ci un total de impozite care devenea singur după ce am adu*nat optsprezece impozite divizionare. Un singur impozit, și atît, ar fi fost poate comod, dacă vrei, însă nu uita că eu eram creatorul în materie de finanțe, și eram dator să demonstrez că sînt un om complicat. Orice naiv ar fi putut să stabilească un impozit, care să fie plătit o dată: arta financiarului și a omului politic e mai vastă: contribuabilul kuty fiind obligat săd plătească de mai multe ori, plătindud totuș, principial, una singură dată.

— I Impozitul kuty se stabilea anual. Insul kuty era chemat la percepție, unde figura în acelaș timp Siguranța și Jandarmeria. întîi, i se aducea la cunoștință că, deși cetățean, el era un bandit, toți cetățenii unui Stat fiind prin definiție bandiți, împotriva cărora se apără Statul, acesta avînd căderea, în vederea de a se putea apăra, să pro*voace. Deci kuty era întîi bătut bine. « Dacă nud vom putea lua altceva, cel pușin ne alegem cu

atît, scrie Regulamentul, că ham bătut. » După bătaie urma declarația.

— Cîte banane faci? cîte mandarine? cîte roșcove? cîte zmochine? cîte din fiecare?

Kuty răspundea cu o cifră (*mehmehet*). Autori*tățile, privindud fix, îl corectau:

— Prea pușin. Tu faci mandarine mai multe. Scrie! îi porunceau secretarului, de opt ori mai mult. Bun.

Kutul era impus opt la sută la roșcove, doispre*zece la sută la zmochine, optsprezece la sută la mandarine, douăzeci și doi la sută la banane. Primul impozit. Apoi adunam roșcovele cu zmo*chinele și, din total, mai luam douăzeci la sută; adunam roșcovele cu bananele și luam alți două*zeci la sută; adunam bananele cu roșcovele; a*dunam rubricile între ele, cîte două, o dată în*nainte, o dată dindărăt, o dată de la mijloc în*dărăt și o dată de la mijloc înnainte, și la fiecă operație luam cîte douăzeci la sută. E impo*zitul eminentemente democratic, numit progresiv. Ca săd socotim, am înființat atîtea percepții și agenții, încît am atins cifra ideală, numărul func*donărilor devenind egal cu numărul contribu*a bililor.

în sfîrșit, kuty era întrebat:

— Ai copii?

Kuty răspundea:

— Să*mi trăiască, șapte.

Și cifra impozitelor totale generale era înmul*țită cu șapte.

Pot să afirm că am lăsat printre indigeni o a*nuntire neștearsă și că toți membrii generației mele mă blagoslovesc cu elogiul de care nu do*resc nici să*mi aduc aminte.

VULTURI PEDEȘTRI

26

— I Intorcindu*ma in capitala, am cunoscut, in noua mea calitate, de reporter la *New Tuty Herald*, numeroși oameni politici, fără îndoială, dar unul din ei mi*a atras atenția, prin atitudinea lui sacer* dotală, purtînd subț barba jumătate tunsă o ji* letcă încheiată pînă la cravată, și cravată neagră. El cumula, ca mulți huți, funcția socială de poli* tician cu aceea de bancher și cămătar, și idealul lui fusese să intre într*o familie care din tată*n fiu se socotea că nu poate conduce decît State și Bănci și că sînt singurii calificați, cu patriotismul integral înnăscut, ca să deosibească binele de Stat de răul de Stat. îi plăcea pelticului să se propuie ca o pildă tuturor celor care aveau nevoie de un sprijin bancar, mărturisind că adevăratul om de viitor începe prin a nu avea absolut nimic. Zicînd nimic, el zicea în limbajul lui ni*ni*ni*mi*mic, troznîndu*și unghia degetului mare de marginea dinților, cu un zgomot al neantului total. El țî* nuse Bancă în provincie, împrumutînd o roată ca să i se restituie un car, și o potcoavă pentru o herghelie. Divorțînd pe neașteptate, fratele fo* stei lui neveste justifică divorțul pe realități con* statate în căsnicie, și pretindea că, în opt ani de căsătorie legitimă, soțul și*a respectat soția pro* fund și detestabil. El n*a intrat niciodată decît în redîngotă în camera nupțială, și divorțata ar

fi rămas și după divorț fecioară, imitînd, fără să dorească, un caz de divinitate.

— Dacă mai trăia cu el, spunea fratele, ea tre* buia să se culce cu vizitiul. . .

Impotentul a cerut, cum se zice, mîna unei persoane din familia politică, și fratele i*a acorda* t*o cu atît mai bucuros cu cît peste vîrsta dom* nișoarei se mai puteau așterne nesupărate cîteva vîrste. Ființa politică fuse și mai respectată decît prima soție, din pricina prestigiului de Stat al familiei, care har fi urmărit și în idilă subț masca fraților mai mari, dinaintea cărora ginerele simțea instîntiv că trebuie să stea în picioare. Și îl tur* bura și mai mult prezența în familie a statuilor de bronz, înnalt ridicate pe socluri de piatră, și care, ca un corp străin în stomac și în pat, îl apăsau cu toată greutatea pe genitale.

tecioara în vîrstă, din partea ei, a pus condiția virginității definitive acestui soț antipatic, și căsă* toria s*a făcut ca o înmormîntare, după acope* rirea gropii ceremoniale.

Nu se cunoaște tragedie mai amară ca acest act mut, care durează cît viața, petrecut între con* venții și necesități, căsătoria unei femei inteli* gente, hotărîită, după ce a eliminat posibilitățile incompatibile cu numele și treapta, să ia de bărbat un idiot și să nu guste existența decît în ipocrizia dozată cu răutatea sexului corsetat în mare doliu.

—J Traduceri din autorul nostru preferat.

Eram simbătă la bărbier. «Salon» îngust și lung, cu opt fotolii învîrtitoare, puse la rînd. Opt clienți în fotolii, opt bărbieri în acțiune, cu opt piepțini albi în păr, și în opt halate. Opt becuri electrice în opt oglinzi.

Intră din stradă Mya Lak, ultimul fiu al Soa*relui din partea locului. E uzat și diformat ca un ambalaj de sac: urzeala cedează de jurîmpre*jur. Adipozități diluate întrmn material cu insta*bile coerențe. Cusătura picioarelor e scoborîtă la gambe, subsuorile deplasate pe șolduri sînt ca la crape, brațele și*au pierdut coltucele, și genun*chii rotula: e otova și lins. însuș craniul s*a modif*icat, ca pălăriile accidentate. Buze strînse ca gura pungii cu o sfoară cu căpătîiul deslînat, al unei ță*călii de cîlț. Poartă ochelari simbolici: doi de zero.

Suind unica treaptă a bărbieriei, tălpile turtite și dureroase, de crocodil, îl supără, și fiul Soarelui pare că umblă și schimbă locul pe stomac.

Bărbierii bau recunoscut.

Opt bărbieri (aplecîndu*se ceremonios în spa*tele clienților, mascați cu clăbuci de săpun): — Avem onoarea, domnule rector.

Un client (și*a întors capul, folosindu*se de un ochi liber): — Cined ăsta?

Bărbierul: — Mya Lak. . . S*a întors de la Paris.

Un client: — Ce spui?

Șoapta parcurge clientela. Se aude de opt*nouă ori cuvîntul «Paris».

Opt clienți (se scoală din fotolii, scoboară, fac închinăciune cu șervetele la gît): — Bine ați sosit, domnule rector!

Mya Lak (mojic, ca să nu pară naiv. Poartăm cerul gurii o alifie congenitală, cared geiatinează limba): — Cuvîntul sosire e circumstanțial și mo*mentan, întrucît indică ajungerea la țintă în ora și clipa în care te*ai scoborît din tren. întii, că nu imam întors azi, și al doilea, că am sosit de*o lună de zile. Ședeți și vom vorbi mai tîrziu. . . (Clipind.) *Apr.* (A rostit acest cuvînt cu accen*tul *bre*, cared servește mnemotehnic.)

Mulțumit că a putut ajusta, încă din primul răspuns, un cuvînt franțuzesc, dă o lămurire pa*tronului de la cassă.

Mya Lak: — Adică: după; *apre* însemnează după; *apre je*: după mine. Nu*ți închipui cum seamănă limba franceză cu limba. . . noastră. Dacă nu mă duceam la Paris, n*aș fi crezut nici eu. Cum intri pe granița Franciei, nu auzi decît *mersi* și *bonjur*. Noi zicem literatură, ei zic *literai tiur*. Noi zicem universitate, ei zic *universite*. Zi*cern librărie, ei zic *librării*. Toată limba franceză de după război e copiată după noi, însă pușin schimonosită, ca să nu se cunoască, și pișigăiat, prin denaturarea vocalelor pure. Au renunțat la î și ă. Să nu crezi că m*am sfiit, am spus*o în gura mare; eu mi*am păstrat însă pronunția curată.

N*aveți idee. Toate instituțiile noastre sînt mai*muțarite la Paris, pînă și Academia. Mai mult: literatura franceză actuală este furată întregă, și poezia și proza. Nu o dată am recunoscut ar*ticolele mele în presa pariziană.

Am niai constatat ceva, că francezul e greu de cap, incult și prost! Cu toate că știau perfect cine

sînt, ce sînt și de unde sînt, cu toate că Ie*am repetat că *«je fe la gher avec vu»* — imbecilii au continuat să*mi atribuie calitatea marocană, de *baraguin* și *şarabia*. Această ignoranță stăpînește și sferile intelectuale.

Patronul bărbier: — Vine cîte un strein cîteo* dată și se rade la mine și stăm toți cu gura în* chisă. Mă gîndesc, de multe ori, cum s*o fi zi* cînd brici pe franțuzește.

Mya Lak (căutînd): — Brici? N*are nicio im* portantă. De altfel, bărbierii de la Paris nu prea seamănă cu bărbierii noștri. Țin totuș să*ți de* clar că brici e un cuvînt mai bun decît toate cuvintele care însemnează brici în toate limbile civilizate.

Un client (care auzise): — Brici se zice pe fran* tuzește *rasoir*.

Mya Lak (surprins): — Cine ți*a spus?

Un client: — Așad zice briciului pe franțuzește.

Mya Lak: — Cuvîntul pe cared spuseși dum* neata însemnează desigur ceva, însă nu însem* nează brici, — și nu e măcar substantiv. E un calificativ sinonim cu «caz extraordinar», cu «neașteptat». De multe ori am surprins pe co* legii de la Paris atribuindu*mi*1 mie și spunînd despre mine că sînt cum spuseși dumneata.

Un client: — *Rfisoir*?

Mya Lak: — Exact!

Un client rîde.

Mya Lak (logic și victorios): — Un om nu poate să fie brici. (După o pauză de reflecție.) Uite, ei mi*au mai zis și *merd*.

Un client (rîzînd): — Și nu v«a spus nimeni ce însemnează *merde*?

Mya Lak: — Nu am nevoie să mă instruiască nimeni și nici dumneata. . . *Merd* este cum s*ar zice la noi un mare savant, autor de opere de fond.

Un client (rîzînd): — Domnule rector, *merde* este ceva care pute și care se obține normal cu coada ridicată sau cu pantalonii scoboriți.

Mya Lak: — Domnule, te rog să fii la locul dumitale. . . Ce trivial! (întoarce ostentativ spa* tele la un client.) Să presupunem că francezii i*ar zice briciului cum spune obraznicul de colo: tot cuvîntul nostru este mai bun. (Apropiindu*se de patronul bărbier.) E un individ suspect. Cum îl cheamă? trebuie să fie jidan.

Patronul bărbier: — Domnul Tudorică.

Mya Lak: — Ți*ai găsit! Adevăratul lui nume nu poate să fie decît Bișof. Vorbește cu accent. Are tip semit.

Patronul bărbier: — E doctor în medicină de la Paris.

Mya Lak (punînd mîna pe rană): — Nu*mi spune mie ce se petrece la Facultatea de medi* cină. Cadavre, jidani. . .

Patronul bărbier: — E băiatul parohului de la Sfîntul Niculae.

Mya Lak: — Adevărat?

Patronul bărbier: — Pe cinstea mea!

Mya Lak (dezamăgit): — Ce rușine! . . .

Patronul bărbier: — Tare aș vrea să văd și eu Parisul.

Mya Lak: — Și pentru ce? Nu te simți fericit în țara dumitale?

Patronul bărbier: — Aș vrea să învăț *ă la garson*, ca la Paris.

Mya Lak: — Știi dumneata cared cel mai bun săpun de pe fața pămîntului?

Patronul bărbier: — Cred că săpunul de ras englezesc.

Mya Lak: — Te înșeli. Cel mai bun săpun este săpunul de rufe.

(Trei clienți s*au sculat rași, tunși, pudrați.)

Bărbierii respectivi: — Să vă fie de bine!

Trei clienți: —Mulțumim.

Mya Lak (pedagogic): —Incorect, profund incorect! În asemenea cazuri se zice: *mersi*.

Trei clienți: —Sau: mulțumesc.

Mya Lak:—Fără «sau»! Dați*mi voie. întâi, când cumpărăm ceva, când ne costă parale, zicem: mulțumesc. Al doilea însă, când primim un dar, cum este cazul unei bune urări, atunci zicem: *mersi*. E o nuanță. La un ce sufletesc trebuie să corespundă un ce sufletesc.

Unul din trei clienți: —Nu sesizăm.

Mya Lak (răzbunător): —Mă așteptam.

Unul din trei clienți: —Urările bărbierești sînt un ce nesufletesc și costă un pol bucata.

Mya Lak: —Este a se examina ce s*ă produs întâi, între primul client și primul bărbier; oare sentimentul primului bărbier, care a dorit să procure plăcere primului client ras, ori sentimentul datoriei în sufletul primului client impresionat și obligat prin cele înainte petrecute, —as dulce, fără durere, săpun alunecos, brici bine ascuțit, mină ușoară etc, — ca să dea un modest bacșiș, nu un pol, cum zici dumneata. Vezi, oricum te întorci, tot de suflet dai; de unde deducem că omul e un ins sufletesc și că sufletul primează evenimentele. Eu, când mă felicită cineva, de pib dă de ziua mea, îl sărut în gură.

Cei trei clienți (întorc capul discret și fiecare dă drumul unei guri de scuipat): —Cu ce impresii v*ăți întors de la Paris?

Mya Lak: —încă o observație, înainte de a termina subiectul. (întorcîndu-se către cei trei bărbieri rămași liberi.) Am și pentru dumneavoastră ceva. Nu este nimerit să se spuie unui client, după ce îl bărbierești: să vă fie de bine. Peste puține minute unul dintre dumneavoastră mă va bărbieri și pe mine, și nu aş vrea să particip, ca obiect, la un act criticabil. De ce: să vă fie de bine?

(Analitic.) întâi, de ce: să vă fie? Al doilea, de ce: de bine? Al treilea, de ce: să vă fie de bine? Căci, întâi, nu este logic. Al doilea, nu este simetric. Al treilea, este problematic. Al patrulea, e mono*ton. Al cincilea, nu e plastic. Al șaselea, nu are culoare. Al șaptelea, nu există succesiune. Al optulea, nu are conținut. Al noulea, este fără raport de cauză la efect. . . Sînt patruzeci și trei de motive care se împotrivesc ivirii unei acțiuni în analogie cu o acțiune epuizată.

(Un domn oprit în pragul ușii voise să intre. A ascultat, și pleacă repede, injurînd.)

Domnul cu pălăria mare și plete (plecînd): —Du*tem. . .

(Respectuos, patronul își încleștează fălcile, și închide ochii.)

Mya Lak: —Sînt blamabili trecătorii care nu*și supraveghează cuvintele și conrup urechea publicului.

Patronul bărbier: —V*a insultat, domnule rector.

Mya Lak (mirat): —Pe mine?

Cei trei clienți: —E regretabil, însă adevărat.

Mya Lak: —A! înțeleg ce s*ă produs. Străinul acela a încercat un sentiment de surpriză, adică de admirație, aflînd, în momentul în care venea la bărbier, în cîte subdiviziuni critice se împarte o idee mică și bănuind că o idee mare prezintă cazul a mii de subdiviziuni critice. Nu acum pentru intlia oară provoc sentimentul de admirație, care se exprimă după vocabularul și pregătirea fiecăruia, creatorului fiindud indiferentă forma și pe el interesîndud exclusiv substratul. Să vedem de cîte feluri este sentimentul care provoacă produ*cerea interjecției apelative, căci injuria și lauda suit două modele de interjecții, în care monosilabul devine polisilab, iar necunoscutul ia corp în cunoscut.

Un client: —Absolut clar.

Mya Lak: —întîi, e vorba, deci, de surpriză, de confuzia pe care ne*o determină un lucru nou. Criteriul este, prin urmare, stabilit. Dar întîi*și*întîi, adică înainte cu un moment de momentul în care primim impresiunea? . . . Există o întreagă gamă de nuanțe de rangul întîi*și*întîi, pe care aș putea*o numi serie antecedentă sau gamă pre*cursoare, și de care trebuie să ținem neapărat seamă pentru a fixa spectacolul intelectual, pre*cedent motivului întîi, adică al întîiului pur. Să precizăm:

întîi*și*întîi: Interjecția vine din moralul suges* tionat.

Al doilea*și*întîi: Ce este sufletul și cum a fost interpretat de diversele școli?

Al treilea*și*întîi: în câte facultăți de liber arbi*tru însuș sufletul se divide?

Al patrulea*și*întîi: Subordonața facultăților între ele și față de sufletul atoatecuprinzător.

Al cincilea*și*întîi: Facultățile la rîndul lor se divid, se subdivid, se suprasubdivid și se contra*suprasubdivid.

Al șaselea (îmbătat): Nucleele motrice și recep*trice în ce formulă psihică s*au încheat? . . .

(Pe al noulea fotoliu, răsturnat, zace un client cu figura invizibilă, bandajată cu șervete fierbinți, din care ies aburi. E un client regulat al secțiunii de întinerire. Deasupra oglinzii se citește inscrip*ția: «Institut de înfrumusețare».)

Clientul stă lungit, ca pe o masă de operație. Două fete, cu care vorbește de toate, ținîndu*i fiecare câte o mîină pe genunchi, ca două ghicito*rese, cu unelte mici licăritoare, se îndeletnicesc săd mărească rădăcina unghiilor și să i le lustru*iască artistic.)

Clientul Institutului de înfrumusețare (făcîn*du*și o gaură prin șervete): — Tu erai, Mya Lak? Cînd te*ai întors?

Mya Lak: —Nu știu de unde să te iau.

Clientul Institutului de înfrumusețare: —Nu mă lua de nicăieri, că frige. (Repede.) Ai văzut turnul Eiffel? Ai mâncat nougat de Montelimar? Ai umblat cu automobilul? Te*ai dat în metro*politan? Te*ai suit în aeroplan? Ai călătorit cu balonul sferic?

Mya Lak: —Drept să spun (către toți clienții) că nu m*am suit încă pe vapor și în aeroplan. Însă vorbesc la telefon.

Clientul: —Te*am văzut fotografiat în uniformă de aviator.

Mya Lak: —Avea fotograful un scaun cu aero*plan și o cască de piele și m*am fotografiat cu ele.

Clientul: — A i avut senzații?

•• Mya Lak: —Închideam ochii și mă înfioram la ideea că mă găsesc la două mii de metri în văzduh.

Clientul: —Afurisitul a găsit mijlocul să stea în acelaș timp pe scaun și să plutească și la două mii de metri între haos și ocean! Todeauna a fost plin de ingeniozități. (Scoborînd vocea.) E un băiat excelent; suferă de un singur neajuns: cam și miroase, să mă ierți, a pișat.

Costik (cel care rade de obicei pe Mya Lak): —Cînd îl rădeam mirosea cum ziceți dumnea*voastră.

Fetele: — Cînd se rade vorbește cu Costik de poezia dragostei.

Costik: — Și, știți, se pricepe și la porcării. mtr*o zi, avea ochii tăiați și mi*a spus că peste noapte. . . făcuse de opt ori. . .

Clientul: — Piș?. . .

Costik: — Nu. . . Nu știu cum să zic, ca să nu se supere domnișoarele. . .

Fetele: — Spune la ureche.

(Costik șoptește.)

Clientul: — Se fudulește, însă e sincer. El face confuzie între două feluri de meșteșuguri contrarii

aceluiș mādular, din care unul i*a rămas intact și abundant, după ce s*a evaporat celălalt detot. Când urinează, el crede că face amor pasional, și după ce i se goleşte băşica este îmbătat de volup*tați. Ba, uneori, memoria ba înşelat atât de mult încît s'a temut să nu*și fi lăsat salteaua însărcinată.

(Toți clienții, afară de cel culcat pentru înfru* musețare, rași, bine dispuși, sînt în jurul lui Mya Lak.)

Mya Lak: —Ceea ce m*a impresionat un mo* ment peste măsură, la Paris, a fost că toată lu* mea vorbește franțuzește.

Un client (întrmn grup de trei): —A excelat întodeauna prin spiritul de sinteză.

(Mya Lak, depărtîndu*și picioarele, își duce mîna dedesubt și trage de fundul pantalonului.)

Un client (încet): —S*a excitat.

Alt client: —I s*au lipit. Probabil, de nădușeală.

Al treisprezecelea client: — Domnul rector are o ștampilă umedă anală, de cauciuc fiziologic. Dacă ar spăla*o i s*ar usca.

Un client: —La Paris, ați acceptat, fără îndo* ială, să vorbiți franțuzește.

Mya Lak: —Nu fără o matură reflexiune. Vor* besc ca un francez. Am o savoare și o facilitare de cuvinte în franțuzește! Dacă aș fi avut*o în limba mea, cum o am în scris, nu știu unde ajungeam. Graseiez perfect, și în ce privește sunetele nazale sînt neîntrecut. Când vorbesc franțuzește, cuvîn* tele vin ca un talaz, imaginile abundă ca într*o panoramă, comparațiile sînt extraordinare. Mă întreb singur de unde vin. Și mai am acea rapidi* tate muzicală, care distinge cît de colo pe parizian de marsiliez. Să vă dau cîteva exemple.

Opt clienți: —Mă rog frumos.

Mya Lak: —Ia să vedem, dumneata de colo, cel grozav, care, nu țî*am spus*o încă, mă agasezi cu rinjetul dumitale. Cum rostești dumneata nu*

mele unui anume romancier francez psiholog, al cărui nume este pe toate buzele?

Al optulea client, docil: —Paul Bourget? A murit demult.

Mya Lak: —Nici nu mă îndoiam. într*adevăr, asta e rostirea din mahalaua dumitale. La Paris, se pronunță, cum e și logic de altfel, Păi Bîrgett. Ia să vedem cum citești dumneata ceea ce scriu eu aci. (Scrie pe o hîrtie: *Psicholgi experimental.*)

Al optulea client: —*Psicolgi experimental.* însă ați omis ortografia.

Mya Lak: —Se rostește *pîrțicologi ispirimental.* Dar: o conferință?

Al optulea client: —*Une conference.*

Mya Lak (corectează): —*Um kpnferenț.* Ați vă* zut că domnul care rîde nu știe nimic? Tot așa: *Rpriu dă literatur. . . Je un motadă dir. . . Fi șimoa lăpe. . . Chil ori itil?. . . Je lă ton er dă fer vo troconesanț. . . Jesi ecriven, jesi lă pliu grandd. . .*

Al optulea client: —Camaradul mă întrebă cum s*o fi traducînd: *trou du cu.*

Mya Lak: —Foarte simplu, rămîne ca în fran* țuzește. E*o plantă extrem*orientală, din sucul căreia se extrage cartoful.

Al optulea client: —Ați auzit pe la Paris vor* ba: *baise>moi le con?*

Mya Lak: —Desigur. însuș amicul meu Briand mi*a spus*o, între alții, despărțindu*se de mine și strîngîndu*mi mîinile călduros. Și nu e singura distincțiune ce mi s*a acordat. Rectorul Sorbonii m*a primit cu cuvintele: *Soaie lă bienveniu, Monsie La Poar.* Nu mai insist asupra omagiilor publice. În Riu de Livori, de exemplu, poporul francez s'a dat de*a lungul trotuarului deoparte și, făcîndu*mi loc să trec în costum sportiv cu șapcă și jambiere, un matematician distins, care demonstra adevăru* de euclidiene cu tibișirul pe trotuar, a strigat: *Atanțion, lese pase lă piniuf.*

Al optulea client: — Primirea a fost magnifică.

Cinci clienți: — Circulă tot felul de zvonuri asupra scopului cu care v*ai dus la Paris. Unii spun că trebuia să renovați literatura franceză.

Unul din cinci clienți: — Alții, că ai fi făcut descoperiri senzaționale, care trebuiau consacrate întâi la Paris.

Un client: — Am citit că a descoperit al patru*lea picior de la scaun.

Alt client: — Descoperise mai demult al patru*lea zeci și treilea fir de păr din peria de ghețe.

Alt client: — A mai descoperit vârful creionului și fereastra care dă în curte. . .

Alt client: — Limba fără briceag.

Alt client: — Și gaura covrigului.

Mya Lak: — Nici unii nici ceilalți nu sînteți complectamente în greșeală. Literatura franceză nu mai putea merge ca pînă acum, îi trebuia un om, o mîină de fier. Iar descoperirile mele sînt de fapt niște invenții, chemate să revoluționeze cui*tura. Muncesc la ele decînd m*am născut. . . Dacă doriți să aflați principiile. . .

Opt clienți (scot cu toții ceasornicul din bu*zunar): — Opt fără un sfert.

Mya Lak: — Voi fi cît se poate de scurt. În pa*truzeci și cinci de minute nu am ce*alege. Întîi, din cea mai fragedă copilărie, nu înțelegeam niciodată ce citeam. Am crescut și m*am dezvoltat cu acea*stă însușire. Am făcut Universitatea stăpînit de ea. Am intrat în învățămînt. M*am întors în Univer*sitate, în calitate de profesor. Însușirea se menține intactă: nu pricepeam nimic din ce citeam — și citeam, mă rog! cîte unsprezece volume pe zi. Nu am dezarmat. Am citit cîte douăzeci și două pe zi, am ajuns la patruzeci și patru de volume pe zi.

Un lucru m*a mirat încă din prima tinerețe, facultatea mea de a nu înțelege. Iau o carte, o citesc, și nu pricep nimic. Dacă ar fi vorba de o

nepricepere comună, aș cădea de acord cu colegii mei cu priceperea superficială. La mine, absența priceperii nu se manifestează ca la cititorii derînd, lipsiți de cultură; e ca o însușire excepțională. De cîte ori nu înțeleg, caut motivul pentru care nu înțeleg, și nu mă liniștesc pînă ce nu dau de el. Fapt caracteristic și sugestiv, motivul cade înto*deauna în sarcina autorului. Sau e neclar, sau a* lambicat, sau nu se aseamănă cu alți autori, cu ca*re s*au obișnuit jaloanele spațiului înțelegerii mele.

Între mine și autor, îndată ce încep să citesc, se angajează un război, care durează paralel cu cartea citită. Eu atac cu toate premisele și princi*piile mele, și el rezistă. Rezistă o pagină, două, zece, — și în cele din urmă cedează. Așa că mi*am modificat încetul cu încetul poziția față de litera*tură, eroarea mea venind dintîi din raport greșit în*tre mine și opera literară. Azi nu mai caut să o în*țeleg, am trecut dincolo de acest nivel pasiv al ci*titorului vulgar, — ci acționez ca să o elimin. Din această luptă, în care sînt biruitor întodeauna, ies cel puțin o dată pe săptămîină măgulit și obiectiv conștient de superioritățile mele critice. Eu nu cer unui autor eforturi cu neputință de realizat. Dacă scrisul lui începe cu propoziție simplă, continuă cu propoziție simplă și sfîrșește cu pro*poziție simplă, mă declar satisfăcut și mă intere*sează. Este neapărat necesar să găsesc în fiecare propoziție de a lui verbul *afi*, și în fiecare frază de mai multe ori verbul *a avea*. Cuvintele să fie întrebuițate cu sensul lor cel mai uzitat, descrie*rile să se raporteze la lucruri știute și repetate des și prezente zilnic, și să fie lungi. Imaginile aș dori să fie cu totul stîrpite din literatură, pentru că derutează și te trec dincolo de *antandament*, în acea regiune de niveluri instabile și de lucruri neașteptate, care este de evitat din răsputeri. Tot ce contribuie la înțelegerea lesnicioasă a unui

text, fără a recurge la problematica pregătire întren* secă a cititorului și mai ales a criticului, trebuie adoptat; căci critica are nevoie obligatorie de concursul autorilor, de care critica poate să facă la urma urmelor abstracție, fără să putem formula același adevăr pentru literatură. Autorul să înceapă todeauna cu începutul și să lucreze cu plan dat. Silințele noastre vor avea ca rezultat să oblige pe autori să puie în prefață planul schematic al lucrării poetice, cu divizianT, subdiviziuni, note și enumerații, — și denumirea materialului folosit. Așa, dintr*o aruncătură de ochi, ca în tariful căilor ferate, știi precis de unde pornești și unde poți a* junge .Autorul sărfeie mai previe: ce a voit să spuie.

Sînt adversarul scrierilor care încep ca nelumea, din mijlocul sau din interiorul ideii, fără pregă* tirea cititorului. După cum într*o casă trebuie să intri pe scară, pe ușă, pe lîngă vestiar și, progresiv, să ajungi în sala de mîncare, unde ești invitat, tot așa și în literatură. Autorul cată să fie metodic și să nu te bage în salon de*a dreptul. E regula defini* tivă a clasicismului adevărat. Autorul să nu facă economie de legăturile dintre idei, să fie înlăn* țuit, curgător și deductiv, utilizînd din belșug pe «așadară», «rămînînd bineînțeleș», «cum se vede mai sus », « astfel fiind », « dimpotrivă » și să nu se oprească la amănunte bolnăvicioase, să ciocnească oricît de des pe *ca* cu *că*, pe *că* cu *ca*, pentru a obține o serie cît mai laborioasă de *caică*, *căica*, *căicare* și așa mai departe, ca în articolele și studiile mele. Pentru a căpăta o claritate cît mai totală, nu ne oprim la cuvinte și nu ne ferim de întîlnirile explicite.

Este admisibil ca unii să înțeleagă o lucrare literară, pe care nu o înțeleg eu? Ce au ei mai mult decît mine și ce*mi lipsește mie față de ei? Evident că nimic. Eu nu sînt partizanul acelor absurdități, după care un autor sau cititor dispune

i de nu știu ce bănuite aporturi necontrolabile în
ființa lui nevăzută, mai presus de dovezi și analize
și, în secret, nici nu pricep nici nu recunosc așa*
j numita personalitate. O regulă identică produce
rezultate identice. În practică, bacalaureatul pro*
; • duce poeți și prozatori, iar licența și doctoratul în
; litere, critici: și încă nu întodeauna. Cum voiți
i "dumneavoastră ca un scriitor să nu fie înțeleș de
! •, un critic, și cum se poate concepe ca îndrumătorii
' să se nască din cursul secundar și nu pe catedră?
I Elevii mei din Universitate, ies cu toții eminenți
i critici literari și artistici, identici unii cu alții și
! cu mine. E natural.

I — Nu este de ajuns să declari o literatură bună și
1 un scriitor talentat, după o sensibilitate haotică,
1 improvizată din nu știu ce nedeterminat, care
" rătăcește de sute de ani lumea civilizată. Ne tre*
i buie o definiție a talentului și, deci, o regulă
= •• care, exercitată, să permită să se și obție talent;
1 deci, o știință nouă, știința literaturii, a picturii,
de o tehnică și de un formular precis,

i • Din studiul amănunțit al autorilor, am conchis
<j că poezia dragostei, de pildă, se reduce la o for*
j mulă în care trebuie neapărat să fie doi, un băiat
și o fată. Scoți pe băiat sau pe fată: nu mai e poe*
> zie de dragoste, este autobiografie, meditație, pro*
i feie, filosofie. Pui în locul fetii pe Dumnezeu,
! obții misticismul. Face fata un copil cu băiatul, iată
I nuvela. Se căsătorește băiatul cu fata, interviu
factorii zestre și familie, conflictul e gata și linia
literară se ramifică: ai aci romanul, și dincolo
teatrul. Bărbatul e gelos și nevasta frumoasă:
drama sau comedia. Sînt amîndoi de origine aristo*
cratică, interesînd poate și Biserica și Tronul:
I iată tragedia. Un copil pleacă la război: epopeea.
Mă învîrtesc și trec la partea sedentară: se naște
eroismul literar. Ilustra mea origine vine dintr*o
țara de sud, nu mă întrebați care că am uitat, dar

m*am adaptat: se înființează naționalismul integral și tradiționalismul și sînt înscris în buget. Vedeți că sistemul se ține, și tot ce se ține este adevărat.

Prin urmare, de cîte ori mă voi așeza în situații similare, produc similarii. Am numit acest cri*teriu: un criteriu sănătos.

îndată ce va fi vorba de altceva, de ceva merit să mă fisticească, nu ezit: avem de* a face cu o boală, cu un produs trivial, cu o absență de ceea ce există în formular. Căci, închipuiți*vă că neam potrive să aprofundăm și să cuprindem toate așa*zisele individualități, unde am ajunge? în ce cate*gorie să punem un autor neprevăzut, care nu seamănă cu niciunul din cei învățați de noi? Să tot înființăm la categorii și să permanentizăm anar*bia de pînă acum? să lăsăm liberi pe autori, de categorie și clasă? Atunci ce fel de știință mai facem noi, care stabilim un regulament și o ierarhie?

Sănătatea morală e definiția, regula, știința. Zadarnic mi*arăți dumneata că ai construit cu dalta și cu ciocanul, dacă nu*mi dai definiția ciocanului și a dălții, dacă nu*mi dai regula după care ai construit, dacă nu consemnezi opera dumi*tale întrmn tratat logic, pe articole și paragrafe, așa făcut încît săd înțeleg și eu. Sîntem o corpo*rație de intelecte, care am asudat și am dat pe brînci în școala primară, în liceu și în Universitate, și ne*am găsit deodată în fața unei literaturi la care n*a colaborat niciodată Universitatea, făcută fără noi și împotriva noastră. Vi se pare normal? Dacă am admis ceea ce era deja consacrat la insta*larea noastră în bănci, treacă*meargă. Jignirea și totodată dificultatea noastră, — vorba vine, căci de fapt am omis regulamentul, — vin de la contim*porani. Cum să recunoaștem noi admisibilă o literatură despre care nu am învățat nimic, fără săd administrăm o regulă precisă?

Nu înțelegeam eu cărțile și fenomenul care se petrecea cu mine? într*o bună zi de maturitate, s*a făcut în inteligența mea lumină: aveam patru*zeci și șase de ani împliniți. M*am întrebat, tră*gînd ciorapii, obsedat de problemă: nu pricep eu nimic, sau niciuna din cărțile pe care le*am citit nu era bună? A fi pus problema exact, însemna că am și dezlegat*o exact. într*adevăr, cărțile erau proaste. Și m*am apucat să reformez literatura, și numaidecît am observat că sînt un profet al litera*turii, pe care trebuia să o scap de picire. Atunci am compus un grătar: grătarul literar; numele invențiunii mele. Grătarul a corespuns pietrice*lelor mele, care treceau sau nu treceau prin gră*tar. Ce putea trece, era inevitabil bun; ce nu trecea prin grătar, rămînea dincoace de grătar, adică în neant. Cu această strecurătoare am cer*nut cărțile din nou. Rezultatul fu admirabil: ceva*ceva începuse să rămîie; prin urmare nu fusese toată literatura proastă.

Pînă la mine, criteriul de selecțiune în artă era haotic și inexistent. Dominau impresiile, senzațiile, presimțirile, imponderabilele: un ridicul miști*cism. O carte era frumoasă fără explicații, pentru că era frumoasă. Ce bijbiială și sălbătăcie! Inteli*gențele de calitatea mea, experimentale și precise, nu se mai pot împăca ușor cu obscuritățile senti*mentale. Ne trebuie un regulament, ca în poliție și ca în exploatarea de petrol. Pînă la grătarul meu, compus din cinci mii șase sute optsprezece fire numărul unu, patrusprezece mii două sute opt numărul doi și patru sute cincizeci și șapte numărul trei, — a trebuit să creez întii aceste fire, p ț * a rezultat apoi grătarul. Am lucrat, fără a ca • ^*****< pe materia inexistenței, și dindrdnsa am zămislit ciurul meu.

Descoperirea a plăcut elevilor mei silitori, și anume acelora care nici ei nu pricepeau nimic

după vechile formule, și care trebuiau să fie profe*
sori de liceu. Azi totul devine clar și geometric:
pricep cu grătarul, și ce nu se pricepe nu există.

Un client: — Grătarul aplicat în extensiune și
bine studiat de elevii dumneavoastră este merit
să cunoască progrese neașteptate și să umanizeze
regnul animal. El permite elefanților să ție cursuri,
și scroafelor să cînte serenade.

Mya Lak: — Scoțînd dintrînsa termenii jigni*
tori, judecata dumitale este științifică.

Un client violent și pripit: — Dar, mai nainte,
desigur că ucenicii dumneavoastră sînt supuși
unui examen intelectual, și că preferați acel grad
de inteligență, care, după vechile metode haotice,
se numea, — ce revoluție! — fără probe palpa*
bile, stupiditate și cretinism. Ac i grătarul poate fi
ajutat de știința medicală. Apostolii să vid alegeți
cu gîlci la limbă, cu polipi în nas, cu înghițitoarea
slabă, umflați la ochi și cu cîte cinci sute grame
apă la creier. Acest gen de bărbați a făcut în
toate timpurile fericirea lumii în politică; aplica*
tîo la literatură. Căutați fără întîrziere să obți*
neți chiar o lege care să interzică exercițiul
literaturii, picturii, muzicii, sculpturii și arhitec*
turii, tuturor copiilor care au apucat pînă la
cîncisprezece ani să numere pînă la o sută, și
rețineți în special pe aceia care, numărînd pînă
la șapte, greșesc de patru ori. Și du*te din nou
la Paris, cu ucenicii dumitale, o, Mya Lak!

Mya Lak: — Deocamdată sînt cam dezgustat
de francezi.

Toți: — De ce?

Mya Lak: — Pentru că sînt scîrbosi!

Toți: ? ? ?

Mya Lak: — Toată lumea în Franța se hrănește
cu carne « *de poule* ».

Patronul bărbier: — Dar de unde atîta. . •
carne?

Mya Lak: — Știu și eu?! De aceea evitam
să mînc în restaurante și, ca să nu mă spurc,
mi*am luat de*acasă, în geamantan, ouă răs*
coapte și covrigi.

Patronul bărbier:—Foarte cuminte.

(Opt clienți au plecat odată.)

Mya Lak: — Nu le convine. Ai văzut cum i*am
înfundat? Să nu*ți închipuiești că în logica mea
sînt atît de necruțător. Sînt numai sever, și numai
la necesitate devin caracteristic și caustic.

Costik: —Să vă fie de bine, domnule rector.

Mya Lak: — Ți*am mai spus ceva, și mă silești
să repet.

(Mya Lak se caută în buzunare, pentru bacșiș.)

Mya Lak: —N*am schimbat. . . Rămîne pe
rîndul viitor.

EMULAȚII

2 * î „ • •

În Kutu, viața impusese o controversă. Ave* rile mai multe găsinde*se în mâini mai puține decît s*ar fi convenit, — ceea ce ni se pare că e re* gula avuției, — cele mai gustoase din ele se făcu* seră într*o singură noapte. Oamenii nu aveau ne* voie todeauna de o mină de cărbuni, de o întindere mare de pământ, ca să scoată din ele, ajutați de hazard, o comoară întocmită cumcetul, prin stră* dania citorva rînduri de mai mult sau mai puțin cetățeni. Era de ajuns uneori, cum se spune în Europa, un mandat de deputat, cu care te pre* zintai la luarea în primire a fotoliului numerotat, în Kutu, alegerile pentru instituțiile englezești de legislație, introduse de înaintașii care învățaseră carte, se făceau, cum s*a mai povestit, după moda locală. Ieșeau întîi cei care fugeau mai iute de*a bușile sau pe vine sau pe întuneric, întrmn sac cu gura legată.

În politică, metoda era căpătată din studiul chirurgiei. Fiind țara cea mai accidentată, scriin* tura picioarelor și, prin consecință, a brațelor, a umărului și a cerbicei, constituia maladia, dacă se poate spune, cea mai răspîdită. Însuș parchetul din odăi prezintă spinări și depresiuni, încît îți puteai suci căicîiul, genunchiul sau coapsa și eventual șira spinării, între odaia de culcare și bucătărie. Așa că antorsa se studia de mic, ca la chinezi scoaterea măselelor fără clești, copiii înce*

pîndu*și cariera desfacerii dinților de pe gingie prin zmulgerea cu buricele celor două degete de pipăit, a țintelor fără floare, bătute din ce în ce mai adînc într*o scîndură groasă. La nevoie, dacă o măsea se strica peste măsură, îți puneai clientul cu capul între genunchi, și așa, apucat din două părți, de pe dinafară și de pe dinlăuntru, de pildă, îi era fâlcii cu neputință să scape.

În scriintură, trebuia obținută catifelarea com* plicată a tuturor celor zece degete de la mâini. Un schelet bine spălat în apă*de*var și lustruit cu stearină era aruncat întrmn sac, și sacul era cusut. Prin părății din ce în ce mai groși ai sacului, pînă la imitarea volumului muscular anatomic, candi* datul la chirurgie era nevoit să puie fiecă os la locul lui, și atunci, expert, el putea să exercite pe viu cu dexteritate. Acest ultim stadiu al învăță* turii conferea doctoratul. Căci studiul pornea, de fapt, de la scheletul unui singur deget cu falangele risipite, trecea la palmele întregi, la cârpe și meta* cârpe, la cubitus și radius și, treptat, la toate prelungirile osoase ale trupului omenesc, omul fiind, și în Kutu, tot atîta materie dură cît și material elastic.

29

Intr*alte state, lucrurile sociale nu expri* mau, desigur, nici atît pitoresc nici atîta artă, selecțiunile făcîndu*se pe criterii de principii și presupuneri. O problemă, vasăzică, de actualitate întrmn moment anumit, venea de la sârăcia celorlalți.

S*au propus rețete, experimentate pe rînd.

S*a consacrat întîi și întîi doctrina că cei care aveau dețineau materialitatea acestui verb de la Cel*de*Sus și că, prin urmare, erau ca niște sfiim țți- Celor care nu aveau li s*a interzis și să aibă, dar și să le treacă prin minte că ar putea să

aibă vreodată. Datoria acestei categorii era să se uite la categoria consacrată sau, în cel mai bun caz, să poarte tăvile, castroanele și tingirile, între mese, la sufragerie. Și degetului mic îi era oprit să întingă în sos și să se lase lins: contrariu, el era tăiat, și nu se mai găsea niciun chirurg ca săd puie la loc, chirurgia ortopedică fiind exclusiv destinată scrintirii. Dar omul din Kutu e născut păcătos. Doctrina fuse bună numai o bucată de vreme. Vecinii din categoria proastă săriră gardul categoriei bune, și toate bucatele se găsiră mîncate în mai multe bliduri decît era legiuit. Categoria bună fu în cele din urmă răzbită de categoria proastă, roata se întoarse și sosurile curseră la vale.

Dar legile vechi rămaseră bune și pentru categoria nouă, eliminîndu-se numai Cel*de*Sus din doctrina ei, pentru că nu mai era nevoie de El, și ideile, evoluînd de la prinți la « hoți », cum era numită o clasă din fosta categorie, de către categoria zisă prădată, s'au putut adopta Dreptul în acelaș timp cu chibriturile, o formă evoluată a precedentului amnar. Nici Dreptul nu fu prea rezistent, căci se ivi puricele lui, « ciupeala », o modalitate liniștită a săriturii gardului, de odinioară. Toți kuții mei s'au îndeletnicit să ciupească, ciupind cîte puțin fiecare, și totalizîndu-se ciupitura într*o dispariție a obiectului. Dacă i*ai spune unui european că muștele, în Kutu, fug cu burduful de brînză la spinare, europeanul nu ar înțelege figura. Era de ajuns ca fiece muscă să ia din burduf numai cît vîrful de ac.

—J Un om de Stat a făcut inovația să dea înapoi categoriei sărăcite avuțiile furate. Însă venind cu întîrziere, el a băgat de seamă că murise categoria: omul decedază, și în Kutu, cam între cînzeci și

șaizeci de ani, — și a făcut o altă categorie. Alt om de Stat s'au silit să ia și de la această categorie, dînd categoria afară din categorie, într*altă categorie. S'au ajuns în cele din urmă la concepția unei categorii care abandonase și pe Cel*de*Sus și Dreptul. Și s'au admis că o categorie care încă nu s'au înnavuțit este întodeauna cînstită, cu deosebire la început și contrariu decît toate categoriile celelalte. Atunci s'au stabilit criteriul adevărat al multiplicării categoriilor și al succesiunilor rapide, și tot atunci s'au inventat și jocul de șah, care vine din Kutu: calul mîncă un număr de piese în diagonală, mi se pare, și chiar în două diagonale, pecînd turnul mîncă, mi se pare, mai puțin, și întrmn singur sens și pe sărite: tehnica șahului se întemeiază pe principii.

La un moment delicat, în Kutu s'au prezentat situația sub un aspect original. Unii erau de părere să se tocmească o sută de pușcași și să împuște toată lumea, rezervîndu-se țara categoriei noi: Au împușcat trei luni și s'au dezgustat: parcă era mai bine înnainte, în vremea Celui*de*Sus, a Dreptului și a hoțomăniei, și chiar în stadiul mizerabil al ciupelii. « O să împușcăm pe toată lumea, i*au spus într*o zi sutașului un om de Stat care instaurase această purificare forțată, și o să rămînem noi, o sută cincizeci de oameni detreabă. » — « într*adevăr, Doamne, a răspuns sutașul, n*o să ne mai putem mișca de oameni cumsecade. »

—1 Credeți că am povestit degeaba cum ajunsese de iscusit pipăitul chirurgilor noștri? Căci atunci fură chemați chirurgii și învățații să*și aducă aminte o specialitate uitată a profesiunii lor. « Vă rugăm sa ne înviați cîteva mii de simpatici pungași, zise Mai*marele, ca să mai respirăm nițeluș. » Descîn*tecul fusese însă uitat.

Iată de ce s'a introdus avuția și cinstea cu schim* bul. O lună sînt eu bogat, și pe urmă vii dumneata. O lună sînt eu cinstit, și pe urmă vii dumneata. Și toți am putut gusta și dintrmna și dintnalta și rînd pe rînd. Ce a fost, în definitiv, mai bine, n*aș putea hotărî, căci nici bine detot nici rău detot n*a fost niciodată.

Este însă sigur că un lucru n*am putut găsi cu toate caznele noastre: viața oprită la douăzeci și cinci de ani, care se zice că ar fi vîrsta ideală. Cînd vrei să faci fericirea omului, te ajută numai inteligența, dar te trădează niște măruntaie: rini* chiul, ficatul, inima, intestinul. Și din toate silim țele dumitale se alege un profil de bronz ori o statuie, care măcar nu seamănă cu dumneata.

PUNCTUL PE I

—J Vederile unui mare petrolist din Kutu:

— Este de ajuns un infim detaliu, ca să ți se schimbe fizionomia.

În romanele cu detectivi, scrise sau cinemato* grafiate, se văd adeseori urmăriții și urmăritorii, deghizați în personaje neașteptate. Spinilor le cresc bărbile și perucile în fața oglinzii, păroșii năpîrlesc în blond: intră pe ușă un englez, și iese pe fereastră un păstor de capre. Trebuie să vă mărturisesc că autorilor acestor înscenări succe* sive și variate le dispăre psihologia, covîrșită de cabotinism. În slujba unei utilități plătite și a justiției, detectivii cu garderobă nu pot pierde din vedere pasiunea spectaculoasă și genialitatea tea* trală.

Vă aduceți aminte că timp de douăzeci de ani am profesat, din inexorabilă necesitate, mește* șugul escrocheriei. O mărturisesc cu sinceritate. Nefiind încă proprietarul sondelor din Tytypupa, cu o rentabilitate actuală de un miliard, am fost constrîns să mă folosesc de darurile cu care mă înzestrăse natura, făcîndude să conveargă întrmn singur scop, ca diversele bare și pîrghii ale basculei, asociate pentru a cîntări tone și vagoane. Am în* lănțuit întrmn sistem echilibrat linia mea înaltă, agerimea ochilor, îndrăzneala neturburată a ființei totale și dulapul (haine bine croite, rufărie fină, și încălțăminte luxoasă). Limba mobilă a siste*

mului meu era inteligența, impresionabilă și instabilă în pipăirile echilibrului, ca zborul plutit și deviat al libelulei.

Așa organizat, reptilă victorioasă a tuturor proiectelor mele, am dat lovituri izbutite la ghișeele Băncilor din Argentina. Am violat Londra, Roma; am silit să se verse în buzunarul meu, fără de certificate și lipsit chiar de banalul și normalul pașaport, ingeniozitățile transformate în bancnote, ale câtorva uzine de chimicale și materii colorante.

Primul meu ideal fusese să mi agonisesc zece dolari pe zi. Acest ideal atins, necesitățile mele au depășit idealul și, după ce am trecut dincolo de cinci sute de lire sterline săptăminal, m'am lansat în ceea ce numesc eu afacerile grandioase.

Evident că nici insul meu, nici morala mea nu se acordă cu echilibrul moralei obștești, făcută pentru ființele tipărite, de mare tiraj, ale societății. Ați numărat vreodată de o parte frunzele și de altă parte fructele, și ați comparat oare cele două canțități? Normele, regulile, sînt pentru mulțime; pușintimea, ca să zic așa, se conduce după excepții. Revoltă în principiu această situație, a inegalităților categorice, dar excepția și privilegiul sînt atributele naturii. Cîtă vreme are să suspine cerebralmente atletul, că s'a născut un avocat cocoșat? Cinci minute; apoi își reia masagiul mușchilor.

Cinstea mea începe mai sus și sfîrșește într'altă parte decît cinstea dumitale. Ca și intelectul, cinstea e personală: nu există o filieră unică a acestui lucru, din care proștii doresc să creeze o verighetă uniformă pentru un inelar moral, egal de gros și deopotrivă de lung, lipit cu mîna societății. Zadarnic aș vorbi cu o cămilă despre gîtul ondulat al unei lebezi: *forma* ei nu poate pricepe.

Atitudinea mea eu afirm că a fost cinstita. Demnitatea îmi interzice să cerșesc, și ceea ce

îmi putea produce celălalt idol sculptural, modelat pentru prostime, munca, munca declasată, se cifră dedesubtul nevoilor mele. Ia te uită dumneata la mine și închipuiește-mă în ipoteza de a mă încălța pînă să plac autorilor de reflecții și sentințe morale, copiate după alți autori. Nu ți-aș părea lamentabil și ridicul?

I—Vezi, cu toate că sînt mai bogat decît un Stat și că mi se întîmplă să împrumut republici și imperii, subvenționînd indirect însă profitabil magistraturile, bugetele cultelor, universitățile și toate fabricile moralităților, recunoscute bune de administrat cu sugestia, cu forța și cu amenințarea legală, ideile mele nu sînt chiar atît de radicale, pecînt ai crede, în materie de avere. Cînd un contabil sau un coleg dintr'un consiliu de administrație mă pungășește, eu îl înțeleg și las să continue, ca și cum nu bag de seamă.

Cel mai devotat servitor intim al meu, care mă slujește în toate felurile și pentru toate organele, este un director general bondoc, cu ochelari, prezintînd o figură diplomatică și inocentă. El mă însoțește în automobil și călătorii, nedespărțit de fizicul meu, ca o căpușă a comisurii pantă Ionului și ca foaia de gutapercă a subsuorii. Nădușește odată cu mine, e strîns cînd mă strînge cosumul, doarme cînd mădularele mele se odihnesc, miroase curat sau pute, după împrejurările locale.

Acest doctor în Drept are iluzia că este cardinalul meu activ și că mi conduce Vaticanul. Îl urmăresc ciupind de la icre, de la biscuiți, de la laptele condensat, din leafă valeților, din furniturile de camere de aer, de benzină și de ulei mineral, — și rapacitatea lui blîndă mă emoționează. Căci admit și încurajez furtul sărăciei din prisosul averii. Bunurile circulă, trebuie să circule,

ca apele, care trec din rezervorii înalte în rezervoarele joase, golind un izvor și săturând o râpă. Planul averii este înclinat și perpetuu schimbător. Metalul aur își amintește de metalul mercur, și fuge pe suprafața șlefuită a oglinzilor vieții, care răsfrișing furtunile și strălucirile ei instantanee.

I—1 Mă rog: polițiile din șapte state se puseseră să prigonească lăcusta dibăciilor mele. Eram strict urmărit, constituiam obiectul profundelor analize din partea autorităților speciale și excitam o vastă corespondență internațională. În absența mea de acasă agenții scoțeau pretutindeni. La Operă, mă asaltau asiduitățile detectivelor dansatoare, oferindu-mi șampania la bufet, pe trei sferturi goale și împresurate de spuma fumurie, cu stropituri de aur, a volanelor de balet. Polițiile intrau în patul meu sub formele alese ale cîte unei nocturne. Zadarnic îți aș spune, fiindcă mă cunoști, de cîte ori șbau dat uitării mandatul autoritățile înjunghiate crîncen de pipăitul adînc al arzătoarelor mele tinereți. Hotelurile din Riviera și Chamonix au răcnit de zbieratul izbînzilor mele.

Cu ochiul, cu zîmbetul, cu indiferența vigilentă am anulat în permanență numeroasele tentative de a fi oprit și cercetat. Nu am fugit niciodată, nu m'am ascuns: am jefuit, în războiul meu economic, călare, ca un cotropitor cu declarație de ostilități conform protocoalelor din congrese.

Într-o Bancă din Midi am fost întâia oară categoric semnalat, și prima dată m'am văzut adus să-mi ridic gulerul și să mă strecor în stradă pe o scară spirală.

Ajuns în uliță, mă aruncau într-un automobil, îmi schimbai numai culoarea costumului și ma instalai în vitrina celui mai mare restaurant din localitate. Vedeam tot ce se petrece și cum se

organizau în echipe împănjenirile, ca să mă prindă. Liniștit, am consumat douăzeci și cinci de mezelicuri diverse, botezate de spiritul culinar cu numele general de «entrées». Am dejunat un ceas și jumătate și am plecat. Zece agenți civili mă apucară cu discreție de mîna, în chiar vestiarul marelui restaurant. Doi îmi încleștară rădăcina palmelor cu niște curele împletite, pe care le învîrtiră. Mă uitai mirat la agenți. Șeful lor își apropie deodată ochii de obrazul meu, apoi sidete înapoi cu o nuanță de teroare. Porunci să fiu dezlegat. Scoase pălăria, își ceru scuze. Eram rugat să iert regretabila eroare. Devenind servil din confuziune, șeful polițiștilor îmi ținu pardesiul, îmi dete pălăria, mînușile, bastonul. Pleca din mijlocul forței executive, ca dintr-un hotel de localitate balneară, prin rîndul omagial de uniforme curbate în raport cu bacșișul considerații. Și dispărui pentru todeauna din vechiul meu meșteșug, cumpărînd terenurile din Tytypupa.

Crezi că poliția s'a înșelat într-adevăr? Nici decum. Îmi schimbam fizionomia. Un amănunt de nimic, exact exploatat, poate pricinui efecte neașteptate. În momentul cînd mi-am dat seama că voi fi în sfîrșit prins, arestat și dovedit, chiar în priveliștea restaurantului am operat schimbarea, zmulgînd un nasture din bretele și intercalînd între gingia de sus și obraz. În dreptul ochiului stîng s'a ivit astfel o ridicătură în linia nasului, care mi-a transformat perspectiva figurii și mi-a dat un portret străin.

Nu îți s'a întîmplat să vrei să iscălești cu numele dumitale adevărat, și o muscă să-ți gîdile, precis în momentul caracterizării semnăturii, urechea și să-ți alunece condeiul prin silabe? Primitorul seriei dumitale nu va ști niciodată cine i s'a adresat și va rămîne cu credința căd scrie, din cine știe ce țară, un necunoscut. . .

ELOGIUL OMULUI USCAT

—Intr*o seară **netam** dus să ascultăm un program.

Conferențiarul își luase angajamentul primej* dios de a improviza pe temă dată, lipită întrmn plic, care trebuia desfăcut pe catedră. Asemenea jocuri ale inteligenței sînt obișnuite în societă* țile studioase străine, unde interesează, mai mult decît combustibilul, scînteia. Știință știe toată lu* mea, dar facultatea de a ieși din surdina știin* țifică și de a urmări ideea, ca pisica frunza dusă de vînt, și de ad da o animație personală, este un spectacol de artă.

Abia la orele opt și un sfert găsirăm tema difi* cilă, după ce aruncaserăm o sumedenie de propo* ziții creionate pe un crîmpei de hîrtie și prăpă* dirăm un mare număr de plicuri. « Elogiul Omu* lui Uscat » fusese titlul cel mai bun de idee, din care trebuia să se inspire oratorul.

În mintea noastră omul uscat era bărbatul, muntele, socotind drept om umed pe adorabila lui tovarășe, femeia, Marea. Din faptul umezelii, vorbitorul era dator, în concepția noastră, să tragă concluzii favorabile bărbatului, construit de natură uscat. Noi făceam parte dintr*o intelectualitate care nu transfigurase prin filtrare cărturărească elementele vieții în pomadă pentru părul de dea* supra de creier, intelectualizînd cu un sens de falsificare materia și mutînd*o pe bîrtie tipărită.

Dat fiind că umezeala provoacă ciuperca, noi porneam de la umezeala stagnantă, singurul mod de înfățișare a umidității, analogul umezelii ac* tive, care nu mai e umezeală, fiind cursul de apă și izvorul.

Căci, trebuie să mărturisim, eram la o vîrstă cînd, împotriva zguduirilor impetuoase ale sîn* gelui, aspectul abstract și metafizicul predomină simțurile și le apasă. Creștini, ateî, imperialiști sau diverși, acelaș resort se muncea în secret să se desfacă în personalitatea noastră, și, îndurerați de o singură suferință, contradicțiile noastre aparente se găseau în principiu de acord. Și, între alte probleme, ne preocupa și o problemă de carne feminină; de s*ar fi zis că, înainte de a iubi și de*a ne căsători, eram obligați să stabilim valuta femeii în psihologia noastră.

Conferențiarul nu a prins ideea, enunțată în trei singure cuvinte, și toată conferința lui a dat tîrcoale unei serii deosebite de realități și senzații. Totuș, am ascultat*o, luînd notele pentru contra* dictoriu, și n*am putea să afirmăm că ne*a displă* cut. El ne*a vorbit de omul uscat, indiferent de sex, pilduind cu omul umed, indiferent de sex.

3-1

—J Pentru el, oamenii trebuiau împărțiți în categorii numai după secrețiune. Pe cînd unii nu scuipă și nu suflă în batistă niciodată normal, alții scot dintrdnșii neconținut un produs guma* ratic amidoneu, o cocă, o lapoviță, un zmîrc. Pentru aceștia, întreprinderile sanitare au fabri* cat un recipient cu zmalț, care figurează în va* goane, biurouri, ministere, Bănci și în biserici, ca o privată a nasului și a gurii.

A citat oratori celebri, a căroră încăpere bucală s*a găsit deodată cuprinsă de volumul mucila* ginos al unui gălbenuș de ou și care n*au mai

putut să continue o lecție de mare educație sau de civism, decît după ce și*au degajat înghiți*toarea și limba de marele inconvenient, lepădînd, cu spatele întors, echivalențe de găluști. Sînt și oratori mai francamente sinceri, afirma conferen*țiarul, care muși opresc efectul unui accent dina*întea unui clăbuc de scuipat, șiid dau drumul, dacă nud înghit, odată cu discursul, în obrazele rangului întîi de staluri. Sau, continuînd cugetarea cu fraze înnămolite, făc o pauză scurtă, subit, și, rîciind cu o sforăitură violentă canalizările unui profil interesant și pur, se degajează cu eleganță în vîzul precis al auditoriului, și merg la înche*iere, ca și cum nu s*ar fi întîmplat nimic.

37

Dar umedul sau uscatul priveau numai pe jumătate categoria, din care trebuia făcută o subdiviziune.

Trebuie să fim mai intimidăți de «flegmă»? argumenta conferențiarul. Nu. în regim umed, nu trebuie excluse inspirația, entuziasmul și elanul, după cum, în regim uscat, nici Universi*tatea nici Parlamentul și niciuna din puterile care se scriu cu slovă mare, nu sînt incompatibile cu o laborioasă autosondare cu degetul, a portre*tului. Mă supără, spunea conferențiarul, cu o nuanță de nietzscheism, cuvîntul «nări», din pricină că aceste intervale aparțin altei politici. Introducerea unui deget în litera ă indică o stare gînditoare, un interval de generalizare, o urcare peste contingențe, raporturi și împrejurări. Ea se rostește la toate tribunele și e constantă și în ramura științifică și în cea literară, pînă la istorie și filosofie.

UNIVERSITATEA PENTRU MORAL

—**I** Primind o invitație din partea celor doi învățați sufletești, am căutat să particip la înche*ierea primului an de studii al Universității Pentru Moral. La ușa de intrare, fui întîmpinat de domnul Xavier Mamelon, consul general în Orient al Afacerilor Cîinelui Rațional, titlu desigur abun*dent, însă care îmbrățișează o activitate incompa*rabilă. El e autorul celor trei sute șaptezeci și trei de broșuri de propagandă, care au luminat chestiunea omului în raport cu animalitatea și esența divină, cel puțin pentru două veacuri întregi.

Deviza acestui teoretician al ameliorărilor psiho*fizice, către care pășește în front omenirea, ținînd fiecare membru al colectivității, sau un papagal pe umăr, sau o pisică în brațe, sau un câțel, legat (după o veche regretabilă termino*logie, însă cu un lanț de cauciuc) de o verigă, deviza lui este: «Nu omor o muscă».

Intr*adevăr, în apartamentul lui se răsfață cele **mai** variate stoluri, muștele cu ochi argintii, care scot smge prin ciorapi, și marele muscoid, cu pîn*tecul indigo. Nu poți ști dacă isonul lor nu poartă gemetele retrospective și avînturile sufle*telor celor defuncți, însetați după lumină. Domnul Mamelon se scoală din pat surîzînd, acoperit de acești îngeri misterioși, născuți din mușiță albă — iar distincția lui morală merge pînă la înmormîn*

tarea ceremonioasă a muștelor din supă. în gră* dină, întrmn pământ afinat, el are, pe proprie* tatea lui, cel mai bine îngrijit cimitir de asemenea ființe cu aripi.

Ca la marii gânditori, vocația de a perfecționa domnii, doamnele, domnișoarele și natura, i s'a manifestat într*o seară de urit. Surlele vântului bătînd în ferestre, el și*a chemat servitorii, aducîn* dunde la cunoștință două prime hotărîri de prin* cîpiu, născute una dintr*alta. întîi: cu începere de a doua zi, familia va consuma exclusiv vege* tale și fructe. (Cui nud place să plece.) Al doilea: cîinelui Kutzu nu i se va mai zice « Kutzu», scurt, ci Domnule Kutzu. La întrebarea bucată* rului dacă Domnului Kutzu i se va servi cafea cu lapte, orz prăjit sistem Kneipp și prune uscate, negăsindu*se cu începere de a doua zi la bucătărie cotlete, domnul Xavier Mamelon a spus că tocmai cîinii trebuie moralizați și intelectualizați în sensul de a prefera alimentării bestiale span* ghelul și salada.

Onoarea folosului moral, pe care omul îl trage din hrana lui cu produse botanice, revine în întregime acestui învățat, care a scos familia Ma* melon pentru todeauna din penibila obscuritate a strămoșilor, bogați însă modești.

39 |

—] Universitatea Pentru Moral este edificată pe una din marile piețe ale orașului, în săli deose* bite, comunicînd totuș printno ușă, care permite experimentarea din timp în timp a rezultatelor obținute în educația cîinilor și a pisicilor. Esen* țialul era ca dulăii să nu mai rupă spinarea seme* nilor miniaturali de apartament și să se introducă armonia, transportînd această armonie din lumea cîinilor în sala pisicilor. Prima carte monumentală a domnului Mamelon a fost *Prejudecata raselor*.

Animalele trebuiau să învețe în primul rînd religia. La intrarea noastră în Universitate, se opera tocmai convertirea unui arici la ritul ortodox. Deschizînd ochii asupra adevărului, ariciul trebuia aclimatizat întîi din punct de vedere psihic. Toți profesorii erau adunați împrejurul neofitului, și un doctor în teologie îi punea între* bările esențiale.

Clasa cîinilor era prezidată de o bătrînă domni* șoară occidentală, cu ochelari. Am admirat frater* nizarea generală: un an de studii și reflecții, jugu* lase natura. Unii examinau minuțios o rană rotundă, pe care alții o purtau vizibilă dedesubtul unui organ numit vulgar coadă. Examinății se întorceau și examinau la rîndul lor pe examinatori, pîrintește, în acelaș loc: indivizii își purtau, prin urmare, unii altora, un real interes. Alții duceau în brațe, cuprinși cu dragoste, pe unii camarazi, probabil mai anemici, și care se lăseau duși cu o dragoste egală. Cîinii geometri se cunoșteau după ocolurile date unui punct nevăzut, pe care se opreau ca să exprime centrul circumferinței. Figura lor mărturisea o mare sinceritate.

40

— De două ori pe săptămînă, domnule, ne ducem la abator și la ecarisaj, ca să propovăduim lepădarea de sine și să întărim moralul ființelor jertfite, spunea un profesor. Dar dumneavoastră știți că vacile sînt vegetariene? adăose el, emoționat de noua descoperire. Ieri, domnișoara Gwoalwy, de la clasa cîinelui moral, s'a întilnit cu o vacă, și aceasta, ridicîndu*se în două picioare, i*a mîncat cireșele de la pălărie. Sînt vegetariene chiar în cazul plantelor imitate în celuloid: vedeți incalcu* labilele efecte ale doctrinei /

Uitîndume la picioarele corpului profesoral, am remarcat un material necunoscut.

— Vreți să știți ce fel de încălțăminte purtăm? ne întrebă un rector. Vegetală. Celuloză, birtie. Ne-am interzis pielea tăbăcită a fratelui nostru și a surorii noastre cornute.

Jenat, îmi făcui pasul șovăitor, ca să nu mi se vadă dintrodată pantofii, realizați cu piele, și mi ascunsei mânușile repede într-un buzunar.

— Nu recomandăm nici ouăle, îmi explica domnul Mamelon, în dezordinea entuziasmului, din pricină că se distrug în ochiuri și jumări plămăturile tainice ale providenței. Dacă găina genială încă nu s-a născut, e din vina consumatorilor. Messa galinaceu a fost cândva mâncat cu miez de jimblă, fiert moale sau cleios. Și mai vrem să debrindem țărani să poarte plugul ei.

— Știți ce întrebuițează ei la arat? zise cu stupefacție un savant conferențiar, tânăr și îmbrăcat la perfecțiune. Boi, domnule! boi!

Paralel, președintele făcu elogiul morcovului, gulei și conopizii.

I—1 în aulă, era ședință festivă. A fost prezentată o fetiță, îmbrăcată ca o păpușă, nepoata decanului de la Coropijnițe. Publicul a primit-o cu aplauze.

— Acestei domnișoare, zise președintele, i s-a decernat premiul întâi, compus din douăsprezece cutii cu bomboane de ciocolată, pentru că a fost văzută plângând dinaintea unui grătar, pe care se frigea un « mititel ». Două motive reunite într-o complexiune morală, care face cinste familiei domnișoarei. Primul motiv: mititelul era de carne. Al doilea motiv: mititelul era mititel.

Accentul acestei gingășii făcu să se ivească lacrimi în ochii doamnelor grave.

— Ceastă altă domnișoară, zise președintele prezintă zintind-o la rîndul ei, a meritat premiul al doilea

— pentru că a fost surprinsă oferind biscuiți cu lapte unui cal de lemn. Natural, calul a refuzat. Domnișoara însă a insistat, și, pentru că voia să dă hrăneasă că, i-a introdus biscuiții printr-o crăpătură. Uite calul! zise președintele arătînd un armăsar fără coadă și urechi, legănat pe o sanie încovoiată, fără un ochi și surzîndu-se vopsea roșie a buzelor. Din sinul calului, rectorul scoase zece pesmeți în aplauzele sălii.

— Al treilea premiu l-a luat doamna, pe care v-o prezint, zise un rector arătînd pe catedră o doamnă cu o înfățișare de mătură cu coadă și cu pălăria în vîrf. Doamna a inventat un pantalon special pentru confratele nostru cîinele basset. E un progres important față de pantalonul de anul trecut, precizează rectorul: are trei nasturi. Un folos deosebit al acestui pantalon consistă în aceea că fratele nostru cîinele intră cu toate picioarele într-un singur crac, rămînînd liber în interior și fiind îmbrăcat numai la exterior. Medalia de aur.

— în seria picioarelor am mai premiat, zise președintele, o idee, o problemă, pentru formula ei fericită. Un anonim ne propune idealul de a micșora numărul picioarelor, pentru ca fratele nostru animalul să nu și mai ostenească patru picioare, ci, de pildă, numai trei (tot cîștigăm unul) sau două sau unul. În general, omul obișnuit se mulțumește cu cîzeci la sută mai puțin decît un cadru pedul.

Dar sforțările noastre, doamnelor și domnilor, duc și la suprimarea totală a nudului, un rest de barbarie al naturii. Sufletele noastre nu vor fi satisfăcute decît atunci cînd nobilul măgar va purta pardesiu, joben și guler călcat cu lustru, ouperba girafă trebuie să aibă un costum pe măsură. Misionari au fost trimiși de la Roma, ca să introducă batista la hipopotami și hîrtia igienică

nică, și s*au expediat câteva duzini de pălării pentru balene și crape. Activitatea Universității noastre se va onora atunci când fiecare fir de praz se va naște îmbrăcat într*o ștofă cât de ieftină. . .

Natura e un depou de imoralitate, care caută să se corecteze întrucîtva prin vegetale. Dar mărilor sînt descoperite, stelele umblă în pielea goală, pămîntul ne rușinează adesea. Uitați*vă la castră*veți, contemplați ciupercile, priviți tomatele; poate să fie ceva mai dezgustător? Marea noastră caznă este să ameliorăm cu de*amăruntul natura, să facem din ea o natură onestă și științifică, o natură morală, prin adaose și privative. Să scoatem din lucruri alcoolul și nicotină, să le perfecționăm. De mii de ani, luna umblă goală: e posibil? Cine va inventa un combinezon pentru această tristă nuditate?

Conducîndu*mă către ieșire, domnul Xavier Mamelon, sufletul mișcării, îmi spuse:

— Principiile noastre aplicate omenirii ne co*mandă să nici nu ne mai îndrăgostim. Asta face rău surorii noastre Eva, rănită în carnea ei. E dureros și imoral. Să facem o dragoste vegetală: fierbi cinci minute și opărești cu unt. . .

ÎN PREISTORIC

L__I La Academia din Țuțy, unul din savanții locali face o comunicare.

Existența filinților și bașogilor urcă la o epocă preistorică, determinată numai în totalitatea ei, ca o regiune, în care prezența cărbunelui și a sării este indicată, fără ca totuș să se poată preciza punctul de aglomerare, zăcămintul propriuszis. în ceea ce numim preistoric, noi istoricii, istoricii postdistorici, adică prezenți în civilizație după ce preistoricul a trecut, orientarea este, cum vă puteți închipui, anevoioasă. Am încercat totuș să des*facem din preistorie momente, timpuri, stocuri de timpuri, care să se poată deosebi de masa timpului total, prăvălit în haosul negru.

Am procedat luînd bază de calcul noaptea cu întunecimile ei. Noaptea, putem spune, fără cea*sornic, aproximativ, dacă ne găsim la începutul, mai la mijlocul sau mai la sfîrșitul ei. în timp, apare limpezimea, și, de la mijloc în jos, instinc*tul de observație, natural la istorici ca și la pisici, descoperă drojdiile, dese și groase.

Ce să spunem onoratei Academii? Silințele noastre au dat greș, fie că am căutat să intrăm în preistorie pe la est, fie prin vest. Nici în sud n*am fost mai fericiți și, din aceste încîntătoare peizaje, ne*am întors abia cu două șiruri de zmochine și o traistă de mandarine, plus câteva curmale, un fruct cu coaja înăuntru. Urme de preistorie însă

există, dacă nesam gândi la Mare, care, după toate probabilitățile, preexistă civilizației cunoscută, și în fundul căreia sînt păianjenii lați cu crustă. (Și alte viețuitoare bune de mîncat pe pămînt, turtite de plumbul undelor marine, pe loc, de cîte cinci sute*șase sute de mii de ani, cînd încă nu se organizase savantul nostru corp de specialiști.)

S*a găsit dinaintea unui port o scoică roșie care zicea, desigur, « tată » și « mamă », două chemări din fundul conștiinței, intraductibile în limbile moderne. Ce folos! abia dusă la restaurant, scoica a murit, din lipsa elementului natal. Nud mai puțin adevărat că am avut dovada idiomurilor vorbite în șoapta adîncimilor de zeci de kilometri, cu mult înnaînte de ivirea graiului elen, ebraic și latin pe marginile mărilor, din care au ieșit, fugind în timp de flux, rasele umane.

43

I Ca să dăm de preistoric, am mîncat subvenții și dăsași culturali, alegîndu*ne numai cu puținul, încă mult, pe care ham recoltat: răspîndirea dorului de a cunoaște în țările nordice, și pasiunea de*a nu mai uita pe viitor, a țărilor din sud. La Carta*gina am stabilit un institut, locuitorii și*au cum*parat caiete, registre și condeie, ca să ție o poveste de la zi la zi, în permanență, scrisă copiind existența politică și socială însoțită de fotografii. La institut s*a instalat camera neagră cea mai mare din lume, putîndu*se devalopa clișee astrale de **12 m X** io m și mai mult; ceea ce într*alte părți nu s*a mai văzut.

Ne*am pus însă, Onorată Academie, în contact cu un strănepot olandez al lui Spinoza, care, ocupîndu*se cu telescopia și lentilele, a inventat un instrument pentru zgîndărit preistoria prin pămînt. Principiul lui este că oriunde calci este

preistorie dedesubt și că, dacă ești prevăzut cu instrumentul potrivit, ajungi aproape întodeauna în sinul ei: de optzeci de ori la sută. Am verificat și am aplicat, cumpărînd un asemenea instrument: cît a costat și ce comision, nu interesează: noi !^o facem știință. E portativ ca un sul de hîrtie, însă capabil de o întindere de mii de kilometri de sus "în jos. Cînd nu găsim cu el preistorie, se găsește apă chioară, și ia el ceva din adînc.

Ca să evit îmbulzeala și curiozitatea supărătoare a publicului, m*am transportat în pivnița dornici*liului meu și am pus aparatul în funcțiune. Vîrful, în care se găsește prima lentilă și un cristal pris*matic, se leagă cu inteligența printr*o bretea cu doi poli, pozitiv și negativ. Tehnica e destul de complicată și vă voi demonstra*o la fața locului: vom ține o ședință chiar în beciul caselor mele, amenajat cu fotolii și cu un cerc cultural. Colegii vor putea să guste din curmalele puse la gheață și să schițeze, între două dificultăți, un pocher inocent. Operatorul nu*și mai poate stăpîni lacrimi* mile, îndată ce și*a pus bretea inteligenței, decît sorbind, la intervale, dintr*o limonada bună, obți*nută prin stoarcerea unei lămii peste zahăr pisat mtr*un cilindru de sticlă, cu sifon. Amintirile subconștiente ale operatorului se acumulează cu o intensitate de nestăpînit. Printr*o stabilire de contacte cu toate generațiile lui ascendente, pe care nu le cunoștea, aducerile*aminte ale tuturor devin ale lui, și el are de suportat invazia memoriei ancestrale pînă la maimuță. În « Spinozal », cum a fost numit aparatul de preistorie, în cinstea filosofului Baruch, a rămas înregistrată și clipa în care marele urangutan, strămoșul nostru, prinzînd un purice în blana lui creață, pe piept, și ducîndud între dinți, ha spart cu un sunet de scobitoare frîntă.

Acest lucru, — vi se poate părea comic, — este totuș fundamental pentru sensibilitatea inexpri* mabilă a sufletului nostru, căci descoperim drumul tradițiilor îndepărtate și ne putem stabiliza în veacuri un criteriu și o strămosie.

44

—J Am aci un document senzațional, pe care nu am voit săd prezint nedescifrat. Pentru descifi* frarea lui am utilizat un alt aparat « Pantaglotul », care poate scoate la iveală sensul unui fapt în șaptezeci și două de limbi, așezînd claviatura și matrițele lui în șaptezeci și două de feluri deose* bite. Onorații colegi știu că, nemulțumiți cu suc* cesele lor pur practice, fabricanții au avut cute* zanța să se avînte pînă în treburile cele mai speci* ale ale Academiiilor, pe care cu timpul cred că le vor desființa, fără motiv evident, fiind pe cale să descopere o mașină de buzunar, chemată să răs* pundă automatic la toate chestiunile, să cuprindă un creier și substanța științei totale pe un sistem de sonerii. Certificatul de școală primară, bacalau* reatul, licența, doctoratul și toate diplomele, dirn preună cu profesorii, vor fi, — speră ei, — peste vreo douăzeci de ani, de domeniul fosil. Și în locul lor, fiecare cetățean va putea cumpăra o « Scientifical Engine », cu aplicații universale.

Documentul a fost găsit dincolo de toate stra* turile geologice reputele clasificate, într*o pătură de material, din care wam adus în buzunarul de la jiletcă o bucățică. N*are nici culoare, nici savoare, nici miros. Treceți'o pînă la domnul președinte și gustați. Constat că domnul preșe* dinte scuipă. Vă rog, ilustre coleg, i*ateți descope* rit un gust? Aveți intuiția vre unui raport cu strămoșul nostru darwinian?

(Președintele, palid, iese însoțit de doi savanți, care îi fac vînt cu batista.)

—La un sunet de clopoțel care avertizează inteligența, documentul acesta, — poftiți, faceți-vă rog să circule, — s'a înfășurat pe vîrfurile percu* tant al instrumentului și, printrmn complex de mișcări succesive, între vidul și aerul din țevi, ajunse pînă sus.

N*am putut obține, după cum constatați, decît pagina întîia a unui manuscris datînd, cred, din momentul cînd porumbielul lui Noe, plecat din arcă de pe Ararat, nu s'a mai întors. Desigur o eroare ha făcut pe Noe să creadă că poporul cuprinsese pămîntul întreg, din pricină că lipsea concepția rotundității. După ultimele date ale științei, Noe a fost mai degrabă un gospodar predecesor al lui Amundsen, și care șba propus să puie în mare prima navă de plutit și, ca să*și asigure mese regulate și ouă, a luat cotețe cu pasări și animale de tăiat. S*ar putea presupune că nava lui, oprindu*se în mijlocul oceanului, a devenit jocul înfricoșător al furtunii, și, în lipsa totală a unui sfetnic capabil săd dea o îndrumare, Noe, îngenunchiat, a vorbit cu Dumnezeu, pre* zent la înnecurile tuturor vapoarelor pînă în tim* purile de azi.

46

Documentul ce vedeți face dovada convie* țuirii dea dreapta și de*a stînga unui rîu cu albia de șilex, de lingă noi, a două popoare, filinții și bașogii, care cînd ospătau împreună, cînd se băteau, cînd făceau alianțe și cînd le călcau. Pe vremurile preistoriei se admite că totul era posibil. Prima pagină a cronicii, lipită de aparat, pove* teste războiul cel mai crîncen dintre aceste două popoare vecine, care noaptea furau, unul de la altul, tot ce puteau să înhațe mai lesne, în epocile de scădere a rîului despărțitor. Uneori în aceeaș noapte, fără să se întîlnească, bașogii furau de la

filinți și filinții de la bașogi, — și la urma urmelor nu se alegeau cu nimic.

Războiul în chestiune a izbucnit, spune documentul, de la o mîncare de raci. La confluența rîului Bașoga cu rîul Filinta, acolo unde rîul rezultat din contopirea afluenților lua numele de Sogalinta, se prăsisse un mare cuib de raci, care, împuindu-se, au impus problema cui să-i aparție, cînd se vor înmulți din icre și pui: bașogilor sau fraților filinți? încă din prima pagină se vede că războiul a durat opt mii patru sute de ani.

Cu alte cuvinte, nu a fost pace niciodată.

I Specialitatea mea, domnilor colegi, spunea la Academie savantul care descoperise în preistorie pe filinți și bașogi, este, precum știți, nu preistoria, ci istoria, însă n-avem specializat cu desăvîrșire și în preistoria cea mai veche, fără să neglijez nici preistoria medie și modernă.

În preistoria modernă am descoperit, cu « Sph nozalul », prevăzut cu vîrf, cu tuburi și lentile, o imensă colonie de scoici, dintre care unele mai trăiesc și azi sub numele de « Scoica pudica ». Particularitatea acestui molusc terestru, este că el se ascunde sub două capace: oricum hai întoarce, el e cu capac, strîns între două paftale, care rar se întredeschid, pentru a lăsa loc unei absorbiri de întuneric beznă, hrana, mîncarea și băutura unică a bizarului animal. Zic animal, cu un cuvînt general, cu toate că nu-mi închipuiesc animal fără picioare. Însă cine ar putea garanta că scoicile acestea nu sînt, de fapt, creierii unei omeniri despărțiți de trup, care s'ar pierdut, și puși la răcoare, ca piftiile, în două talere suprapuse, gură peste gură, la temperatura frigiferului marilor neguri subterane? Generațiile au nevoie neapărată de creier, pentru a se pronunța în expresia

lor superevoluată de membre de Academie. Vedeți, diferența nu e absolut contradictorie: într-un craniu rotund viețuiește creierul, și în două craniuri turtite, cositorite într-un punct, se păstrează și « Scoica pudica ».

Aceste scoici au avut o civilizație proprie, care a durat poate șaiszeci de mii de ani. Nu se găsesc lucrări istorice contemporane în cîte douăzeci și cinci și patruzeci și cinci de volume, tomuri de documente și arhive de hrisoave; s'ar putea spune, cu aparențe sigure de adevăr, că însăși cerneala era necunoscută timpului pe care ham cercetat. Probabil că popoarele care au trăit epocile corespunzătoare investigației mele aveau alte moduri de a-și fixa cugetarea; hîrtia le era necunoscută, ca și condeiul. Se vorbea foarte mult pe atunci. Toată activitatea cerebrală a studiului se manifesta cu vocea; aproape să credem că gîndul țipa singur și grăia tare, înainte de a se deschide gura pentru o rostire. Așa fiind, era greu de ascuns ceva în suflet și în inimă, sentimentele auzindu-se numaidecît. Desigur, sentimentele de ură urlau ca o vijelie, îndată ce scăpărau în cugetul cuiva, după cum sentimentul de dragoste și devotament, ca și cel ce se exprimă prin cuvintele « Primiți, vă rog, asigurarea deosebitei mele stime », cînta ca o melodie dulce de harmonică de mină, cu trei octave și burduf.

Se înțelege că o morală de blîndețe și de mari sincerități caracteriza epocile de care vorbim. Lu* mea era delicată, gentilă, sfiioasă. Fiecare făcea loc altuia, să treacă, în casă, pe stradă, și la autori* tați. « Mă rog matale », cred că zicea unul, salu* tînd. « Nu pot s'o iau înainte EminențihDumi* tale », răspundea cel ce voia să iasă. « Nu mă voi mișca din loc, pînă ce nu se va scobori Celebri* tatea*Dumneavoastră », răspundea primul. « Nu vii la mine la masă? » invita fiecare pe fiecare.

Și se făcea așa că, pofțindu-se și necutezînd să treacă unul pe dinaintea altuia, poporul întreg sta pe loc în piețele publice, invitînd, aducînd omagii, complimentînd, cu pălăria în mînă și cu capul puțin plecat. Era o viață în totul ideală. Dacă se întîmpla să fii academician sau profesor de istorie, cu alte cuvinte savant, politețea varia extraordinar. Toată lumea se puna pe două rînduri și, o dată pe zi, defila pe dinaintea casei tale, chiar dacă nu erai în țară, numai din ambiția de a te încunoștința telegrafic, în locul în care te găseai, că nicio zi nu a lipsit poporul de la datoria lui, nici în absență. Convoiul înainta cu muzici, cu trîmbiși și cu tobe, tobe de un sunet al căror timbru a fost pierdut, asemănător, cred, cu vocea cimpoaielor. În dreptul casei, un capehmaestru rupea muzica brusc, cu un semn zmucit din ambele mîini, ridicate deasupra capului. Și lumea trecea în vîrfurile picioarelor, în ciorapi, încovoiați a devotament etern. Chiar cîinii, care participau la aceste sărbători cotidiene, salutau surizînd pe savant, și coada lor zvultă se ridica în sus cu cochec tîrie, lăsînd subsuora cozii să suridă și ea. Știința era onorată după cum se cuvine, și marii ei experți, acoperiți de o glorie cu debit continuu, nu mai puteau să aibă o zi derînd și un răgaz fără cîntare.

Dar știți cum e omul, fie el istoric sau preistoric: cîteodată i se acrește. Dacă într-un acces de asemenea natură, cînd filinții sau bașogii tăceau în reculegere și fericire, ieșeau din normal și te apucau să răcnești, așa, fără motiv, din simplu temperament, numai decît se prezintă la dumneata o delegație și te ruga săd spui: « Ce vă lipsește, maestre? ». Dumneata te încrunta reflectînd. « Poate deriți să călătoriți în Norvegia? » întreba delegația. Și făceai semn că nu. « Nu v*ar atrage Coasta de Azur? » întreba iarș delegația. Poate că ați binevoi

să doriți a mîncă mandarine chiar din copac? » Răspundeai: « Tei », ceea ce corespunde la acel « nu » onomatopeic, pe cared rostește limba lipi'tă de cerul gurii, asemănător cu expresia sentimentului de a suga a micilor rîmători. « A mînteles! » răspundea delegația. Doriți buget. » Și o sumă importantă era ordonanțată pentru satisfacerea acestui nobil sentiment.

Într'o ședință viitoare vă voi aduce, onorați colegi, își curma preistoricul cuvîntarea și comunicarea, mai ample detalii despre felul de viață al popoarelor descoperite cu aparatul meu. Veți vedea că Republica lui Platon e un plagiat palid al unui trecut întrutotul admirabil, care a existat în carne și oase, și mai cu seamă în oase.

Acum, descoperirea cîtorva urme, totuș, de "civilizație exterioară, nu este perfect concludentă, și rămîne de studiat în detalii, confruntîndu-se de aproape cu epoca. Unele cutii cu conserve, a cîte cincisute grame netto, găsite în stratul B J I, trei pachete cu tutun pietrificat, două canale duble și o perucă, sînt semne evidente de un confort atîns și întreținut. Însă în sufletul meu S'a insinuat o ușoară îndoială, decînd soția mi'a atras atenția să bag de seamă ca nu cumva aceste relicve evidente ale unui trecut măreț, să fi fost vîrîte în geamantanul meu de către unul din copii, care la rîndul lor moștenesc spiritul neliniștit de cercetare și descoperire al ilustrului lor părinte.

RESURECȚII

—**I** Se introdusese în Kutu, printr*un soi de con*trabandă nepedepsită, obiceiul partidelor politice și sentimentul imposibilității de a trăi neîncadrat întrmn partid, definiția omului nemaiputîndu*se deosebi de o definiție a exemplarului de tiraj cromolitografic, care, ca să fie păstrat, trebuie dus la rămar. În două săptămîni, s*au născut optspre*zece partide, și în următoarele alte două acestea Sîau înmulțit, separîndu*se din fiecare partid un subpartid și o diviziune, și din fiecă subdiviziune cîte două elemente.

Interesant era că membrii unui partid făceau parte, fie succesiv, fie alternativ sau fiecare paralel, din toate celelalte partide, preferînd să se alătore printr*un sacrificiu, curent la oamenii cu grije de țară, partidului chemat la guvern. Un partid murea, intoxicat de scîrba publică, de cîte trei*patru ori în zece ani, ca să se facă din nou sănătos, în timpul morții partidului adversar, căci ceea ce deosibea partidele între ele, cînd idealul era identic, era adversitatea provocată de acest unic ideal. . .

Partidul pleca, după ce fusese profund iubit, și era nevoit să treacă prin penibilă încercare a hui*duieli unanime. Sediul guvernelor găsindu*se în piață, partidul căzut trebuia să înfrunte, ieșînd pe cai în goana mare, furtuna pătlăgelelor roșii, tempesta pepenilor stricați, vijelia ouălor clocite.

. . . Dimpotrivă, noul partid, care mai fusese de cîteva ori vechi, intra în triumf, cu steagurile desfășu*rate sub bolțile și arcadele de garoafe și leandri aceleiaș pieți, fericită că oamenii se primenesc și împrejurările s*au purificat.

Partidul nou, care sosea atunci, uita că mai trăise; și oamenii lui, îmbătrîniți, căpătau o virgi*nitate fragedă numai din faptul că se grupau din nou cu alți bătrîni, cu care fuseseră în război. În Kutu, probabil că și din pricina climatului, favo*rabil înmuguririlor la netimp, orice om de șapte*zeci de ani, chemat la putere, vedea că în două*zeci și patru de ore a scăzut la vîrsta de douăzeci și doi de ani, obținînd ceea ce se chema la noi « mentalitatea » băieților de optsprezece ani, con*vinși cu gravitate că ei, cei dinții pe fața pămîntului, înlăturînd și cazul inițial al lui Adam, cunosc viața, transporturile și consecințele ei.

Lumea începea în fiecare an, cel puțin o dată, cu partidul sosit cel din urmă. El rezuma aspira*țiile și plătea o masă cu discursuri. Apoi, intra și el în fenomenul tomatelor, pepenilor și ouălor. Dacă viața mar fi fost o rotație neîncetată, este adevărat că monotonia caracteristică a regiunilor cîmpenești din Kutu ar fi făcut pe locuitori să caște de urît. Cînd nu merge negoțul, merge politica, și între Șoseaua Portocalelor și Aleea Parlamentului, aflau, la nevoile lor, un surogat.

Partidul de care îmi aduc aminte cu mai multă plăcere a fost însă un partid cu adevărat nou. El se zămislise din necesitatea că toate celelalte partide dăduseră greș, hotărît să îndrepte strîmbăciunile ? arate, odată pentru todeauna, ce însemnează o activitate închinată pe de*a*ntregul intereselor patriei. Fără să poată fi acuzat că ar fi avut niscai așamumite idei, noul partid se mulțumea să aibă oameni necunoscuți și cu atît mai hotărîți la replă*mădire. În toate latifundiile marilor noștri produ*

cători de banane, partidul cel nou se strămuta cu oratorii și cu executanții lui, dovedindu*se necru* țător în viitoarea lui guvernare și aspru pedepsitor al marilor păcate ca și al micilor abateri de la legi și regulamente.

Șeful acestui partid dovedea, tăcînd și mușcîn* du*și dinții, ca o moară care merge fără mălai, o virtute omiletică strict economisită, și mișcările mușchilor obrazilor lui arătau ce va putea ener* gia omului în momentul dezlănțuirii. Tăcerile lui solemne, răzimate pe o avere considerabilă, din care nu prăpădea o lăscaie, lăsînd grija cheltui ielilor de partid în seama devotaților și ferven* ților, se prezintau ca niște mari amenințări ale unui viscol mocnit.

—Nu vi se pare, a cutezat odată să întrebe un ucenic pe ucenicii adunați, că marele nostru șef ar vrea ceva și nu vrea nimic? întii, mi se părea ca un înger; am ajuns să văd în el o găină. Se sucește mult și face numai albușuri fără coaje.

Comparația cu îngerul și găina, și cu produsele variate ale găinii, sînt speciale limbii Kutu, vorbită de o țară în care numărul pasărilor de ogradă e normal cu mult mai mare decît al vulturilor, luați ca punct de comparație întnalte limbi.

Trei sferturi din adunare s*a revoltat împotriva întrerupătorului, și numai aproape un sfert n*a manifestat, împărtășind temerile aceluia. Sprîn* ceana șefului s*a făcut și mai groasă, fruntea lui s*a taciturnizat mai crîncen, fulgerul ochilor lui s*a aprins mai mare.

—Nu vă dați seama cu ce neam necunoscut de vigoare ne*am asociat? zicea un adept. Cînd va fi chemat la guvern, șeful nostru va face patru veacuri de rușine. Așteptați. . .

Evenimentul cel mare din Kutu a fost cînd, într;adevăr, partidul cel nou a fost chemat la guvern. Trimiși după șef, oamenii Prezidentului

i<ău adus răspunsul că șeful noului partid și<a schimbat adresa.

—Ducețhvă din nou, și aducețhmi*1 aci, că -vreau să4 fac numaidecît vizir, a trimis Prezidentul.

—Măria*Ta, hau răspuns oștenii, ham găsit și nu vrea să fie vizir.

Se gîndi Prezidentul, nu găsi ceva mai mare, și trimise din nou.

— Ne*a răspuns că vrea să taie și să spînzure, aduseră răspuns cei trimiși.

— Bine! zise Prezidentul. Spuneți să taie și să spînzure.

—Nu mai vrea să taie și să spînzure, fuse răspunsul. Acum cere să nu se mai coacă coacăzele.

—Voi porunci să nu se mai coacă. Să vie!

—Șha schimbat punctul de vedere, răspunseră trimișii. Întreabă acum de ce iunie a căzut înaintea de august, și e foarte supărat că **13** se scrie cu **1** și **3**.

—Voi îmbunătăți și această stare de lucruri. Spuneți să vie la guvern.

—Nu poate, aduseră vorba oștenii. Are nițică treabă.

—Să șho isprăvească.

•—Mai are nițică.

—S*a isprăvit?

—Tot o să*i mai rămîie puțintică. Todeauna o să mai aibă puțină treabă neisprăvită.

Prezidentul republicii atunci a înjurat și a scuipat.

Se întimplă și șefilor de Stat să scuipe și să înjure, la necaz și la greață, — și Prezidentul a chemat pe altcineva, și s*a încheiat în neființă ciclul noului partid și cariera nădăjduitului mîntu* itor de rele. Șeful rămase singur, fără partid, și țmea un discurs, dezvoltînd un ultim principiu:

—Sînt omul pe care ha scuipat și ha înjurat Președintele de șaptesprezece ori. Trăiască Prese* dintele!

MINISTRUL

—După câteva săptămîni, s'au instalat un nou guvern și neom întîlnit cu unul din miniștri. Ministrul era pe jos, deprins de altfel din lungă experiență să nu se suie decît în trăsura altuia. Era seară. Becurile electrice luminau îndeajuns ca să se poată vedea totala transformare a perso* nagiului. Fiu al unei provincii care nu produce de regulă nici miniștri nici aristocrați, el intrase în totalitatea costumului admis și purta, în acelaș timp, piese disparate de la mai multe îmbrăcămîni contradictorii. Cumpărîndu*și cele de cuvi* ință, după patru liste deosebite și pentru patru ceremonii diverse, noul ministru, care nu era călăuzit de un gust personal al costumului, apăruse sub felinar ca analogul luxos al unui clovn, specializat în a se prezintă publicului amuzat, com* pus anapoda, ca un afiș.

Ministrul călca stîngaci în noua lui corectitudine profesională, și cu toate că*și studiase, profesional, atitudinea la botei, izbutea destul de greu să nu pară că sosește, gătit, de la o distanță de șase sute kilometri. Ne*au izbit îndată pîngelele lui de mare cauciuc, pe care le*au cumpărat, desigur, ca să umble comod, cum se povestește. Picioarele fiindu*și foarte lungi, umbletul genunchilor, care ar fi permis unui prepelicar să treacă ușor printre călcîiele lui, ne*au vorbit în primul rînd. ham contemplat încălțămîntea, care purta încovoieri

și nervuri decorative, copci ca niște cîrlige, găurici ca de vărsat, simetric așezate, piei dublate, ca să contrasteze prin culoare în scopul unei elegante de rinocer, șireturi groase cu vîrfuri de metal masiv. Costumul aparținea unei elegante de cîntă*rire și cubaj, care utilizează din toate materialele de trei ori mai multe și fac dintrun om îmbrăcat un magazin.

Nu știm cum se făcea însă că tocul se găsea cu un nivel mai jos decît pîngeaua, ceea ce da impresia că, la fiecare pas, personajul ieșea dintr*o groapă cu piftii.

Pe deasupra acestor picioare, încălțămîntea era îmbrăcată în ghetre culoarea cafea*cu*lapte, cu catarămi nichelate. Picioarele Ministrului se înfă*țișau ca o păreche de ciini galbeni cu coada re*tezată, friguroși, îmbrăcați în pardesiu *beige*. Nu am înțeles repede la ce slujește această podoabă superioară, foarte agreată de tîmplari și șofeuri, și mi*am zis mai tîrziu că desigur marile demni*tați o impun. Lipsea un singur accesoriu: prețul atîrnat pe carton, de urechile ghetrei.

Un baston, cu totul nou, mergea alături de ghetre, cu un vîrf de os, mai lung decît s*ar fi simțit ne*voia. Urcarăm pe bastonul lustruit pînă la gămălia lui sferică, și dădurăm, acolo, de mîna Ministrului, înmînușată. O cochetărie curioasă făcea ca mînu*șile să pară întoarse pe dos și cusăturile să fie vizibile în pungălituri roșii pe pielea palidă. Ministrul le alesese pe acelea, ca să fie în linia ultimului jurnal, — și ni se pare că greșise, cumpărînd niște mînuși de sport: mînușile s*ar fi împărechiat cu patinele sau cu o rachetă groasă. Patria locală a Ministrului izbutise să facă un ministru, însă nu adoptase încă tenisul și mingea catifelată.

între mînușă și încălțămîntea evolua, prin urmare, bastonul, a căruia poemă împiedicată și recti*ficată continuu, constituia un nou echilibru mobil,

adaos la instabilitatea picioarelor. Pantalonii co* piau, în desenul lor, fundurile scaunelor de paie, cu trei nuanțe ale acelorași culori, cafea*cu*lapte neagră, cafea*cu*lapte normală și cafea*cu*lapte spălăcită. Printre poligoane și romburi circula, suplimentar, un ton de cornuri și franzele. Le*am distins pe toate la becul electric.

Ministrul înainta descheiat, pentru punerea în valoare a întregului geamantan pe carel purta pe sine. Paltonul, cenușiu, avea o căptușeală gălbuie și nasturi exteriori, cât niște ceasornice. De subt palton, cu pulpanele la jumătatea distanței dintre ghetre și genunchii pantalonilor, ieșea un colț de haină neagră și juca un monoclu cu ramă de chi* hlimbar. Ministrul îl pusese de câteva ori, venind încoace, la câte un ochi, dar lucrul cădea pe sfoara lui, neputîndu*se fixa între gingia ochiului și sprinceană, deși mișcările nasului se sileau să dea un sprijin potrivit. Ministrul simțea că mono* ciul nu o să dea locului niciodată, și ar fi pefe* rat ca acest obiect să fie purtat în gură, de unde nu ar fi căzut decît la înnoptat, cînd și alegătorul și omul politic cască. Odată, ni s*ă părut că mo* noclul a stătut o secundă la ochi, dar nu putem ști ce a văzut atunci Ministrul prin sticlă, că s*ă înspăimîntat și a sărit înapoi pe pingele. Trecea un cal la trăsură și, cum s*ă sucit monoclu, care, luat pe nealese, mărea de opt ori universul, Minis* trului trebuia să i se fi părut că sare calul pe teatru.

O privire nesupravegheată de ajuns ne*a scăpat atunci către figura, proaspăt rasă, a Ministrului. Pălăria lui era cenușie*alburie și avea o formă uzitată numai cu turul pantalonilor strîns la mini* mum și cu umerii lățiți de două ori, la echer. Avurăm atunci senzația ciudată că figura Minis* trului a dispărut și că avem de*a face cu un domn pe care nud mai cunoașteam. Pălăria, cu fundul mare, era înconjurată de o margine mică și de o

panglică vînatădnchis. Ne mai uitaram o dată. Era el, Ministrul, însă culoarea și forma pălăriei împrumutau purtătorului un calapod de cap turtit pe nas și dat pe spate, făcînd să pară acoperit cu o farfurie cu guram jos.

Dar știindu*se ministru, Ministrul trebuia să dea cumva să se înțeleagă că nu era altceva, și își alesese stilul de a se lăsa salutat, ca prin răspunsul lui să devie evident că este ministru, cu toate că fără portofoliu. **EI** se uita nițel cu coada ochiului și nu consimțea să se uite cu ochiul întreg, ca să nu fie nevoit să*și întoarcă profilul. Un ministru se iută fără să vadă. Observaram că purta și un guler scrobit de toată frumusețea, cu două colțuri frînte pe o cravată cu perlă, de unde se numărau pe piept nasturii de sîdef ai unei jiletci albe. . . In gulerul lui, Ministrul se înțepenise ca un taur în coarne și nu primea să se miște.

Obișnuți să salutăm pe miniștri înaintea de a fi devenit și după ce au căzut, am trecut. Ochiul Ministrului, mirat, se rînji într*o deschizătură mai ca lumea. Treceam. Trecurăm. Ministrul se opri și începu o frază cu voce, către domnul carel în* soțea, și care rîdea fără motiv, din necesitatea de a dovedi publicului că el poate rîde cu Ministrul.

— Cînd am depus jurămîntul de ministru. . . zise Ministrul cu accentul lui cel mai încredințat.

Și se uită puțin în dreapta și puțin în stînga și puțin îndărăt.

Fiind în apropiere de un W.C., publicul, îm* parțit în două tabere, una grăbită și alta satis* făcută, intra căutîndu*se febril pe dedesubt, sau ieșea încheindu*și paltonul și tușind.

•— mtlnindu*mă cu Omul Politic, ham găsit ^e astădată întristat. Mi*a strîns mîinile languros, ai«a vorbit fără vocea obișnuită, cuvintele nu*i

mai străluceau ca alămurile frecate: silabisea, tărăgăna.

— îmi pareți indispus, domnule Om Politic. . .

— Sînt scîrbit, domnule Mare Cetățean, mi* a răspuns Omul Politic. Turpitudini, incertitudini; în viața politică ai căuta zadarnic rectitudini, corectitudini, fiind plină de ingraturități. În con* tinuă acțiune, pentru națiune, capeți o bizară noțiune și convicțiunea că viața politică este o abjecțiune. Să nu crezi că am ajuns la superstă* țione. Apelez la spiritul dumitale de justiție, și cu intuiția Constituției te întreb: ce este această inechitate și dacă ea va dura o eternitate?

— îmi pare rău că v* am găsit într* o stare su* fetească de. . . depresiune, răspunsei. Să* mi dați voie să mă retrag. . .

— Nu te retrage, zise Omul Politic. Rămii. Aveam obsesiune să fac cuiva o confesiune. E o necesitate de civilizațiune ca din cînd în cînd să ne ușurăm psihologia. E lamentabilă viața politică, domnule Mare Cetățean. Regret profund că am participat la activitatea ei. Mai bine rămîneam un om al Dreptului și un avocat ilustru, cum deve* nisem, între marile principii, și făceam abstrac* țione de sinistra confuziune.

Ascultînd pe Omul Politic, mi* am dat seama că pentru a intra în mișcarea militantă, prima condi* țione nu este numai să fii versat în complicațiunile Constituțiunii, dar făcînd chiar excluziune de această condițiune, o imperioasă datorie îți dă obligațiunea să te exprimi în cuvintele cu termina* ționea în *ițiune* și în *ișle*; în *adine*, în *igie* și *ișțiune*. Dacă ai crezut puternic în ceva, dacă ai avut un ideal și o ideațiune, însemnează că ai o religie sau o religiune, și acest lucru de bază în politică, nu poate să aibă altă expresie sau expresiune. Ne fiind un ce vulgar, politica subînțelege o educațiune, și numai terminatiunea, indiferent de observa*

țiune, permite o justă operațiune. Viața paria* mentară a dezvoltat mecanismul atențiunii pînă dincolo de sublima imitațiune, și însăș decep* ționea intră în compozițiunea elocuțiunii, ca o repercusiune.

În consecință, am luat cunoștință cu emoțiune de sentimentul de amărăciune care a făcut în sensibilitatea Omului Politic intruziune, și nu am fost în situațiune să* i ofer nicio consolațiune. Totuș, subiectiv, am încercat, printrmn compa* rativ sau alt comparativ, să* l aduc la realitate, prin explicațiuni de situațiuni, arătîndu* i că între calitate și calitate, diferențează la superlativ inten* ționea realizațiunii.

— Nu mă poți induce în eroare, răspunse Omul Politic, întrucît experiența mi* a înveninat existența. Aci e diferența.

— Atunci, ceea ce* mi rămîne de făcut este tot să mă retrag.

— Repet: nu te retrage, domnule Mare Cetă* țean. Nu mă lăsa în atitudine de solitudine. Pregă* tesc tocmai o interpelațiune. Bugetul fiind grav grevat în diversele capitole ale diverselor depărta* mente, vreau să consult sentimentele majorității. Este ea conștientă de imensul prejudiciu provocat finanțelor Statului, și consimte ea la imensitatea dezastrului ce ne pîndește și ne va înghiți? Sau o ignoranță plată adaogă o penibilă concordanță la ineleganta unui guvern de circumstanță? Pe vre* mea noastră, a bărbaților politici de mare distinc* țione, partidele au dat guverne cu prestață, mi* niștri vigilenți, oratori eminenți, vehemenți. Se deplasa un bulon la calea ferată? o telegramă de sosire în capitală, de la moșie sau de la Paris, nu ajungea exact la hotel? interpelațiunea lua formă oceroniană, și un guvern putea să părăsească banca ministerială pentru că lavaliera ministrului de Externe fusese innodată strîmb de un valet.

Azi?! Azi nu mai știe nimeni să guverneze. Autoritatea suferă de mediocritate, și la incapacitate se suprapune ferocitate și atrocitate, și dacă încă vreo zece ani perspicacitatea partidului din care fac parte cu onorabilitate, va fi ținută în expectativă inactivă, prevăd o perspectivă colectivă maladiivă.

— Se cunoaște și din convorbirile particulare forța dumneavoastră oratorică fără niciun precedent tot atât de elocvent, observai Omului Politic, începînd să o rup binișor și eu pe politicește. Verbul domnievoastre are, ca și adverbul, o rezonanță parlamentară universală, amintind cînd duh cele dialect provansal, cînd gingășia catalană. Ne transportați cînd în Italia, cînd în Franția, cînd în Hispania, și inflexiunile dumneavoastră portugheze ne pun în conexiune sufletul cu Atlanticul.

— Nu mi mai trebuie altă dovadă despre augusta mea latinitate, răspunse măgulit Omul Politic, în ascendența căruia se aflau un valoros laptagiu, avînd patruzeci și două de vaci și o duzină de bivolițe de cea mai pură rasă, precum și un căruș cu originile în Indiile Noi, consacrat specialității transporturilor cu butoiul, în timpurile nopții, ale unui produs ce poate fi numai indirect numit. Devenînd latin și aristocrat prin credințe politice, Omul Politic cu pasiune nu scapă nicio ocaziune de a pune în funcțiune o rațiune de mare tensiune, dînd vulgului politic și cîte o drastică lecțiune.

Arta de a guverna presupune, într-adevăr, vocațiune, și echivalează cu o artă de creațiune, de concrețiune și concentrațiune. Libertatea, egalitatea și fraternitatea, adică democrația, căreia u dete naștere revoluțiunea, pot să soluționeze problemele, fără un spirit de rezoluțiune și elevațiune? Niciodată! Or, ce găsim noi în libertate? Răspunsul poate fi dat cu simplitate: lașitate, în egalitate găsim ilegalitate, și fraternitatea este

soră cu perversitatea. Aceste trei deziderate sînt lipsite de eficacitate. Și nu orice Simplu Cetățean se adaptează cu aptitudinile adevăratului conducător, care se moștenesc național, din generație în generație, fără altă operație decît expediția condiției natalității în procreație la destinație sau expedițiunea condițiunii de natalitate în procreațiune la destinațiune.

în această chestiune se procedează și prin sugestiune.

O M ȘI O M

—J Interpretul zise:

După cele mai sigure clasificări, kuții se împart în două mari categorii cu totul distincte: Oameni de Stat și Oameni Fiscali. Prima categorie merită numele de «mare» prin valoarea individuali* taților care o compun, cu toate că înfinit de res* trînsă, un Om de Stat fiind aproximativ egal, în ceea ce privește inteligența, competența și mește* șugul aprecierilor, cu o sută mii de Oameni Fiscali, și clasa celor din urmă fiind sinonimă cu popor și vulg.

Ca să*ți faci o idee despre deosebirea celor două clase aparent antagoniste, și de fapt perfect armo* nizate, să luăm o pildă: ceramica și lutul. Ai observat, desigur, disproporția curioasă dintre va* sele de pământ și cantitatea de pământ brut din natură. Deși intențiile naturii, așezînd planeta noastră în dreptul incandescenței cu miliarde de calorii ale soarelui, au fost să coacă globul și să*l transforme în amforă sonoră de teracotă, expe* riența nu a reușit. Mai trebuia ceva, un foc supli* mentar de jurîmprejur. Zmalțurile fuseseră pregă* tite, și Pământul înnota încă de la început în baia de glazură albastră și litarge, pregătita viitoarelor lui luciri și reflexe. În atelierele vastelor infinite orizonturi, proiectul a fost abandonat la jumătate, în momentul cînd ghiuleaua noastră natală fusese

pusă și învîrtită la strung, unde a și rămas, conți* nuînd să se învîrtească.

Ei bine, toate colecțiile, de la etrusci pînă la Saxa și Sevres, conservate în vitrine și muzee, ce reprezintă ele, față de aglomerația uriașă de pământ prost, distribuită între mări și dedesubtul mărilor și între poli?

Pilda noastră, domnule reporter, nu este chiar cu totul înnafară de subiect. Neputîndu*se fabrica numai și numai oale, pământul a fost împărțit în State, pentru ca natura să izbutească să creeze cel puțin Oameni de Stat. Ar fi, într*adevăr, foarte greu de conceput viața fără Oamenii de Stat și pământul fără miniștri, fără subsecretari și direc* tori generali: ar fi o imposibilitate.

Științele naturale sînt încă în stadiul primitiv, neputînd înfățișa studiului și lecturii decît pe om, pur și simplu, adică pe omul lipsit de impor* tanță. Omul de Stat se găsește, față de omubom, la distanța analogă la care se află omul față de maimuță. Nu este absolut probat că Omul de Stat se trage din Omul Brut, fără acea pîrtiei* pare mistică a necunoscutului, care separă oamenii prin conținut și nevăzut, deși ei par să se asemene după chip. Se poate însă admite, ca un principiu convențional, pentru înțelegerea problemei, la soluționarea căreia matematică se poate proceda prin metoda ipotezei.

Ba, între Omul de Stat și celălalt sînt și deose* biri fizice, de anatomie și structură. Pecînd Omul Brut poate merge mult pe jos și uneori toată viața, Omul de Stat nu știe să meargă decît în vagon special, iar cînd stă, el stă numai în fotoliu, întrmn fotoliu cu cimpoaie dedesubt, în căptușeală, care se dezumflă cite puțin și se umflă cite puțin din nou, ca să producă o senzație de moliciune trep* tată și să legene, ca o ședere pe nori, superiori* tatea mădulărilor capionate ale Omului de Stat.

Iarăș, cînd umblă, adică atunci cînd se mișcă, primind să*și puie talpa direct pe univers și să schimbe tălpile succesiv deasupra acestui element, Omul de Stat nu săvîrșește acțiunea populară și fiscală decît în interiorul unui cabinet și în iarba de lînă și de mătase a unui covor profund.

Omul de Stat caută în jurul lui peste veacuri, cu o privire goală, depărtată și gînditoare, de Sfinx sau cel puțin de tapir. El vorbește și se uită la inel sau în scuiptoare, sau vorbește și citește în acelaș timp, căci în creierul lui funcționează, coincident, mai multe facultăți deosebite, care la Omul Brut nu există nici în stare elementară: ascultă, cugetă și se grăbește, fiind totodată în locul unde respiră și pretutindeni. Ai observat că dacă îl saluți, complexele lui preocupări îl stîn*jenesc atît de mult încît nu știe să*ți răspundă decît mai tîrziu, atunci cînd are nevoie de dum*neata, și atunci el te salută cu un ceremonial destinat să compenseze toate distracțiunile și absen*țele din timpurile repetate, cînd dumneata aveai nevoie de el, și te numește și «dragă» sau «scumpul meu amic».

Dacă te*a întîlnit pe scară, te potrivește să te vadă cu umărul sau cu șoldul stîng, scutit din șira spinării. Cu ochelari sau cu ochii liberi, Omul de Stat suferă, aproape, de presbitie, și departe este miop. Nici mîna lui nu se mai mișcă detot, redusă la gesticularea trîndavă a unui deget din zece, și călcătura lui de convalescent te face numaidecît să*l remarci, chiar necunoscînd, că este Om de Stat sau viitor Om de Stat, sau măcar aspirant la o posibilitate paralelă.

Omul de Stat impresionează puternic și pune influența lui, covîrșitoare ca o ștampilă, pe tot ce*l înconjoară. Din ziua cînd un portofoliu îl consacră, servitoarea îl salută cu numele de «Dom*nule Ministru», iar valetul și nepotul bucată*

resei, intelectuali, devin conștienți că ling porțela*nurile unei somități și iubesc să poarte în cravată o picătură de sos vizibilă, din bucătăria lui. În treburile lor, ei se comportă exact ca Omul de Stat, pe care îl escortează; gînditori, depărtați cu pauze, discreți și foarte puțin informatori.

Cît privește pe soția Omului de Stat, ea trece numaidecît din zoologia socială în categoria res*trînsă, și își adresează pălăriile cu titlatura «Doamna Ministru». Intimități imediate se produc.

— Ieri, cînd am mîncat cu prezidenta, prezi*denta mi*a spus... lasă a se înțelege doamna ministru.

Iată pentru ce cuvîntul om nici nu intră în vocabularul unui Om de Stat, noțiunea de om evocînd pe aceea de argat. Omul de Stat nu admite, evident, existența sălbatecă a omului»cu*căciulă sau a omului-funcționar. Aceștia sînt pavajul asfaltat al Statului, pentru înlesnirea bunei rulări a pneumaticului cu zimți.

De aceea s*a simțit necesitatea înființării unei clase intermediare, care, fără să oblige pe Omul de Stat să o frecventeze, să poată să fie citată în dreptul noțiunii de om, cu un vocablu de*cent, aparținînd întrucîtva Omului Brut, dar asociat mai repede cu periferia morală a Omu*lui de Stat: clasa *Persoanelor*.

Persoana nu e poporul, dar nu e nici Omul de Stat, fiind ceva cam între umbrelă și baston, între pantof și papuc, între clondir și flacon, un creion care ar seri a cerneală însă rămîne uscat, un aparat între mătură și peria pentru frac. *Persoana* este cineva, și cineva este întodeauna altcineva, adică unul care este, dar care ar putea să nici nu fie. *Persoanele* se bucură de stimă fără să presupuiе o responsabilitate sau obligație. Ele sînt de ordinul binoclului, al aparatului fotografic și al aspirinei, care nu trebuie niciodată, dar pot folosi din

cînd în cînd, și este bine să le conserve, cu foarfecele de unghii și cu vata de strănutat, într-un dulap suplimentar.

—1 Deșteptîndu-se dimineață, Omul de Stat se supune datoriilor cotidiene, pe care, din spirit de organizare, le-a grupat în timpul primelor două ore de existență zilnică, între șase și opt. Colaborînd cu spiritul de organizare spiritul de economie bine înțeleasă, o singură femeie face totul pînă la sosirea medicului, care controlează de șapte ori pe săptămînă elasticitățile viitorului ilustru cadavru și funcțiunile bășicii.

Baia. Durează optsprezece minute la temperatura de douăzeci și cinci de grade, urmată de duș răcoritor. Masajul se efectuează în douăzeci și două de minute, urmat de o aplicare electrică, bună pentru artere și ramificații; pînă acum, patruzeci de minute. Un aparat măsoară volumul capului, dacă s-a umflat în urma surmenajului din ajun. Alt aparat, în formă de rezervoriu, continuat printr-un tub de cauciuc de una sută cincizeci centimetri, slujește la ieșirea, cu ajutorul apei calde, a materialelor postalimentare, Omul de Stat fiind, încă din fragedă tinerețe, dificil în a scoate bunurile sale.

Este locul să observăm planul inteligent după care natura a construit pe individ, cu două strîmtoari, una la gît și alta la punctul final, o înghițitoare și o dezghițitoare. Între aceste două puncte extreme, alimentele și viața au circulația liberă. Principiul a fost aplicat la societate și Stat, încă demult: Omul Fiscal este slobod între două constrîngeri: înscrierea în rolul comunei și plata impozitelor.

În primele o sută douăzeci de minute, personalitatea fără păreche în istorie, sfîrșind cu ale fizicului, își ia cafeaua cu lapte, și porcede la intermedie, de care țin înalte datorii. El trebuie să facă zilnic cîte ceva, pentru ca într-un spațiu de timp de două sute, trei sute de ani, poporul să devie foarte mulțumit. De aceeași natură cu eternitatea, lunile și anii lui nici nu se socotesc, calcularea programului aplicat începînd cu « generațiile viitoare », singurele care interesează de fapt. Un Om de Stat trăiește între trecut și viitor pe de-a-ntregul, neputînd să dea prezentului altceva decît binevoitoarea sa prezență meditativă. Trecutul e obîrșia, tradiția, — și viitorul linia de unde pornim înaintea.

Iată de ce un adevărat părinte al Statului și al Politicii desconsideră asfaltul, valuta, prețul mărfurilor, mersul trenurilor și chiar alegerile de Cameră și Senat; ele sînt destinate unei părți momentane din nație, nu nației veșnice și durabile. În vederea veacurilor viitoare, indiferența față de clipă și de instantaneu este o formă a generalizării și a contemplării sintetice. Zilele actuale pot interesa pe oamenii mici, pe aceia care trăiesc din firimiturile evenimentelor și se uită în permanență la ceasornic. Aceste ființe, asemenea țințarilor, trăiesc în lumina provizorie a lămpii cu fitil, lipsite de ceea ce se numește « anvergură ». Clipa pentru omul din rasa conducătorilor e o sămînță microscopică a evului istoric; o vîntură și o spulberă.

După cafeaua cu lapte, Marele Om se gîndește cum se pot complica mai fericit lucrurile simple, pentru a fi sustrate banalului și dezordonatului empirism, — și cere dosarele, în care se oglindesc adevărul cu diversele lui laturi de Stat. Voia să capete răspuns la o întrebare ced toturase toată noaptea: cîte găini sînt pe județ și deci în toată țara, ca să aflu tirajul exact de ouă anuale.

Rezultat îmbucurător: mai multe milioane. Utili* zînd materia primă gratuită, a cojilor care se aruncă, Omul Fiscal va putea fi învățat, fără chel* tuială, datoriile lui sfinte, prin ștampilarea celor cinci precepte de bază, la cîte redusesse șeful cate* hismul așteptărilor naționale. Este cu neputință ca din cinci unul să nu rămîie asimilat și să nu obsedeze conștiința, la fiecare ou cojit în farfurie.

În ziua ceea, primul pas a și fost făcut, interzi* cîndu*se consumarea de ouă jumări și ochiuri la capac, — și comandîndu*se zece mii de ștampile de cauciuc.

53

Evident, tot ce nu este Om de Stat este Om Specie comună, Omul Fiscal e numeros, e unanim, —și dezgustător: plătește. Ca un cobai, ca un iepure de casă, el se supune tuturor experi* ențelor, cu sentimentul că servește binele omenirii, sacrificat finanțelor, ca semenii lui cu patru picioare mici seroterapiei. Indiferent cine și cum îi intro* duce seringă, Omul Fiscal întinde pîntecul sau își înmoaie șoldul la orice pipăit. Noi procedăm față de el prin ordonanțe și legi.

În ziua de i ianuarie îi ordonăm să iasă fără baston: Omul Fiscal iese fără baston. La 2 ianuarie îl obligăm să ne aducă bastonul la primărie: Omul Fiscal își aduce toate bastoanele la primărie și, în zelul lui, încarcă o trăsură cu toate obiectele asemănătoare, la domiciliul lui, cu bastonul. Îi poruncim să nu strănute: Omul Fiscal nu mai strănută. Îi ordonăm, dimpotrivă, să strănute: Omul Fiscal, dimpotrivă, strănută.

Omului Fiscal îi place să se simtă în contact cu autoritatea și mînat de ea. Cu cît contactul este mai aspru și mai mortal, cu atît îi place contactul mai mult, ca fanaticilor idolatriei, culcați benevol și entuziașt în drumul templelor, ca să fie striviți

de copitele și roțile care vehiculează bonzii spre altar. Omul Fiscal dorește să atingă și să supe ciucurii mantalelor noastre, mai bucuros dacă mîna lui cu pulsații de temperatură întilnește și duce la buze sfircul biciului decît lîna mătasei.

Omul de Stat îi satisface din belșug psihologia, hîrțuindud de treizeci de ori pe lună, cu precizie. Pentru că o singură orînduire nu ar fi de ajuns ca să aște devotamentul Omului Fiscal, noi am înfi* ințat pentru el o serie de stațiuni specializate în emiterea mesajilor noastre. Am împărțit Statul în cincisprezece ministere, de unde purced direc* tivele cardinale; de la fiecare cîte o ordonanță! Ministerele au fost, la rîndul lor, subîmpărțite, pentru ca și aceste subîmpărțiri să poată emite ordonanțe. Prin despărțiri succesive am creat o primărie, împărțită la rîndul ei în mai multe primării și în mai multe circumscripții și percepții, care de așijderi emit ordonanțe și porunci, pe hîrtii de diverse culori, pentru fiecare Om Fiscal în parte. Contactul cu Omul Fiscal fiind încă insuficient, am dat la lumină, în afară de percep* țile comunale, alte percepții, percepțiile fiscale propriu*zise, de unde și*a tras Omul Fiscal numele categoriei lui.

Apoi, am înființat Vama și tariful vamal pentru import și export, Banca, Ofițerul Stării Civile pen* tru nașteri, căsătorii și —în sfîrșit! în sfîrșit! — pentru morți. Paralel, am creat Poliția, cu sute de comisariate, Siguranța Generală cu mii de ramifi* cații, Jandarmeria etc, etc. Toate aceste autorități emit mesagii.

Un Om Fiscal capătă, prin urmare, posibili* tatea de a sta în contact permanent cu Autori* tatea: țelul vieții lui este satisfăcut. Ca să*ți fac vizibilă pînă la extrem această necurmată legătură, care pironeste pe Omul Fiscal de sistemul adminis* trativ, ca un robinet în rețeaua imensă a conduc*

telor de apă, să cercetăm împreună activitatea unei brute fiscale timp de douăzeci și patru de ore.

La orele nouă dimineața, primește o citație de martor într-un proces, citație laconică și lapidară, în care autoritatea nu se coboară pînă la indicarea pricinii iscate. Odată cu citația, înmînată de un comisar, Omul Fiscal mai primește cu poșta: un aviz că i se protestează o poliță peste patru zile, o scrisoare de la proprietar, cu amenințarea de a fi evacuat, o invitație de căsătorie, înștiințarea unui negustor că se ieftinesc pianele, și două ziare pline de informații oficiale, relative la viața publică și particulară a Omului Fiscal, a cărora lectură se termină la zece și jumătate. Dacă Omul Fiscal se întâmplă să fie «jidan», el trebuie să găsească, cel puțin într-un ziar, o declarație de principii, menită să facă săd fie rușine de naționalitatea lui și săd îndemne la autosugestia de a*și strangula nevasta și copiii.

La zece și jumătate, un bilet roșu îl somează să plătească, în puținele ore ced mai despart de data fatală, o restanță față de Stat și Comună, din anii trecuți, și două*trei rate pe anul viitor. Tonul răstit al biletului îi pune în vedere să plătească și o dobîndă, făgăduind pedepsa vînzării cu toba. E inexplicabil cum din toate instrumentele muzi*cale, Statul, care subvenționează și Opera, și*a putut alege, în operațiile lui serioase, tocmai unca cîntătoare care cere competența cea mai redusă. Și este surprinzător că o vînzare a Statului trebuie însoțită și de cîte pușină muzică.

Ce face la orele unsprezece Omul Fiscal! La orele unsprezece, Omul Fiscal aleargă după un certificat de bună purtare, pe care, în lipsa tatălui său decedat, îl eliberează o autoritate părintească. Ar avea de gînd să*și instaleze o mașină de scris: în acest punct, Statul, care adineaori era un fer*vent adept al instinctului muzical, profesează opinii

dezavantajoase. Autoritatea părintească trebuie să certifice că Omul Fiscal petiționar nu se va zgîria cu mașina.

La orele douăsprezece, Omul Fiscal ar trebui să prînzească, însă nu are timp, căci la douăsprezece și un sfert trebuie să se găsească la Tribunal, implicat într*o gîlceavă, în așteptarea magistra*ților, care sosesc la trei. Pînă la orele șapte seara, el este ocupat cu problemele juridice, bîrtii tim*brațe și amenzi. Ajungînd la orele opt acasă, Omul Fiscal găsește teancul de bîrtii sosite în absența lui: cinci loterii, șase opere de binefacere, două convocări profesionale, trei chitanțe de abo* nament la cele cinci ziare ale celor cinci partide politice din care face parte cu prudență, o chi*tanță de la Uzinele Comunale de Gaz Aerian și Electricitate, și o înjurătură ceremonioasă, anun*țînd dublarea taxelor și închiderea telefonului.

În decursul acestei activități timbrele s*au scumpit de opt ori, chirii de douăzeci de ori, ștofele de cinci ori, încălțămînta de șaizeci și cinci de ori și mărcile poștale de o sută de ori.

Dacă ar fi și un Om Cultural, Omul Fiscal și*ar broșa, cartionate anual, ordonanțele, mesa*giile, recipisele etc, și, obținînd douăsprezece volume pe an, în zece ani el și*ar întocmi o bi*bliotecă gratuită, de cea mai mare însemnătate. Dar, îți repet, Omul Fiscal e un dobitoc.

Idealul nostru este ca, treptat, să facem din Omul Fiscal un individ consacrat autorităților integral, insul de anticameră perpetuă, degajat de cele pămîntești, renunțînd de bunăvoie la o îndeletnicire personală, pentru a fi completa*mente absorbit de datoriile lui față de autorități, într-un Stat bine organizat, jumătate din popu*lație se ceartă cu cealaltă jumătate, la un ghișeu.

Deocamdată, nu am atîns decît un nivel psiho*logic: fiecare om este vinovat și criminal, și ham

inculcat și lui sentimentul de ase simți de o sută
de ori pe zi copleșit de o culpă imprecisă, haotică,
enormă, de culpa de a fi cetățean al Statului din
care face parte, de fiu răsfățat al nației lui. Și
acest sentiment salvator îl determină să viețuie*
iască, zi și noapte, sîcîit de o fantomă morală
binefăcătoare pentru Stat, și în panică eternă.

,
ț
,
*

BUGETUL

54

Bugetul este baza Statului și a națiunii, îmi spunea într-o zi Cocoșatul. El se aseamănă cu Familia și cu Biserica, fără de care, de asemeni, Statul nu poate să existe. Aș putea să<mi închipui barză fără cioc, însă națiune fără Buget nicide» cum. Bugetul e ca aerul: scoate aerul din țară, și toate viețuitoarele se prăpădesc.

Înainte de a fi fost lumea, era Bugetul. Soarele pe lângă Buget e un golan, luna un gologan, stelele niște mărunțiș. Când nu este Buget nu este nimic, este haos și este neant. În Sahara nu e Buget, și nu e nimic, nici Cameră, nici Senat, nici guvern: e un întuneric adînc și o pustietate fără margini. Numai acolo unde este Buget cîntă pasărilor, umbrește pădurea și se coc poamele ramuri.

Dacă n*ar fi Buget nu am avea nici vlădici, nici dreptate, nici prefectură, nici primărie, nici poliție, nici jandarmerie; am trăi în sălbătecie. Nu<mi pot închipui inexistența partidelor politice și a marilor bărbați de Stat; totuș, primul efect al lipsei Bugetului ar fi absența conducătorilor gu<păți în jurul unui ideal: nu<mi vine să mă gîndesc. Nu am avea ingineri, arhitecți, directori generali, subdirectori, specialiști, experți, societăți de asigurare, societăți pe acțiuni. Viața ar fi o anarhie, fără jertfa pentru •civilizație a tuturor oamenilor de bine și a instituțiilor binefăcătoare întemeiate de ei. Să știi că te scoli dimineața și că te culci seara,

fără să fii administrat; fără legi, fără impozite, fără control, adică dezorganizat, viața nu ar prezenta interes. Pe când, în regimul Bugetului, fiecare care însuși este fericit, căci numele fiecăruia este scris într-un registru, într-un rol, lângă o ștampilă: Statul veghează asupra lui.

Statul îți pune un sergent pe trotuar și îți dă voie să fii servitor: poți dormi liniștit. Când ești, din întâmplare, asasinat în somn, Bugetul prevede închisori și temnițe grele, dacă asasinul e prins: Bugetul nu merge până la garanția că prinde pe asasin și pe hoț, preferând ca aceste unice exemple de răzvrățiți împotriva Bugetului, să se denunțe singure autorităților în drept, Bugetul mai rezervându-și facultatea de a nu le crede pe cuvânt și de a le pune eventual în libertate. E poate unica lacună a Bugetului. În schimb, Bugetul compensează golurile, trimițând la închisoare pe directorii de închisori. Iar ca lacună consecutivă, așa cum este faptul că dacă un hoț s-ar prezenta la un ghișeu de gară sau la o percepție ca să fie arestat, casierii și percepții ar lăsa să circule liber, Bugetul fiind o instituție de ordine precisă, care nu permite confuzia autorităților, producătoare de încurcături în scripte.

55

I A! scriptele! cuvânt evocativ și instituție strâns legată de Buget, romantism al finanței și poezie a ierarhiei. Născocitorul hârtiei a rămas o stîrpicură comparativ cu inventatorul registrului, al repertoriului alfabetic, al dosarului, al corespondenței, al rezoluției și al iscăliturii. S-ar părea imposibil, și totuși se poate: pui, una peste alta, cinci sute de foi de hârtie egale; încă nu ai un registru, însă registrul începe să se schițeze. Le coși: ai cotorul. Le numerotezi: ai numerotarea. Cartoanezi: ai registrul în piele și pînă. Liniezi orizontal.

ai ordinea numerică, numele și prenumele. Liniezi vertical: ai numai decît rubricile. Apoi, totul se poate perfora! Și rămîne loc și pentru fantezie: o rubrică finală de reculegeri indică « observațiile ». Registrul e gata. Toate scriptele țin de cîte un registru, și registrele corespund unele cu altele, ca niște ecouri, fiecare registru făcînd mențiune de registrul precedent, de la un etaj la altul, de la un birou la alt birou.

La orele zece, primește domnul secretar general sau domnul director general, pe directori. E momentul solemnității iscăliturii. Directorii poartă o mapă de caricatură subsuoară și o conștiință riguroasă în mimica lor concentrată. Se săvîrșește iscălitura. Domnul secretar general înmoeie tocul și desinează un model de broderie ilizibilă, de cîteva sute de ori, ritmic și meticulos ca un acuarist, dedesubtul unui text. Și directorul calcă iscălitura cu talpa unui tampon de hîrtie sugătoare și schiop.

56

Nu cunosc lucru mai frumos ca Bugetul, care și întreg și împărțit, și în proiect și cu excedente, ca și deficitar, rămîne tot Buget. Bugetul e un material ca marmura și ca vîzduhul; de oriunde ieși, ești sigur că ai luat, puțin sau mult, și ca fii în mîna sau în buzunar unul și același obiect. Dacă desparți Bugetul vei avea Bugete, și dacă le reunești vei avea iarăși Bugetul. Partea e identică totul și invers. Bugetul comunal se intercalează în Bugetul districtului, acesta se intercalează în Bugetul ministerului, și cel din urmă în Bugetul Statului, cînd Bugetul anului în curs.

— Bugetul are o facultate proprie, cu totul specială. El poate fi cînd nu este, și poate lipsi cînd era. La strîmtoare, Bugetul se poate împrumuta cu cifre, singurele articole care nu costă parale,

și pe care le ia din tabla lui Pitagora, născocitorul celui mai minunat mijloc de a înmulți nimicul cu el însuși, obținând cu toate acestea un rezultat. Se vorbește câteodată de excedente fictive. Ele nu supără pe nimeni, și din punctul de vedere financiar se așează în ordinea speranțelor neobligate să se realizeze, și anume, în registrul optimismului, care conservă sănătatea și tensiunea arterială. Cu cât este mai fictiv un Buget, cu atât este mai util, din pricină că nu poate să fie furat. Căci uneori se vorbește, într'adevăr, de furturi considerabile, care, pentru o singură operație oarecare, se cifrează la circa una sută milioane sterlini. Din asemenea operații rezultă case de raport, fabrici, vile, automobile, cucoane: un comerț prosper și o diviziune a capitalului. Nici în acest caz nu se poate semnala o nenorocire. Întrucât lucrul se petrece întodeauna exclusiv în trecut, putem privi viitorul în față liniștiți și cu încredere în Bugetul următor. Dacă se va fura și acela, lucrul cade tot în competența trecutului, căci va fi descoperit într'un viitor care va deveni pe nesimțite trecut simplu, trecut compus, imperfect și mahmurt ca perfect, adică un al doilea viitor, care iarăși nu mai poate supăra pe nimeni, și trece, din Stat și din Buget, în gramatică de dreptul.

ÎNVĂȚĂMÎNTUL ȘI LITERATURA

57

Înto zi, călătorind spre Kutnyville pentru un reportaj despre organizarea învățămîntului, am nimerit în acelaș compartiment de tren cu o personalitate din diplomația externă, fost, într-o vreme de guvernare trecută, ministru al școlilor. Bineînțeles, nu am lăsat să mi scape prilejul, și, explicîndu-i scopul voiajului meu, ham solicitat câteva amintiri tangente subiectului din ancheta cu care fusesem însărcinat.

Fiind numit ministru al școlilor, începu personalul din diplomație, am pus guvernului condiția mîinii libere totale, și m'am prezentat la minister.

Distinsul personal de specialitate, secundar și primar, se mobilizase în uniformă ceremonioasă, jumătate neagră și jumătate cu dungi longitudinale. Mă aștepta în sala de intrare, bucuros ca de un eveniment, care se repeta des, că mă vor putea asigura oratoric de importanta stare de spirit a șefilor cu autoritate. Puțin legănat de șalele lui lungi, și conștient de marea lui valoare personală, și împuternicit de vechime, unul scotea din buzunar sulul de hîrtie, cuprinzător al unei proze de circumstanță. O stilizare pentru oferte, înlocuind pe «dat fiind» cu «așadară», strecurînd peste mai mulți «pentru că» șterși, cuvîntul «căci», mai clasic, și alternînd pe «dar» cu «însă» și cu «ci» într-o cadență după ureche. Făcui un semn cu degetul, ca de baghetă, scurt, la finalul unei

orchestre, cînd componistul retează ansamblul sau taie o vioară. Și zisei:

— Gura! (Adică: rog a se închide hermetic.)

Prestigiul personajului înghiți uscat, și portretul lui făcu o grimasă către colegi. Un ministru care să refuze un discurs de bun*sosit îi apărea paradoxal și impertinent față de nobila carieră de profesor la partea sedentară. Și un al doilea se ivi, cînd puneam piciorul pe treapta de sus a scării. Avea și el un discurs încovoiat în mînă, și, con*curîndu*se orgolios cu precedentul, era încredințat că urările lui vor fi ascultate. L*am zărit și fizic și moral, roșcovan, spînatăc și cu pielea lucioasă deasupra sprîncenelor și pe nas, și dacă m*aș fi uitat mai bine la el, i*aș fi descoperit o ținută și intuiții de chelner. Apucase să zică: «Onorate domnule ministru, în această fericită zi care . . . »

— Gura, am zis! răspunsei. N*ai auzit, putu*rosule?

Calificativul, cu totul contrapedagogic, antidi*dactic și needucativ, a consternat. Am ghicit nu*maidecît că directorii se solidarizau într*o jude*cată critică eliminatorie, și că subalternii erau încîntați.

— N*am vreme de pierdut, am adaos, trecînd în cabinetul meu. Să mi se aducă peste cincispre*zece minute exact, repet: exact, listele direcțiilor generale, direcțiilor, subdirecțiilor etc.

O plecăciune colectivă, marcată de un rece respect, răspunse invitației mele, și personalul su*perior șovăia totuș să mă slăbească, înnaite de*a lua în stăpînire locul ce mi s*a convenit. M*am oprit din mers și am zis:

— N*ați înțeles? Doresc să se golească sălile instantaneu.

Și am stat pînă ce, de*a*ndaratele și regretînd că nu se găsesc culcați pe burți, ca să se retragă

de*a bușile, domnii din învățămîntul superior in*trară în păreți.

Peste cincisprezece minute, listele se auzeau, ca niște pasări de hîrtie ministerială, frecîndu*și an*pile în camera mea. Foile erau agitate într*un murmur de voci. Apăru, și, după fiecare listă în*tinsă cu o genuflexie a pieptului și citită, zisei:

— Afară!

Asta nu însemna că oamenii trebuie să se uite pe fereastră afară, că ploua sau că era soare. Tonul nu putea să aibă două înțelesuri, ham dat afară pur și simplu pe directorii și directorii ge*nerali, oprind cu specificare vociferată pe subal*ternii mici. Aveam proiectul meu de învățămînt și voiam să*i dau o aplicare integrală.

Se făcuseră orele zece dimineața.

— Telegrafiați pretutindeni, am ordonat copiș*tilor și dactilografelor, următorul text: «Toate școlile superioare, inferioare, profesionale, univer*sități etc. vor fi imediat închise la sosirea prezen*tului ordin, și acolo unde ordinul va sosi în mij*locul orei de curs, școlile vor fi închise în mijlocul orei. Ministru, Jugănilă. »

Pe la douăsprezece, telefoanele guvernului sunau toate în cabinetul meu. învățămîntul se mișcase, și primuhministru îmi vorbea speriat. Am pus să se taie toate firele telefonice. Cincizeci de auto*mobile au alergat spre mine din toate părțile capi*talei, cu cîte două*trei personalități politice, eco*nomice, sociale, culturale și financiare în fiecare.

— Excelența*sa domnul ministru nu primește! a răspuns portarul prin geamul deschis în dosul grilajului păzit de un jandarm.

— Sînt primuhministru!

— Oricine ați fi.

Luai cunoștință de programul de studii. Istoria.

— Ce e istoria? am întrebat.

—E studiul trecutului, din cele mai îndepăr*
tate timpuri pînă azi.

— La ce folosește?

Funcționarii tăcură. Nu știau.

— Să se înlocuiască studiul istoriei, am ordonat,
cu un curs de fotografie. Fiecare școlar și student
își va schimba cărțile cu un aparat de poză și
instantaneu. Cursurile vor începe de mîine. Foto*
grafii din diversele localități vor fi numiți profe*
sori. . . Dar asta ced?

— Gramatica și sintaxa și ore de compoziție.

— Să fie înlocuite cu mașina de scris. Școlarii
vor face, cu începere de mîine, cursuri de dacti*
lografie și stenografie. Ați înțeles? A! limbile
greacă și latină. . . Bun. în ora de grecește, școlarii
vor învăța tunsul și rasul, fricțiunea, masajul.
Fiecare școlar va avea o trusă complectă de bărbier.
S*a înțeles? Ce mai vine acum? Să nu uităm latina.
Aci se va cumpăra un automobil, și școlarii vor
învăța săd conducă, săd demonteze și săd remon*
teze. în locul propozițiilor, ei vor manipula cheile
fixe și tubulare pe șuruburi și piulițe. Veneau, mi
se pare, geologia, geografia. . . Jos! se vor chema
doctorii la catedre, și copiii vor începe din primul
an să învețe dentistica, farmacia și medicina,
științe de familie și de ajutor rapid.

Rînd pe rînd, am aruncat din program afară
toate orele și științele inutile, ornamente ale memo*
riei și suferințe, introducînd pretutindeni, în locul
creierului, mîna și meșteșugurile ei. Am menținut
muzica, făcînd*o instrumentală, și am pus dansul
și teatrul în capul studiilor fizice și matematici.
Arhitectura s*a învățat în școala primară. Creș*
terea vitelor și toate creșterile au fost fixate înaintea
de bacalaureat. în universități am introdus cultura
legumelor și diploma de precupeț.

O să mă întrebi de rezultate. Nu pot să răspund,
căci studiile mele mau durat decît o lună și juma*

tate, după care am fost rugat să dau portofoliul
meu urmașului, un savant de origine franceză,
domnul Michel de Tartampion.

—J Am scăpat din vedere să relatez că, în
scurta mea carieră de ministru al învățămîntului,
dat afară după cum ai aflat, am voit să regie*
mentez anarhica babilonic a literaturii, poezie
și proză, tipărită și teatrală.

S*a remarcat la noi, todeauna, fenomenul, ne*
permis într*o republică bine administrată, că scrie
cine pofteste, indiferent de vîrstă și grad. Evi*
dent că nimeni nu ar mai trebui să aibă voie să
umblă fără tresă profesională, cusută pe mîneacă,
la butonieră și la spate, pentru ca meritul să poată
să fie văzut și deosebit din profil, în perspectivă,
și din dos. Ca să dau bunul exemplu, eu mi*am
cusut*o la pălărie și umbrelă, a doua zi chiar după
ce am fost numit. Fiind mai mare peste adminis*
trația scrisului, pe care voiam săd organizez, am
ales pentru mine simbolul meritului integral: două
linii groase de aur cu o linie subțirică, punctată
și paralelă, între ele. Oricine ar fi intrat oriunde
după mine, putea să constate de la cuier că înnă*
untrul localului se găsea personalitatea supremă.

Ca și scriitorii, descriptivi ori lirici, nici gaze*
tarii nu aveau uniformă, neavînd șapcă măcar,
nici cozoroc. Se făcea ziarist, ori romancier, ori
critic, te miri cine. Litera tipărită fiind un semn
al ideilor, ea demoralizează cînd nu este caligra*
fiată după un principiu cristal, și nu puteam lăsa
publicului, neorientat de un regulament sever, a*
tît în ced privea pe el cît și pe niște așa*ziși au*
tori, capriciul denumit libertate, al selecțiunii căr*
ților și autorilor. într*un Stat organizat, nimeni
nu scrie și nu citește fără indicație, și am spus că
smt un organizator.

Am înființat numaidecît superdoctoratul. Fără titlul pe care îl conferă examenul special, era interzis să se înmoaie, cu preocupări publice, un condei într-o călimară. Prin ordonanța cunoscută sub numele de Legea Verde, din pricină că spu*nea lucrurile pe șleau, am interzis funcționarea tipografiilor și am suspendat ziarele pînă la exa*menul fixat peste un an. Am rechiziționat și toată hîrtia din comerț, în școli, în caiete și blocuri, transportînd*o la minister și, ca să nu stinghe* resc funcționarea unei industrii importante, fă*brețiile primiră ordinul să scoată hîrtia neagră.

Aceste reforme mi*au permis să respir fără presă timp de cîteva săptămîni, cît am deținut portofoliul culturii, încercînd însă, totuș, o modalitate de situație tranzitorie momentană. Am cerut zia*relosă publice zilnic portretul ministrului, în mă*rimea capului naturală, pe pagina întîia, împo*dobind fiecare din celelalte șaisprezece și două*zeci și patru de pagini cu portretul valoroșilor mei colaboratori, veniți la minister odată cu mi*ne. Refuzînd, ziarele au fost oprite, vasăzică, pînă la examen.

Poeții aveau să fie numiți cu decret, după clasă, poet de clasa întîia, clasa doua și a treia, poet*ajutor și poet*președinte. Ei aveau datoria să cînte Bugetul, armonia Statului și, în parte, fiecare mi*nister și serviciu, exaltînd funcția de registru, de șef de biuro și suplinitor, proclamînd în hexametri și calitatea produselor monopolurilor, la noi totul fiind monopolizat, de la plicul im*primat pînă la nasturi, scobitori și abecedare, în vreme ce sculptorii de Stat modelau în basore*liefuri prefecții, subprefecții, primarii și consili*erii, rezervînd marile dimensiuni ale reliefului complet, desigur, președintelui de consiliu și membrilor guvernului. Personal m*am înscris cu o sută douăzeci și opt de statui, a căroră furni*

tură am cedat*o, pentru un control mai sever și o asemănare datorită nervului familiei, unui frate al meu, droghist eminent.

Am numit o comisiune care să degajeze într*un op model, din toate literaturile, subiectele permise și recomandate, marcînd cu o steluță pe cele de căpetenie. Creșterea cornutelor mici, existente în Virgiliu, parte bărbătească și femeiască, fără a se vorbi de amîndouă odată, lăsînd, de pildă, în poezie^ și în proză, caprele cu caprele și țapii cu țapii. În educația nu numai a tineretului, dar și a unui adult, am hotărît ca niciodată să nu se întîl*nească sexele de semn opus, pentru ca nimeni să nu se poată întreba, maladiv, ce fac împreună cînd se întîlnesc. Nașterii animalelor ham dat în învă*țămînt explicația lui Popa Niculaie, care, deși personal se înmulțește într*altfel, o găsește suf*icientă pentru păstrarea moralului intact: oaia a fost și este făcută și azi din coasta berbecului, numită antricot. Am recomandat corpului profe*soral ca atunci cînd elevul nu e mulțumit și mai pune întrebări, să i se dea cu cărțile în cap. Agri*cultura, în general, pomicultura și uscarea fruc*telor, trebuiau să fie vastele surse de inspirație ale romanului. Personagiile preferate, un cocean de porumb, o varză, antialcoolice și neposedînd stări sufletești complicate, un păstîrnac, floarea*soare* lui — ce nu poate învăța din combinarea lor un scriitor după regulament!

Scriitorii analfabeți, pe care ham găsit murdă*rind curata literatură cu ticăloasele lor fantezii, afirmau dreptul lor la exercitare și existență pe temeiul unui așa*zis talent. Niciun pedagog n'a identificat prezența acestei stupidități, născocită fără documentări și probe vizibile pentru orice om normal, de la secretar pînă la prim*ministru, și nicio matricolă nu a conținut niciodată o coloană relativă la dăsațhmă să pufnesc de rîs) talent.

O altă comisiune trebuia să întocmească și un dicționar al cuvintelor permise și al întorsăturilor de frază, ca să zic așa, oficialmente nimeni nepu*ându*se întoarce în frază după capul lui. Mai întâi, toate propozițiile vor trebui să fie simple, am atras atențiunea comisiunii, ca să poată să exprime ideile drepte și neobositoare, ele începînd cu nominativul articulat și continuînd cu *este*, pînă la un adjectiv aprobat și admis. Persoana a treia a singularului, rezervată nuveletei și istori*oarei morale, poate să varieze, în alte genuri, la toate persoanele modului indicativ, timpul pre*zinte. Se exclude optativul, ca dizolvant, fiind dubitativ: — după mine, nici gramatica, necum literatura, nu trebuie să mai aibă nicio urmă de îndoială: imperfectul va fi abrogat, ca ne*perfect.

Ca să simplificăm la maximum, comisiunea a recomandat cuvintele cu *a* interior și exterior, de forma: *apa*, *balamuc*, *flacăra* — dar ne*am împie*dicat în cuvîntul *iapă*, exclus ca demoralizator. Singură Academia a putut să salveze situația, propunîndu*se prin învățații ei forma *eapă*, care nu se știe precis ce poate să fie. Însă a trebuit să renunțăm la vocala directivă, din cauza cuvîntului *rahat*, care fără să fie prin el însuș tendențios, rămîne suspect prin evocarea lui parazitara, și, ceea ce înfrîngea principiul seninătății adoptat, cuprindea nu un *a*, în definitiv tolerabil, ci doi. Cuvintele în *i*, exterior sau interior, au fost ime*diat înlăturate, nepractice la moral, ca și cele în *u*, detestabile.

A patra ședință, însă, de la numirea mea, n*a mai putut să aibă loc, pentru bunul motiv că am încetat să guvernez cultura, dîndu*mi*se însărcinare diplomatică la Rotterdam, ca să se scape guvernul de mine. Aci a manevrat influența universală a masoneriei. . .

NOBILUL SPORT

59

—l Făcurăm cunoștință și cu un boxeur.

— Nu sînt un boxeur profesionist, zise omul nobilului sport, sînt numai un mare amator pași*onat, un artist. Eu fac cu pumnul strîns, lăsînd un deget mijlociu, cu falanga proeminentă ca un colț, aceeaș operă pe care sculptorul o face cu dalta. Între statuar și mine este o simplă deosebire de material. El facem bronz poleit și în piatră cioplită ceea ce realizez eu cu ghiontul aplicat mtr*o falcă, după spălarea cu buretele a rănilor cu împrejurimile lor. Sculptorul modern poartă pretutîndeni în dalta lui mîhnirea că nud lovește pumnul destul de concludent, și el încearcă în mi*neral ceea ce eu confecționez, fără cheltuială de atelier, în celula plastică și*n sistemul mușchiular.

Atelierul meu este pretutîndeni, ca al poetului, prevăzut cu un creion și un carnet de buzunar, la restaurant și pe stradă, la hotel și în automobil. Căci am boxat în automobil închis, întocmai cum aș face în aerul liber, trăgînd la sigur și de a*proape, de jos în sus, de pe canapea în bărbie **Șt** nas. M*am suit de cîteva ori într*o mașină cu un însoțitor valid, pe care ham scoborît la do*miciliu, pe brațe și demontat. Boxul se ispră*veste cu atitudinea culcată și cu o tresărire ge*nerală a nevinovatei anatomii.

Există o inspirație a boxului, a pumnului, vâ*og să nu vă îndoiiți. Cotul simte că se apropie o

ședință, instinctiv, ca părul din spatele pisicii prezența unui adversar. Nu ați văzut, desigur, ca mine, zburirea și mai elocventă a tigrului, când în preajma lui, molatec și împiedicat de sticlirea lui minii, se ridică, printre cocenii de bambus, capul turtit al șarpelui, somnoros în bătaia soarelui și totuși flămînd și asasin. Boxeur, dar și vînător de fiare, prin parcurile fără fund ale junglei, nestrăbătute de drumuri și tăiate numai, în boarea vîntă a lunii, de leneșe fluvii, eu am avut adeseori spectacolul acelei mîțe uriașe, pe dedesubtul căreia se strecoară rîma șarpelui, ca un metru automat, ca să măsoare lungimea și să încingă ineluctabil și mut, mișcat de o voință interioară.

—l «Mă cam supără cotul», îți zici; cotul știe înaintea de a fi perceput dumneata. După cot, e încunoștințat bicepsul, și ți se frămîntă, cam în neștire deocamdată, degetele, ca și cum ar cocoloși nervoase o bîrtie. Îndată, din senin, apare forma de boxat. Un incident neînsemnat o pune dinaintea insului dumentale athletic, și după un minut forma se încovoie și cade pe spate sau cu figura în pămînt. Dacă este teren nisipos, gura boxată se umple cu nisip, ca în coșul ghilotinei limba capului retezat și tăvălit cu spasm în rumegușul de lemn. Dacă e mocirlă, insul bea noroi și gustă din compoziția totului*la*canal.

Așa e viața! zise boxeurul, ca un filosof care a pierdut la Bursă sau a cîștigat un comision. Boxul e viața și viața e boxul. Ce să ți spui? senzația e delicioasă. E ca o problemă care se dezleagă cu un singur rezultat exact. E ca un clopot căruia îi află sunetul adevărat. E ca și cum tai vioara cu arcușul, și strunele pornesc să cînte singure un imn pe care nici nu-l cunoșteai. Cea mai esențială atingere e aceea căreia îi răspunde imediată culca*

re a individului pe labe. Ea se administrează în unghiul ce-l face fruntea la întîlnirea cu nasul. Vizezi rădăcina acestui organ și scaperi în ea cu ghiontul pe linia orizontală. Se produce un sunet: de lemn. Nici nu hai văzut, și subiectul a șovăit cu toată masa viguroasei lui corpolente. împușcat de ghiont, el se prăvălește, horcăind uneori, dar îndeobște mut. Rafinații genului umblă, exclusiv, după acest sunet mat, dezinteresați de cele ce urmează, precipitare, cucui, sînge, vomituri, și, eventual, sanatoriu. După cum numai femeia poate să dea o anumită senzație, tot așa numai sunetul acela, punctul acela — oh! — este în stare să producă un fel de levitațiune a sufletului, comparabilă, cred, cu transfigurarea și cu suirea la cer.

I Drept vorbind, nu aș putea preciza dacă victima participă la sentimentul ce-l încearcă boxeurul, ca o binefacere în fizicul și în mora* Iul ei. Orișicum, — zise boxeurul, glumind, — la transfigurare întnun fel tot participă victima, figura bosumflată ajungînd de o consistență friabilă și sensibilă, de halva. Cînd vei voi să guști din partea negativă a unei lupte de box, nu vei avea decît să mă chemi, și eu voi fi întodeauna gata să te servesc. între boxeuri există o politețe obligatorie, ca între fumători, care, în masoneria narcoticului preferat, au introdus, încă de la orientali, deprinderea de ași putea aprinde unul altuia țigara în vîrf, cu condiția de a se apropia unul de altul cu țigările în gură.

Dar boxul nu merge cu simplitate, otova și singur. El are o mică de modalități și de excepții, cu deosebire în cazurile de furie și insultă. Atunci se mîmplă ca piciorul să ajungă mai repede la adversar decît pumnul întins în vîrfului unui braț,

ca o măciucă. Marginea tălpii, cotorul exterior al încălțăminteii, este capabilă de o conchidere tot atât de rapidă cît și de elegantă, a conflictului iscat. Este de ajuns să izbească sec fluierul unui picior de adversar: dezechilibrul și căderea pe spate sînt instantanee; a mai boxa propriu-zis cu ghiontul devine inutil, căci nu mai găsești la nivelul lui nimic; individul e culcat undeva pe jos, preocupat să geamă, cerînd ajutor, infirmier și medicamente.

— I Mai e remarcabil momentul cînd mîna, în lipsa timpului de a deveni box, de a se închide, se comportă de* a latul, izbînd înghițitoarea și maxilarul, scurt. Răsturnarea se face de la sine. Omul însă își poate pierde mobilitatea omșorului* lui, care stă ca un pînten de carne și ca un deget mic în mijlocul intrării în beregată. Fără acel ceva inexplicabil, pe care omenirea îl simte numai cînd se deplasează, individul e ca un palton fără nasturi. Observație esențială: în această figură de prebox sau de postbox se întîmplă ca adversarul să* și muște un sfert de limbă și să* și piardă vîrful în luptă, ca o a treia buză ce se* ar desprinde din buzele lui. Limba rămîne pe vecie știrbă, ca o lopată, căci în actuala stare a științei încă nu se cunoaște mijlocul de a face să crească din nou măselele și limba.

Și călcarea bruscă și neașteptată pe degetele picioarelor poate constitui o figură de similibox. Totul atîrnă de evenimente, de împrejurare și de timpul calculat pe ceasornic. Sfărîmarea ușoară a botului de la gheată sau pantof este neînchipuit de utilă, în lupta corp la corp, cînd nu se mai găsește loc pentru pauza boxului, boxul fiind, ca și pocherul, o activitate de întîrzieri și ritmuri, de reflexie și strategie, în care intră elementul eternității.

Să nu mai vorbim de boxul nerecomandabil și sălbatec, pretutindeni condamnat, în toate sălile de exercițiu și manualele științifice. Acela consistă întîi în a nu cunoaște nici elementele de box; al doilea, în a te găsi dinaintea unui boxeur celebru, și, al treilea, în a lua de jos un scaun și în ad turti boxeurului capul cu scaunul și ad face knock* out. E artificial. Să te ferești de obicei de naivi și de incuți, cu atât mai mult cu cît vei fi un boxeur mai ilustru. Căci incultul se bizuie pe mijloace proprii, afară din regulament, și orice normă de luptă încetează. . .

— I în fața elogiului exagerat al boxului pur, am remarcat enervarea cu palpite a luptătorului după metoda franceză.

— Boxul, zise el sentențios, e brutal, ca orice acțiune de origine englezească. Mă supără numai auzit cu urechea acel pumn, care lovește ca un bolovan, mînat de o voință concentrată, nasul și sfărîmă cartilagiul. După cum altădată Germania era populată de mutre onorabile, măcelărite cu sa* bia și crestate în cîte cinchase locuri de bărbieria vitejească a duelului, teatrul și conferința prezintă actualmente, în țara Albionului, o sumedenie de capete mai lungi decît natura și profiluri și nasuri cu cîte trei și patru complicații. Cînd eram la Miinchen, ziua nămiaza mare purtam sabia tîriș, din obligația că n* aș putea mîncă bere cu cîrnați fără să* mi fie pieptul gata de o încăierare cu tăișul adversarului, pentru motivul anodin.

Duelul cu sabia avea o tehnică particulară, ca orice sport. Se admitea în primul rînd căderea săbiei verticală, ca la despicarea lemnului toporul. Pe verticală se găsesc mai ales urechile, pe care erai liber să le dezlipești de obraz, proiectînd sclî* pirea săbiei geometric, tangent la sferă, pe lîngă

tîmple. Eleganța consista în a reteza urechile exacte, fără ca sabia să ajungă la umăr, cu precizie* ziunea cu care desprinzi din cotor o recipisă perfo* rată. Desigur că și adversarul încăput în formulă trebuia să aibă o ținută ireproșabilă, adecuată momentului; căci dacă întorcea capul, brusc, în momentul psihologic, se producea calamitatea, intrînd în joc obrazul întreg, nasul, bărbia și cîteodată înșeși buzele lui. Ai băgat de seamă: unii eroi ai săbiei, au buza de sus cusută oblic și diagonal, și mustața, împărțită paralel cu buza, în două rînduri de păr, prin care trece o cărare. E un ce accidental, de care vinovat este exclusiv pacientul. Cînd te taie sabia, trebuie să stai drept, în așteptarea unui final sau a ceea ce va să urmeze. Ca să te însori avantajos, trebuia, pe vremea impe* riului, să fi servit neapărat de cîteva ori, în prima tinerețe, de răboj. Cine nu se putea înființa la logodnă cu buchetul obligator lîngă joben, purtînd cîteva cavități și zbircituri roșii în figură, era un individ compromis și făcea parte din turma pruden* tă a lașilor, care primesc aluzia vecinului de cafenea, fără săd arunce încălțămîntea mîinilor în figură.

Estetica anglosaxonă se satisface cu gîlca vînată a ochiului și cu falca triplă; de unde și vine, în manifestările de publicitate ale industriei și comerțului, acea necesitate intelectuală ca produsele tehnice locale să poarte nume în ix: Duplex, Triplex sau asimilate cu ele: Excelsior, Record, Jupiter și Omega.

— I Eu am preferat boxului și săbiei lupta franceză, cum vă mai spusei. Este și elegant, însă și elastic. Elegant pentru că totul este chestiune de linie, și elastic pentru același motiv, linia fiind ondulatorie ca eterul și ca valsul. De altfel, lupta

franceză începe cu un vals, în care, în loc să se cuprindă de mijloc, partenerii se apucă de ceafă.

Imaginativă scena: totul se petrece cu forme umane exprimate, ca pe vasele grecești și egiptiene, dacă greșesc, — fără joc de cuvinte, — categoria vaselor, nu face nimic, cugetarea mea plastică ați înțeles-o. Sîntem amîndoi luptătorii goi pînă la betelie. Eu țin un braț îndoît la piept, și celălalt braț, dreptul, întins către dumneata. Dacă sînt stîngaci, jocul se schimbă, stîngacii se luptă cu stîngacii și dreptașii cu dreptașii. Dumneata faci de*ășijderi, și pecînd eu umblu după ceafa dumitale, domnia*ta umbli după ceafa mea, așa ca unul din noi să prindă ceafa celuilalt în palma încovoiată. Însă prinderea cerbicei se face stînd față către față. Este faza tatonărilor, luăm cunoștință, ne punem în ecuație; de aceea picioarele noastre stau depărtate, legănîndume respectiv fie* care, cînd pe o talpă cînd pe alta, dinainte înna* poi și dinapoi înainte, gondolînd.

Cînd ți*am prins ceafa cu palma, trag și te dau jos. Nud adevărat: în practică figurile se produc mai încet: trag, dar nu te pot da jos, căci și dumneata m»ai prins de ceafă, căci și dumneata ai tras. Rămînem puțin așa, eu trăgînd de ceafa dumitale, și dumneata de ceafa mea. Urmează un tempo de legănări alternative, și basculăm așa, amîndoi, de douăzeci, de treizeci de ori. Singuri **Și** experimentînd în local privat, ne corectăm amical: «Nu strînge așa tare!», zic eu. «Mi*ai înțepenit grumazul», zici dumneata. Și ne dăm drumul. Și ne ducem întrmn colț și ne troznim fiecare gîtul și ne întindem.

— 1 In public, adică în ring, adică la circ, nu mai sîntem stăpîni pe noi înșine și atîrnăm de entuziasmul public, intrînd în cabotînim. Eu te strîng de

vinele gîtului cît pot mai dîrz, iar dumneata te căznești să mi le strangulezi. Am scrișnit din măsele: ai scrișnit și dumneata. Politețea ne pără* sește și devenim pertu. Eu îți zic: « Chiorule! ». Tu îmi zici: « Bestiel!». Eu îți zic: « Stai că*ți arăt eu țiel!». Tu îmi zici: « O să*mi arăți!». Publicul din circ s*a și împărțit în două echipe: partizanii mei și partizanii tăi. Evident că parti* zanii tăi sînt toți piperniciții și schilozii din sală, geloși pe bicepsul meu și necăjiți de atletica mea anvergură. Unii strigă: « Strînge, Bobby! ». Alții strigă: « Nu te lăsa, Dodó! ». Am zmuncit o dată mai viguros, și tu ai căzut în genunchi. Figura următoare consistă în a mă folosi de secunda cît țha trebuit să cazi, ca să încalec pe tine și să te întorc așa încît să nu te mai poți mișca, răstignin* du*te cu amîndoi umerii pe țărîna, arătînd publ cului că te*am învins, sculîndu*mă și salutînd ca o baletistă. Dacă nu am fost suficient de sprinten, te*ai sculat de jos, te*ai aruncat, m*ai înșfăcat de ceafa *mea* și m*ai doborît. Vorbesc pur și simplu figurativ, căci pe mine nu mă doboară nimeni atîta vreme cît mă voi numi Bobby și cît se va seri numele meu cu igrec și cu doi b.

Vedeți că nu este nicio asemănare între *box* și *luptă*. De o parte: bruta — de altă parte: estetica.

Nu tăgăduiesc că nici lupta nu este scutită de surprize, și cea mai gravă din ele este aceea cînd publicul din sală se ia la bătaie. Această parte a ședinței se rezolvă însă todeauna cu box. E regre* tabil. Și uneori mîncăm bătaie amîndoi. . .

MEDICINĂ

_____ în preajma sărbătorilor, se ivise în Țuțy o boală ciudată, care ucidea, ca Irod, numai copiii, și de preferință pruncii. Bolnavul era cuprins de fierbințeli și încremenea în leagăn, înaintea de*a fi putut să fie chemat medicul și întreat. în cî* teva săptămîni, o mare parte din copiii orașului fuseseră împachetați, ca dantelele, în cutii albe, lungi, și duși în pămînt.

Organizațiile medicale de Stat, statură deocam* dată, cum se spune în Europa, în expectativă, ceea ce înseamnă că lași morbul să te atace ca să te lămurești, și te retragi atîta timp cît nu este ne* voie de un comunicat. Am căutat să profit de pe* rioada expectativei, cînd doctorii, retractați în studiul «cazurilor», reflectează, ca să vizitez pen* tru un interviu de specialitate pe cel mai mare savant al medicinei locale.

— Ce credeți, domnule profesor, am întreat, oglîndîndu*mă în dreptul nasului într*un carnet și sprijinit în creion, ce credeți, domnule profe* sor, de noua maladie?

— în viața modernă, cu totul pervertită de presă și publicitate, s*a ivit, din păcate, obligația comu* nicatelor. Nu te poate vizita o epidemie, că numai* decît, vrei sau nu vrei, opinia publică, cu totul nepregătită în cele medicale, te silește să te explici, atunci cînd o tăcere integrală este, din înnalte rați* uni științifice, nepricepute vulgului, de preferat.

Ce putem crede, noi, noi corpul medical, despre o boală care nu a mai fost și pe care nu o cunoaștem? Evident, noi nu credem nimic, însă nu putem nici descuraja așteptările, nici deziluziona opinia publică. Pe cariera medicului plutește întodeauna o ghicitoare: ce s*ar întâmpla dacă într*o bună zi, inițiat, publicul ar înțelege că marea știință a medicinei este pe trei sferturi compusă din păcă*leii? S*ar mulțumi el să nu mai recurgă la servi*ciile noastre, sau ne*ar doborî, te pomenești, fir*mele, și ne*ar alunga cu bolovani? Eu unul, care sînt nu numai un medic dar mai ales un savant, mă zbat, în secret, între sugestie și îndoială, și dacă s*ar întâmpla, Doamne ferește, să cad bol*nav, nu aș primi cu entuziasm să mă las exami*nat de un coleg. E adevărat că natura studiilor și a reflecțiilor mele, aplicate în special psihia*tricii, a determinat la mine sporirea pînă la ab*surd a scepticismului profesional.

I Dacă aș fi naiv, m*aș situa de*a dreptul în fața dumitale și țî*aș spune: «Vezi, domnule, o*brazul meu, aci dinaintea dumitale?». Dumneata mi*ai răspunde: «îl văz, domnule profesor.» — «Ei bine, țî*aș replica eu, iad violent la palme. Pune mîna pe călimări și dă*mi cu ele*n cap. Ia irigatorul din cui și trîntește*mi*1 în cap. Ridică scuipătoarea și dă*mi una în cap cu ea. Ia*mă de cap și dă*mă cu el de păreți. . . Nu știu nimic, domnule! sînt un dobitoc! nu știm niciunul ni*mic! sîntem niște dobitoace! niște vite savante!»

Dar asemenea limbaj mă feresc săd țiu față de presă: abia mi*1 schițez în imaginație. Confrații mei, ca un singur om, s*ar ridica împotriva mea, m*ar decreta nebun și m*ar închide. Este cu ne*putință să spui adevărul asupra unui meșteșug, îndătinat de a omorî cu onorarii.

Dimpotrivă, pe figura mea consacrată se ivește, la apropierea presei, un surîs, și nu acord însemnă*ate alarmei care a pornit presa la mine. Ca să mă pot odihni, debitînd, spăl distrat o canulă, flambez un speculum sau mîngîi chelia unui Hippocrat de ipsos, fondatorul congregației, părintele și inven*tatorul celui mai sinistru și mai ridicul apostolat.

I Te miri că mor atîția copii, stimate domn. întii, ce este moartea altceva decît o transformare a unei vieți într*altele mai numeroase? Al doilea, liniștiți publicul, căci nu este în fond nimic, bo*a la este una din cele mai normale maladii. De*parte de*a ne fi necunoscută, cum se afirmă pri*pit, această maladie, care vă emoționează, este una din cele mai vechi. Toți copiii care în trecut nu au murit de scarlatină, de difterie, de vărsat și de alte cîteva maladii, au sucombat cu absolută certitu*dine din cauza ei. în realitate, numai ritmul s*a schimbat. De aceea constatați că medicii se țin în rezervă, neputînd urma publicul pe calea unei grave superstiții. Mai mult, medicii încă nu o tratează, atît este de banală maladia, de care se vorbește acum atît de mult. Boala ne este fami*liară, însă refuzăm să ne ocupăm de ea subț injoncțiunile morții repetate și presiunilor din*a afară.

Totuș, o să vă spun ce trebuie făcut, nu după ce boala s*a declarat, — de asta nu ne îngrijim deocamdată, — dar înainte, adică în momentul și în momentele consecutive, cînd copilul este perfect sănătos. De altfel, adevărata știință nu e aceea care acționează, ci aceea care contemplă; ceea ce este adevărat și în municipalitate. Primăria nu are datoria să curețe orașul după ce s*a mur*dărit — orice prost știe să facă așa. Rolul ei este cu mult mai superior. Primăria explică ce va fi

murdăria cînd orașul se va murdări, și trece la acte mai importante: călătorii în Europa și Ame*rici, asociații de primării, pentru a se da un avînt puternic artei oratorice și raporturilor din*tre nații, devenind astfel, primăria, un instru*ment de diplomație internațională și încetînd de a fi o vulgară întreprindere de tulumbe, măhuri și sacale.

O să vă spun ce trebuie să învățați publicul să facă în așteptarea boalei și a obștescului sfîrșit. Pînă acum o lună nu am crezut în eficacitatea serului Klein, care și acum cred că nu are nicio valoare științifică, cu deosebirea că acum îl reco*mand călduros, pentru că s*a obișnuit lumea cu ideea, și nimic nud mai curativ ca ideea. Faceți, dacă vreți, injecții cu serul Klein, sau nu faceți, căci totuna e, deși este mai bine să se facă aceste injecții dacă publicul dorește, cu toate că, și dacă nu le face, bolnavul nu se simte cu mult mai rău.

Voiți să știți cum se produce maladia, semnele maladiei. într*adevăr, ele sînt absolut caracteri*stice și, fără să te fi specializat, cunoști numaide*cît că nu poate fi vorba decît de o singură boală, aceea care vă interesează. întii, bolnavul are temperatură, îl doare capul, îi piere pofta de mîncare. Al doilea, moare chiar a doua zi. Da*că nu murea, primul medic chemat puneă diag*nosticul precis; dar dacă bolnavul a murit, pen*tru ce să mai insistăm?

Tratamentul preventiv este cel mai lesnicios. Această boală se propagă, contrariu tuturor celor*late boale, prin găurile naturale ale corpului uman, de sus în jos și de jos în sus. Supraveghiați gura și nasul, și, paralel, șezutul. Pecînd nasul are două nări și este întrucîtva mai greu de administrat, fratele lui, șezutul, prevăzut cu o singură nară, se disciplinează mai ușor. Ungeți nasul cu gomenol, însă nu pensulați cu gomenol și cellalt orificiu.

r

|

|

'

j

j

j-

j

j

j

j

S

I

!

J

L

i

i

j

'

I

i

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

)

Este de ajuns ca acesta din urmă să se păstreze închis, la răcoare. în ceea ce privește gura, reco*mandați sugacilor să nu înghită numaidecît și în*vățați să mestece exact, întrucît este binecunoscu*tă natura antiseptică a salivei. De cîte ori pruncul strănută, prindeți strănutul într*o linguriță de compot și vărsați conținutul la canal, spălînd lin*gurița cu apă de Vichy fiartă, care nu se aruncă în acelaș canal, ci pe fereastră. în genere, este mai bine ca, după ce a fost spălată și flambată, să se arunce și lingurița, însă din balcon. Bolnavii mai prevăzători aruncă din balcon tot serviciul, care este preferabil să poarte o marcă reputată, de pildă «Christofle». Din toate tacîmurile se va pă*stra însă o furculiță, care ne va servi să scoatem dopul de la viitorul flacon cu gomenol. Rețeta pre*cisă a gomenolului este: cincizeci de picături de vaselină lichidă, în care se amestecă de aproape cinci picături de gomenol plus o picătură de aer, ce trebuie menținută la fundul flaconului, pentru a izola lichidul de cifra în grame, întipărită dede*subtul sticlei, în relief.

Bolnavul se va servi, la scris și citit, exclusiv de mîna stîngă, mîna lui dreaptă fiind prea des întrebuințată, și copiii suferind de un nărav detes*tabil, de*a striga «pișa!» și de a*și duce mîna dreaptă la părțile încă nejenitale, însă totuș ge*nitale mai tîrziu (la popoarele meridionale mult mai devreme).

Cel mai recomandabil mijloc ar fi ca, timp de dohtrei ani, cît va mai dura maladia, noii*născuți să fie obligatoriu cusuți. Nu uitați că marea tera*pie consistă în astuparea radicală. Am comunicat la Academie că jos cusătura s*ar face cu un fir de mătase roșie, după ce a fost bine flambat, ca să înlătore orice posibilitate de bacili. Gura este suficient să fie înseilată întrmn singur punct, la mijloc, atîrnîndu*se de o cheotoare un clopoțel,

cea ce ar permite urmărirea bolnavului cu auzul, de la distanță. Cine are telefon, pune în legătură clopoțelul cu telefonul medicului său. Cît despre nări, le tencuim cu puțin ipsos. Urechile pot rămîne libere, întrucît ele nu comunică direct nici cu intestinul nici cu stomacul.

Dar repetați publicului, părinților, să nu se alarmeze. Boala nu se ia de la unul la altul, ci numai de către unul singur de la nimeni. Am examinat familii cu cîte unsprezece copii, din care șase erau bolnavi și cinci sănătoși.

Modul de propagare este, după mine, plafonul, și, după alții, petrolul lampant. Virusul merge pe sus, la un nivel fix de șaizeci*optzeci și cinci centimetri, ceea ce explică de ce atinge fîntețe mici, de ce copiii sînt atinși, pecînd părinții sca* pă. Recomandați cititorilor să evite a căuta lu* cruri pe subt pat și să*și procure pentru copii tocuri înalte, de preferință picioaroange, schim* bînd astfel nivelul: sau să*și culce copiii pe casă. Aș recomanda acoperișul Universității Pentru Moral.

Și, să nu se mai ție copiii culcați. Un prunc instruit nu mai suge în poziția orizontală, în care bate unda virusului, ci în picioare.

Băgați de seamă să nu se strecoare greșeli de tipar. Săptămîna viitoare, dacă vrei, voi face noi declarații, despre bacterii.

— I Despre bacterii:

Funestă rătăcire! S*au descoperit pînă acum sute de bacterii și abia sîntem la început. Mii de posturi de observație și*au ațintit lunetele în lu* mea înfinitului mic, și numeroși savanți sînt tor* turați de ivirea în cîmpul lentilei a cîte unei for* me nemaivăzute. Studiînd inelarele și numărîn* dude, — pînă la șapte sute cincizeci de varietăți, — după treizeci de ani de contemplare prin gar*

durile științei, s*ă arătat în microscop o serie de fantome în formă de **8** și de }, și problema cere identificarea lor cu forma zero: volumul al doi» sprezecelea, consacrat speciei, va comporta un album suplimentar, în care vor fi clasificați mi* crobii noi.

Bacterie sau moleculă sau electron, *cest Kiff Kiff bourriquot*, cum zice francezul, care a produs pe cei doi premergători, Pasteur și precedesorul lui, Raspail, de unde au derivat învățații și mania* cii. S*ă dovedit că natura crește în două sensuri, în sus și în partea cealaltă, în jos: și ar fi fost de ajuns. Ți*ai găsit! Savantul care nu va descoperi cel puțin o varietate B² a tipului 9003 F e un bacteriolog nenorocit. Din formă în formă, din grupă în grupă, din familie în familie, din specie în specie, înțelegi unde ajungem. Aparat, din ce în ce mai puternice, vor sonda nevăzutul din ce în ce mai opac; și actualele microorganisme, vi* zibile numai la ultramicroscop, cu ajutorul unei raze concentrată printr*un focar de cristal și pro* iectată deasupra individului studiat, vor rămîne în viitor niște dulăi.

Stați puțin, mă rog! Bacteriile care îmbolnăvesc pe om, bolnav în orice caz, și în cazul de neutra* lizare, sînt îmbolnăvite de alte bacterii. în epocile de fecunditate, mai dese chiar decît la gîndacii de bucătărie, cine poate spune că, din oarbă pasiu* ne și urmărindu*se romantic pe galeriile de sînge ale organismului superior uman, bacteriile dintr*o clasă nu trec în clasele vecine, și că din împreu* narea raselor de bacterii nu ies zilnic rase noi, înfățișate laboratorului ca niște individualități dis* tincte? Nu cumva din spirochetul, împreunat prin perversitate cu gonococul, rezultă tubercu* loza sau tifoida? Băgați de seamă, să nu avem de*a face cu o singură bacterie, transformată, după om, după sînge și după savant.

I Dumnezeu să*1 ierte, un ilustru coleg, de* cedit înaintea de*a*și fi dus cariera la culme, își făcuse specialitatea analizelor Wasserman. Niciun bolnav nu era sigur de starea lui pozitivă sau negativă în univers, decît după ce ilustrul nostru coleg defunct își iscălise avizul. Ca săd coste o analiză mai ieftin, el a redus cheltuielile la mini* mum, angajînd în laboratorul lui, în contiguitate cu bucătăria căsniciei, un ungurean fără stăpîn. Analizele ieșeau din mîinile acestui laborant cu cioareci, corecte, precise, impecabile. Dacă totuș sîngele lui I. Popescu, din eprubetă, era confun* dat cu eprubetă lui M. Popescu, nu se întîmpla nimic; căci dacă pozitivul te îndeamnă să te tra* tezi, nici negativul nu te scutește de tratament. Apoi, în fața morții oamenii sînt egali.

III Ce e bătrînetea? Tocmai se studiază. Ce numim virus? Ești indiscret. Ce este cancerul? Taci din gură.

—Găsindu*mă în anul al cincilea de exercițiu al profesiei, m*am cam plictisit. Bolnavii se obrăzniciseră, veneau la firma mea cu miile. Cel mai eminent dascăl de școală primară este excedat de o clasă cu o sută de copii; săd permitem și medicului să se obosească, pipăind cîteva sute de imbecili pe zi. Atinsesem o rețetă zilnică de cinci* zeci de mii de sterlini, și mi s*ă urît. Mi*am luat un secretar. Eram primul doctor cu secretar și mă îndreptam către un contencios personal. Pe ușa cabinetului meu pusesem un afiș: «Cinci sute de sterlini».

Însărcinarea secretarului meu era cartarea poșta* lă a bolnavului, care, întrebata în fața biuoului, trebuia să răspundă la formularul completat de

secretar: ce are, cine e, ce vîrstă, ce profesie, dacă a satisfăcut legea recrutării etc. Acest pașaport și proces*verbal era înaintat medicului, adică mie. Bolnavul era trimis la radioscopie. După aceea era trimis la analize, toate analizele: urină, excre* ment, sînge, spută, gîlbenușul urechilor, sudoarea picioarelor etc. în sfîrșit, bolnavul era trimis la diatermie. Prevăzut cu toate actele medicale, el avea acces la mine, invizibil ca o bacterie în me* diul propice. Preliminările analitice se cifrau la zece mii sterlini și erau o încercare de rezistență morală a bolnavilor mei.

Evident, îi primeam agasat, cu nasul zbîrcit a pesimism, concentrat într*o mască de gheață, ca o divinitate fără glande și fără intestine, vizitată de un vulg puturos. Nu mă pronunțam; între exa* men și sentință lăsam să treacă o zi și o noapte de oracol. «Veniți mîine să luați rețeta, îi spu* neam, suflînd enigmatic, bolnavului meu.»

Desigur, sfaturile mele erau complete, însă sobre și scrise cu o caligrafie de om mare. Rețeta i*o înmîna, a doua zi, un servitor. Îi recomandam una din specialitățile citite în ziare și pe care și le*ar fi putut cumpăra bolnavul și singur, dacă nu era idiot.

Formula cu secretarul, cu analizele, cu revenirea a doua zi, cu servitorul și rețeta, mi*a produs mai multe parale. Am cumpărat case și moșii, a căroră întindere nu era mai vastă ca suprafața cimitirului alimentat de mine. Nimeni nu m*a dat cu capul de părăși niciodată, dimpotrivă, toată lumea m*a onorat și mă onorează, ca pe unul din cei mai infailibili savanți și vindecători din Kutu.

EXPLORĂRI

I_1 în insula pe care am stat zece ani, naufra*giați cu expediția pornită în cercetarea Polului al Treilea, îmi spunea președintele Academiei de ști*ințe «Noile orizonturi», ne conducea teoria nouă că un pămînt nu se putea mulțumi numai cu cei*lalți doi, consacrați. Academia devenise nervoasă în persoana membrilor ei numeroși, care se invo*iau tot atît de puțin cu două tichii înghețate ale planetei, ca și partizanii lui Columb, din timpuri, cu un singur continent. În materia științelor, ca și în finanțe, omul învățat trebuie să cheltuiască și, strîmătorat în marile momente istorice, corespun*zătoare marilor descoperiri, se vede redus la un sistem de idei perimat, nevoile sufletești depășind resursele și valutele curente. Desigur că, pe de altă parte, membrii Academiei, din care făceam parte, ca poliglot, erau torturați și roși de ambițiu*nile nobile ale omului mărginit în timp și preo*cupat să*și lase numele, o zi mai mult decît vulgul orb, pe soclul unei opere noi, măcar pe o broșură. Volumul e carta de vizită a omului superior: fără volum viața nu merită să fie trăită, și cînd te*au a*bandonat funcțiunile inferioare, cînd nu te mai far*meacă zîmbetul, grumazul și șoldul, și cînd gîndul uită să mai dezbrace imaginile și să le înfierbînte, concentrat în moral, volumul, tomul, opera com*plectă, devin marile cosmetice și un afrodisiac pen*tru expansiunile tacite ale orgoliului îndreptățit.

Ei bine! ne*am dus să căutăm al Treilea Pol, inspirați din ideea dimensiunii a patra. Și ne*am ostenit să practicăm preparativele necesare, cum se spune, în orice expediție; și presupunînd că la al Treilea Pol va fi tot atît de frig, dacă nu și mai frig ca la polii cunoscuți, doi ani de zile ne*am pus la regimul lui douăzeci și doi sub zero, netrecînd niciodată peste zero constant și rece dur. În ce mă privește, dispunînd de subvenții modeste, m*am mărginit să excitez temperatura gheții, cumpărînd un răcitor și printr*un abona*ment la o fabrică de apă congelată. Alții au împins gerul mai departe, și s*au tratat, pentru rezistența climatului aer cristalin, cu aer lichid combinat pe dinăuntru cu șampanie frapată și cu înghețată de lămîie, acidul citric din acest fruct de culoarea pasării canari, al cărei cîntec strepezește auzul, ca și analogul ei vegetal claviatura dentară, vadin*du*se un conservativ excelent și un bun condu*cător de joase temperaturi.

Evident, ne*am înșelat. Polul al Treilea se afla într*o insulă toridă, atît de caniculară, încît, îndată ce se uscau, corpurile luau foc și se și carbonizau, natura în partea locului întrebuițînd acest auto*dezinfecant ca o condiție de proprie existență. Apropiindu*ne de Pol, începuse să nu mai fie apă, și corăbiile noastre, botezate la plecare de mîna prezidentului și însoțite pe tot drumul de gîndul lui cel mai bun, intrară într*o zonă de fiertură scăzută. Și—surpriză! —Polul era locuit. Ome*nirea lui fericită nu ara și nu secera, hrănindu*se cu lingura, de*a dreptul din mare, care, fierbînd neîncetat, ca o bucătărie de regiment, era, de jurîmprejurul insulei polare, o adevărată supă de pește și raci, condimentată cu coaltar de alge și cu lotus candid. Și nicăieri nu întîlniseră savanții Academiei noastre o lume mai leneșă, mai putredă și mai sensuală. Ca în vremurile antipreistorice,

de vârsta mamutului, când o singură păreche de oameni locuia pământul și când Adam și Eva, lipsiți de presă și de reviste literare, indispensabile unei omeniri evolute, puteau să se plictisească fără calendar, nu practicau decât un singur și necurmat meșteșug, dezgustând răbdarea Creato* rului singuratec.

Vasele noastre luînd foc, iatăme rămași prizo* nierii Polului al Treilea. Bun! S*a isprăvit cu noi. Toată civilizația se nărui dintrodată. Becul elec* trie, robinetul, parchetul, soneria, salariul o dată pe lună, la **IJ**, fură anulate. Nu mai existau tutu* nul, chibriturile și sifonul, — și nu mai știam cât era ceasul!

În prima săptămîină ne căzu părul, și șeful nostru, rămînînd o singură parte de mustață roșie, subt nasul stîng, se prezintă ca o perie de ghete vechi. La două săptămîini după debarcare, niciunul din noi nu mai avea dinți și măsele, în schimb, începură să ne iasă pene, ca la amerh canii, întii în jurul capului, apoi la. . . coadă. Cu toată venerația datorită celor șase celebrițiți ce ne conduceau intelectualmente, — un matematician, un istoric, un medic, un doctor în Drept, un diplo* mat în estetică și un economist, — ne*am lepădat de haine și am rămas ca autohtonii, nuzi, însă nu* mai relativ, nudul nostru fiind acoperit cu fulgi. Constatarăm cu spaimă, în a treia lună, că ne depărtăm de umanitate, orientați spre tipul pasă* rilor cu gîtul lung. Președintelui îi crescuse un cioc încovoiat, și penele i se albăstreau între azur și indigo. Cam într*a suta zi gîngăvea, și în ziua următoare dete drumul unui chiot dezarticulat. În ziua una sută patruzeci, rămîneam trei oameni, și cei șase savanți se făcuseră papagali. Fostul prese* dinte găsi subt el niște sfere ovale: începuse să ouă. Ouăle lui ne inspirau o încredere mediocră, tră* dînd un sex neprevăzut și lipsindude, firește, prin*

ciپیul energetic, prin absența de masculin. Cea mai vie activitate a savanților noștri, devenit fiecare un cacatoes, se mărginea la fabricarea continuă a unei substanțe albicioase, gelatinoasă, numită de naturaliști guano, sau, cu un substantiv din peri* oada noastră neculturală, galinaș, pe care nu*mi pot permite să*l scriu cu ortografia lui cunoscută.

Orice aventură însă trebuie să aibă sfîrșit, ca orice povestire o încheiere. Cum am scăpat de farmecul pregnant și de fatalitatea de aburi supra* încălziți ale Polului al Treilea, covîrșiți de ipote* zele unei morți departe de baza noastră ancestrală și de o familie adorată? Foarte simplu, deși s*ar părea foarte complicat. Unul din noi citise o carte esențială în viață, de educație prin sugestie și autosugestie, un mecanism elementar al intelec* tului, care te determină să vezi ce nu este și să nu știi ce se petrece. Altădată efectele se obțineau prin ignoranță. Descoperirea sugestiei dă acelaș rezultat prin violența concentrării științifice de sine. Dacă repeți sacadat și uitîndu*te fix la rădă* cina nasului dintre sprincene, în oglindă: «sînt o somitate», devii o somitate. Noi neam făcut sugestia că apa nu este fiartă și că putem înnota în clocotele elementului lichid cu insensibilitatea postîrnacilor casnici. Și am ajuns în patrie înnot, boxînd cu balenele și cu taurii»de*mare.

Cît privește pe savanții noștri, i*am mîncat!

JURIDICE

___**I** M*am găsit odată, în Kutu, dinaintea unui foarte savant jurist, fără să bănuiesc, privindud masca, indiferentă și la strălucire și la frumusețe și aplecată deasupra dosarelor cu aceeași naturală bonomie cu care spînzura din părete, încadrat în geam și praf, un regulament, aveam în fața mea, întrmn mobilier de hotel de provincie, un cap, o minte, un pisc juridic reputat.

De două ori, parcurgînd hîrțiile acoperite cu cerneală violetă, care de cinzeci de ani farmecă simțul publicului pentru culoare, ochiul jumătate vînat, jumătate albastru*plumburiu al magistra*tului, s* a ridicat greoi ca o bășică, din dosar, ca să examineze valoarea fiziologică a inculpatului, căruia i se zicea pîrît. Nu vreau să spui că ma* gistratul avea un singur ochi; el avea doi ochi întregi, deopotrivă de posomoriți și de anevoioși în lumina lor; însă, apucînd să stau în latura **me i** sei, camera de ședință fiind îngustă și îmbulzeala deasă, se vedea numai unul, și eram văzut nu* mai de ochiul magistratului, stîng.

Procesul meu, al nouălea pe listă, era cuprins întrmn dosar a căruia scoarță cenușie influențase, desigur, privirea concentrată de studiu a judecă* torului, mîzgălînd*o cu fumuriul ei coclit. Magis* tratul, hotărît să mă judece, trecuse prin feno* menul mimetismului, ca iepurii, care moștenesc, din motive de apărare și de nutriție, coloritul

nisipului și al cocenilor, în mediul căroro vie* țuiesc.

Fără să semene cu dosarele, el evoca dosarul, condica și arhiva și însăș mătura din această de* pendență a Dreptului, situată pe un coridor în* gust, de*a valma cu clienții, cu funcționarii rubri* cilor și ai calendarului de ședințe, cu practicanții imberbi, cu acea omenire deosebită a evului Justi* ției, improvizată zilnic din oameni chiorși, din personagii scîlcii, din proprietari și babe, în mijlo* cui căroro, pe grupuri, de*a lungul păreților, cu aporturi olfactive subite și variate, gesticulează, ca o statuie, un avocat superb, și clocotește vo* cabularul profesional excitat de admirațiile mute.

El nu semăna nici cu ciucurii perdelei, de o catifea aproximativă, bolnavă, și totuș evoca și ciucurii acestor perdele, deasupra căroro, pe dina* fară, construia rîndunea și zbură lumina cerului pe case. Fizionomia lui oglindea în transparentă toată natura juridică, de la piciorul scaunului cu burduful afumat ca o pipă, pînă la portar, aprod, cuier, băncile acuzaților, codurile, hîrtia sugătoare și șomoioagele unse, de sac, ascunse pe după ușile dosite, alături de un băț și de un cîrlig. Magistra* tul era evocativ ca un parfum.

Totuș, sufletește, din frecventarea minuțioasă și îndelungată a unei științe de certitudini și tri* umfuri, magistratul, care răsfoise aproape întregul meu dosar voluminos, și acum își ajusta mios* copul juridic pe ochiul lui furtunos și pe dimen* siunile minuscule ale pricinii mele, ieșise suferind, ca și cum intelectul și logica lui, cu musculatura prea strînsă, erau dureroase prin prezența unei ciupituri morale. Suferința lui o destăinuia un **suris**, un suris ca o mîncărime a buzelor, cu ustu* rimi, „ . . . j . rapid, abia deschis și*ndată retrac* tat: un suris obosit, ca și înfruntarea, obosită deasemeni. Sculîndu*se ca să*și înmoaie condeiul

într-un blid așezat dincolo de dosare, magis*
tratul meu apăru mai scurt de un umăr și soli*
dar în mișcarea brațului cu șoldul, ca figurile de
carton legate pe dedesubt cu noduri de sfoară și
care sucesc câte două mădulări opuse, îndată ce
tragi de sfoara dintre picioare.

— I Devenisem arendașul unei fabrici de acid
carbonic al căreia randament, nul timp de zece
ani de zile în mâinile proprietarului, devenise
important sub administrația mea.

Acid carbonic, întrebuințat la înălbirea siropu*
lui de sfeclă, se obține arzînd piatra de var cu
cărbunii, și unealta esențială a unei fabrici de
asemenea acid este un cuptor, înădît de un coș
imens, construit ca un obelisc de cărămidă cimen*
tată. Neputînd să calce un contract precis fără
primejdia plății unei despăgubiri mari, societatea
proprietară a fabricii a pretextat că ar avea inten*
ția să o mărească pentru o exploatare mai mare.
Coșul meu avea treizeci și doi de metri; conform
legii, care impunea o întreită capacitate de ex*
ploatare, coșul trebuia lungit cu un adaos în văz*
dun de șaizeci și patru metri, pentru ca treizeci
și doi înmulțit cu trei să dea un rezultat de
nouăzeci și șase metri înălțime.

Dacă s*ar fi putut adăoga metrajul legal, oricine
înțelege că gaura coșului se strîmta pe măsură cu
creșterea lui, coșurile construindu*se conic, și că
se ivea inevitabil un moment cînd gaura se astupa
de la sine, prin automatismul geometric. Presupu*
nînd bună*credință din partea societății proprie*
tare (« Industriile Asfixiante » S.A.), inginerii ei nu
ar fi putut construi un coș de fabrică, ci o prăjină.

Cum intenția nimănuia nu putea să fie să astupe
coșul ca să fixeze în vîrful lui un coteț de porum*
biei, am scos în evidență magistratului adevărul

și, concomitent, șicana. S*ar mai fi putut întîmpla
ca la optzeci și unu metri coșul să refuze să mai
primească urmarea, grație gravității și presiunii
atmosferice; așa că, drept un coș de fabrică, am
fi avut aspectul lamentabil al unui monument
cilindronic cu vîrful întors către pămînt, ca o
lumînare de parafină.

Considerînd pe de altă parte că gaura coșului
se va micșora pînă la dimensiunea unei maca*
roane, iar pe de altă parte că vîrful se va afla
învîrtit, poate chiar capricios, în formă de zulf,
și ținînd totodată seamă de expansiunea gazelor,
cu atît mai explozivă cu cît orificiul prin care sînt
expulzate se strîmtează și are tendințe construc*
tive, adică opritoare, fabrica de acid carbonic se
va abate de la menirea ei, și coșul, departe de a
scoate fum, va fluiera. În loc de o fabrică utilă
răcoritoarelor destinate publicului înfierbîntat de
caniculă, am fi avut o uzină de țipete, adică ceva
în contradicție cu legile care ocrotesc auzul și
liniștea aproapelui nostru, fără ca totuș să pot*
lească setea.

Făcînd expozeul meu, magistratul mi*a răspuns
că o fabrică nu este un fapt juridic, fiind juridică
numai intenția de a exploata fabrica sau de a
lungi un coș, indiferent dacă fabrica va fi exploa*
tată sau lungită. Tot asemenea, nici coșul fabricii
nici acidul carbonic pentru sifoane și implicit
limonada, nu sînt fapte juridice, justiției fiindud
deopotrivă dacă omul însetat se adapă cu apă
netedă sau cu apă agitată de broboane gazoase.
Căci juridic în sifon este altceva, marca fabricii,
firma «La Doi Frați», rațiunea socială. Este
juridic să ne gîlcevîm pentru un sifon, însă nu și
sifonul.

— Oamenii se împart în două clase, îmi ex*
plică judecătorul, după ce s*a încredințat că nu
am înțeles: în oameni juridici și oameni nejuridici.

Este o mare deosebire între împricinatul dat în judecată și reclamant; pecînd reclamantul e mai todeauna juridic, pîrîtul nu e juridic decît incidental, și aceasta rareori. Este juridic un judecător, și nu e juridic un avocat. Nu știu, sînt destul de clar? m* a întreat judecătorul, care tocmai voia să surîdă.

Cu toate că era cît se poate de clar, simtin* du *mă cu totul nejuridic și declassat, îmi plecai capul cu timiditate aprobativă.

— Vedeți dumneavoastră, reluă judecătorul, transformînd explicațiile adresate ignoranței mele într*o lecție pentru toți cei prezenți; omul care vine la judecată, chiar reclamant, cînd i se fură vitele, cînd e bătut de primar, cînd i s* a dat foc casei, își închipuiește că faptele petrecute interesează justiția și că faptele sînt juridice. Cumplită eroare! Nimic din ceea ce se petrece nu este juridic. Juridic e numai ecoul faptelor, strămutate pe planul raționamentului juridic, și pentru ca o acțiune să devie într*adevăr juridică, are nevoie de timp, de colaborarea, cu alte cuvinte, a unui abstract. Cu cît se vor cunoaște mai puțin începuturile unei chestiuni supuse judecării noastre, cu atît chestiunea aparține mai mult Dreptului și faptelor juridice.

Ce sens ar avea, într*adevăr, continuă magistratul, fără această preocupare esențială de a schimba vulgarul în juridic, termenele, din ce în ce mai lungi (vezi coșul fabricii de acid carbonic) pe care le acordăm părților și înmulțirea dosarelor unei afaceri? După două sute cincizeci de amînări, toate cauzele devin juridice, și după douăzeci și cinci de dosare ale uneia și aceleiaș pricini, cu atît mai vîrtos. Ajungem la o limită; dincolo de ea începe faptul juridic, vecin în absolutul lui cu matematicile, cu filosofia și cu științele hermetice, care consistă în a căuta lu*

crul în sine, sunetul sunetului, simburile germeului, măduva gămliei.

Recunoscînd într*adevăr splendoarea spiritului juridic și misticismul superior al magistratului, obligat de neprevederea noastră să hotărască asupra unei banale și rușinoase afaceri de fabrică de acid carbonic, am parvenit totuș, de acord cu judecătorul, să stabilim următoarele decizii, care au făcut obiectul unei sentințe motivată în amănunt.

întîi. Că acidul carbonic, fără să fie juridic, poate să devie un fapt juridic, dacă fabrica noastră își mută coșul la doi kilometri și dacă ne scoatem marfa pe șoseaua județeană.

Al doilea. Că sifonul e juridic numai în părți, de la începutul țevei, din fund, pînă la unsprezece centimetri în interior (*ipso facto* tot sifonul devine juridic, cînd întregul conținut se scurge pe țeava, pe această porțiune). Mai este juridică urechea pe care apeși cu băgare de seamă. E însă mai juridic sifonul mic decît sifonul mare, și ar putea deveni juridic detot, după un studiu serios, sifonul care nu curge deloc. Dintre un sifon plin și unul gol, incontestabil că cel mai juridic este sifonul gol, întrucît el poate fi asimilat cu absența lui, cu lipsa de sifon, și întrucît lipsa de sifon echivalează cu inexistența totală a sifonului, care fiind o apă minerală artificială, necunoscută și inexistentă, nu poate intra în domeniul juridic, existent.

— **I** în sala de alături era ședința Curții cu Jurați. Un ilustru avocat apăra culpabilitatea unui vinovat:

— Mai întîi, rog onorata Curte să*mi îngăduie a sublinia că dacă vorbesc de la această bancă, o fac din neclintita convingere că nenorocitul de

acolo e o victimă a împrejurărilor de care nu și-a dat seama, nu le-a putut evita și pe care nu le înțelege nici azi, în ciuda dosarului întocmit cu atâta râvnă de către instrucție.

Nu voi aduce nici critici rechizitoriului stră-lucit prin care domnul reprezentant al Ministerului Public a izbutit, cu abilitate cunoscută, să prezinte pe clientul meu în lumina asasinatelor odioase, să descrie așa-zisul omor, cu un belșug de amănunte care a dovedit o imaginație vi-brantă, să ceară cu o uluitoare elocință, și nu atât pentru a da o pildă sau a îndrepta o greșală, cât pentru a răzbuna societatea, —vă rog să rețineți: a răzbuna societatea! — maximum de pedeapsă.

Pentru a da o mai impresionantă imagine a împrejurărilor în care s-a săvârșit crima, acuzarea s-a folosit tocmai de piesele greșite, aflătoare în dosarul citat mai sus. Astfel, pe baza lor, s-a afirmat că în vreme ce clientul meu se introducea pe fereastră, victima dormea. Pornind de la această premiză, natural că acuzarea trebuia să meargă pînă la urmă din eroare în eroare. Citez de pe notele culese: « Numitul Dorobay a aplicat apoi victimei, —vă rog să rețineți: *care dormea*, — o lovitură de drug în osul frontal, ceea ce a provocat moartea » etc.

Acuzarea însă, dintr-o neglijență pe care n-o doresc voită, uită că la pagina optzeci și trei se află declarația clientului meu, unde el narează faptele așa cum s-au petrecut, sincer, de o sinceritate atât de pregnantă și convingătoare, încît dosarul întocmit pe bază de prezumțiuni de către instrucție te face să crezi că e vorba despre cu totul altă crimă.

Intr-adevăr, clientul meu arată că în momentul introducerii sale pe fereastră, victima citea gazeta. Sărind înnăuntru, el zări pe umărul canapelei din apropierea patului, spre căpătii, un revolver. Ca

prevedere, Dorobay îl zvîrli pe fereastră: «Vroiam ca treaba să se petreacă în liniște», spune el, plastic, în declarațiunea citată. Victima, prinzînd de veste, sări din pat, și o luptă pe viață și pe moarte se încinse între ei. Într-o vreme, clientul meu simți căd părăsesc puterile, că nud mai rămîne decît o singură mișcare, că ea va hotări totul. Atunci, descleștîndu-și mîna, apucă drugul, și, cu toată setea ce țho dă instinctul de conservare, lovi (în ceafă). Victima se prăbuși scoțînd un singur vaiet.

Aici, domnilor jurați, veți vedea cu cită perse-verență și simplitate în tactica ei, fatalitatea își urmează cursul. Din camera de alături, soția auzi acest singur vaiet și alergă la locul dramei, cu copiii după dînsa, să vadă.

Dorobay se găsi atunci, dintrodată, în fața neprevăzutului; zic neprevăzut pentru speța noastră, dar nu și pentru fatalitatea care-și avea, de mai înainte, scopul bine definit. Deci, pentru a scurta parenteza, rog onorata Curte să-mi permită a întreba: în aceeaș situație ca a tînărului Raskoh nihov din *Crimă și pedeapsă*, care se văzu cons-trîns a ucide, peste prevederile sale, o a doua persoană, i se poate pretinde acestui Dorobay mai multă prevedere, mai mult calm, mai multă stăpî-nire de sine, ca universitarului? Sfirșitul, prin urmare, neputînd fi decît unul, Dorobay ucise și pe cei ce avuseră imprudența săd surprindă, în speță, soția și copiii. Și iată împătritul omor, inutil, absurd, care putea fi evitat, și totuș. . .

Nu fac apologia crimei, dar cer conștiinței dumneavoastră luminate de a coborî în conștiința nenorocitului care, după o hoinăreală zadarnică pentru potolirea celui mai puternic și săh batec principiu al vieții, foamea, a nimerit în casa victimei, să fure. Iată vina: să fure! și sînt încre-dințat căd veți înțelege.

Acolo, prin întunericul ființei lui, între deznă* dejdile, zbaterile și sfîșierile a tot ceea ce creațiu* nea a zămislit din contradicțiile ei în biată făptura omenească, conștiința dumneavoastră va uita. Va uita de societatea zugrăvită atît de iscusit de către domnul reprezentant al său, de legile la adăpostul cărora ea a crezut că*și poate dezvolta în liniște egoismul și nepăsarea împotriva dezmoșteniților proprii, va uita, zic, această conștiință, oricît de luminată ar fi, coborînd în cealaltă, toate normele care o călăuzeau mai nainte, și va înțelege.

Nenorocitul de lîngă dumneavoastră nu cere decît să fie înțeles, să simtă, printre negurile cared împresoară, că societatea care va ales și trimis aci, nud părăsește, că pe drumul șovăitor al strădaniilor de îndreptare se află, alătura de el, îndemnul ei iertător.

De la dumneavoastră, domnilor jurați, el aș* teaptă acum verdictul care, ori îi va stînge și restul de luminiță ce i*a mai rămas, ori bl va prefăce în flacăra creatoare de energii pentru o viață nouă! . . .

PROBLEME DE CIRCULAȚIE

Într*o zi am fost invitat la ședința de consti* tuire a Consiliului Circulației. Transcriu după notele stenografice expunerea de principii a prese* dintelui:

Au trecut vremurile cînd, invitat să dea definiția umbletului pe jos, un pretins filosof s'a sculat de pe o piatră și a demonstrat umbletul circulînd. Contemporanii carelor cu boi se puteau mulțumi cu asemenea simplități spirituale, — și încă nu era vorba decît de circulația mică, pe care oricine o poate realiza cu picioarele proprii. Problema e mult mai complicată, ca și înțelesul nostru actual, puțin satisfăcut cu demonstrațiile elementare. Dacă am întreba pe un șofeur, filosoful nostru actual, ce este circulația, el nu mai poate să răs* pundă «imediat!», suindu*se la volan și pornind. Răspunsul e insuficient. Adevăratul răspuns tre* buie să conție următoarea ampolare: cum te des* curci ca să fugi repede, din rîndul miilor de auto* mobile care te imobilizează pe șosea.

Știu ce răspunzi dumneata: Automobilele, țî* nîndu*se toate pe dreapta, eu o iau pe lîngă ele, pe stînga. Perfect. Nici nu se procedează în prac* tică deosebit. Dar atunci eu pot reîncepe între* barea și pot spune: O iei pe la stînga, dacă stînga e liberă; ceea ce se întîmpla rar. Ori, stînga nu e liberă. Stînga mea e dreapta celui care sosește din punctul opus. Și mai este ceva de precizat: luînd*o

pe stînga, tendința dumentală este să rămii totuș pe dreapta, conform ordonanțelor de bază: cum te reintegrezi în dreapta, dacă dreapta e compact ocupată? Scoți mîna din mașină și arăți că vrei să intri în rînd? Cine*ți garantează dumentală că ți se face loc?

Vedeți, problema circulației mari este grea și necesitează, cum se zice la Bursă, o concepție clară și deplină, o definițiune teoretică, o vedere eternă, universală. De altfel, acesta a fost și sensul înființării unui Consiliu al Circulației, cared o academie a deplasării pe roată și cauciuc, cu a* jutorul unui motor exploziv. Studiile noastre pre* liminare au fost laborioase, și rapoartele consti* tuiesc o bibliotecă dactilografiată, de mare interes. Ictea a fost urmărită zece ani cu vigoare și entu* ziasm, și am creat un institut, din care fac parte toți specialiștii circulației, începînd cu mersul de*a bușilea și în cărucior, și sfîrșind cu circulația pe patru cărări și de*a*ndaratele (*marcheiarriere*).

Programul nostru de lucru preliminar ne*a obli* gat să luăm problema de la început, și înainte de*a atinge punctul circulației în automobile, ca niște specialiști onești, a trebuit să ne dăm seama perfect de capacitatea cuvintelor, verificînd nomen* daturile empirice, analizînd cum umblă omul în trăsura cu cai, cum umblă cu șoalda și cum umblă cu capul între urechi. De multe ori «a lua» este «a circula»: a lua*o razna; era locul să ne convingem dacă «a sta pe loc» este «a da». Dimpotrivă: «dă*te jos» este «a circula». Se circulă și dacă *dai* și dacă *iei*. Se năștea altă între* bare: cared starea de imobilitate reală, ca să se știe din ce punct, exact, va purcede dogmatica noastră; și am conchis, natural, că dacă nici nu dai nici nu iei, poate să însemneze că stai. Dar cînd zici «stai nișel», nu este oare un început de circu* tație, «stai nișel» implicînd pe: «merg numai*

decît»? Consiliul a tranșat problematica verbală în sensul: *a plăti*. Fie că *stai*, fie că *umblă* este *a circula*, și *a circula* este *a plăti*. Reintegrînd proble* ma în capitolul comunal al prestației, Consiliul a făcut un mare pas înainte, și ideea lexică a căpătat consistența practică, traductibilă în coloa* ne de registru.

Totul s*ar fi prăbușit însă, mai tîrziu sau mai devreme, dacă din aparatul de control și investi* gații ar fi lipsit criteriul de comparații practice la care trebuiesc raportate neîncetat cazurile de ob* scuritate viitoare și prezente. Din această nevoie s*ă înființat Muzeul de Circulație, cu o subvenție, evident slabă, de patru sute milioane anual, și ale căruia mijloace de cercetare devin mai mari. În speranța să avem un Minister al Circulației, în care să se înglobeze, ca direcții generale, Comuni* cațiile, Sănătatea, Finanțele, Instrucțiunea Publică și Artele, care, privite sintetic, sînt niște expresii variate ale circulației mari, ne mulțumim cu insti* tutui și muzeul.

Concepțiile noastre au plăcut streinătății, care a trimis delegați să se inspire și să transporte reali* zările noastre în Occident. Mirarea lor s*ă mani* festat în fraze stereotipe, rostite în diverse limbi: «Lucrul exista și nu*l vedea nimeni. Acum, după ce bați văzut și bați detașat dumneavoastră din neant, el devine ideea directivă a epocii și, desigur, intrînd în bibliotecă și laboratorii, va servi la transformarea tuturor ideilor politice și sociale, dînd idealului colectiv și organizării Statelor un material neașteptat.»

Elogiile n*au lenevit rîvna noastră, și, acum, fiind cu totul asigurați că ne găsim pe traiectoria unei activități dinamice și universal animatoare, am dublat subvenția primită de la Stat și am cons* truit și un muzeu propriu experimental. Impor* tanța acestui așezămînt chemat să perfecționeze nu

numai circulația în automobil, dar viața popoare* lor însăș, poate reieși din puținele date succinte de mai la vale, în legătură cu toate activitățile ome* nești. Să vizităm un raion luat la întâmplare, al « Primului Vehicul ».

În vitrina retrospectivă se văd, rînd pe rînd, după catalog: Talpa Piciorului, modelată, în cin* stea descoperitorilor, după piciorul nud al pre* fecților în viață și al inspectorilor circulațiunii, pînă la unghii, interesînd numai pielea dedesubt, singura pe care se poate circula în atitudinea pe picioare. Omul a mers în picioare patruzeci și șapte de mii de ani, fără să și*o tocească, prezin* tînd cauciucul ideal, fără cameră de aer, fără șapte pînze încrucișate și fără pompă de umflat, — și, detaliu esențial, fără zgomot. Lucrul este atît de exact, încît și azi, dacă vrei să umbli fără gălăgie prin apartament, îți scoți încălțăminte cu tocuri.

Puțin după trecerea primei epoci, omul puse opinci. Avem în optzeci de galantare o mie trei* zeci și trei de părechi. Ele prezintă caracteristica importantă că fiecare este găurită într*alt punct, încălțăminte tocindu*se în atîtea feluri indivi* duale, în atîtea stiluri, cîte părechi de picioare încălțate circulă planeta. Aceste dulapuri au rezolvat indirect și o veche mare problemă artis* tică a fondului și a formei. Regretăm că dintr*o păreche de opinci avînd un metru și treizeci și șapte centimetri lungime, nu am putut pune mîna decît pe o singură bucată, aasă nouă dintr*o cavernă din Alpi. Noroiul uscat, păstrat și azi intact pe opinca numerotată din dulapul 132 b, demonstrează pînă la evidență că rasa uriașilor care au adoptat*o cutreiera mocirlele mari după pește, și că trăia într*o epocă foarte depărtată nu numai de asfalt, dar și de piatra cubică obișnuită.

Imediat după opinci, vizitatorul e impresionat de splendida noastră colecție de obiele, forma inițială a ciorapului actual. Aci ne*am sprijinit în special pe donațiunile amatorilor, care acaparau obielele pentru colecțiile lor particulare. A fost o emulație generală. Donațiunile «au manifestat pu* ternic, din partea familiilor aristocratice, care pro* fesează pentru obiele și toate obiectele primitive cultul admirației. În special marile familii politice, identificate cu interesele neamului, cu hectarele, cu subsolul și finanțele lui, iubesc atît de categoric obiala, încît o expun cu religiozitate pe obiectele de lux, în bogatele apartamente din palatele lor, stropită cu parfume suave, după mărimea picio* rului: « Bilitis », « Mon coeur à nu », « Beatitude d'Azur ».

Colecția de vase, care se înșiră printre opinci și obiele, indică din circulație un moment accidental, și poartă titulatura colectivă: A călca în străchini.

I—I Cu unanimitate de voturi, Consiliul Circu* lației din Tuțy a adoptat următorul proiect de circulație, suprimîndu*se toate dispozițiile ante* rioare:

La fiecare răscruce de străzi se va posta un vardist; condiție esențială: cu ochii în patru. Bastonul clasic, de cauciuc, va fi radical înlăturat, din cauza culorii lui cenușii, care se poate confunda cu ceața și poate deveni noaptea invizibil, făcînd semnali* zările inutile.

Vardistuî nu se va mișca din post, și postul său va fi situat exact la intersecția diagonalelor ce unesc unghiurile pătratului format de răscruce, pe capacul de canal. El va priveghia ca automobilele venind din sensuri opuse să nu se încaiere în postul lui.

De cîte ori va vedea venind la unghi drept două automobile, vardistuî se va gîndi puțin, pe

care anume să*1 semnalizeze întâi, și, chibzuind, va lua hotărârea dictată de conștiință, făcând unui automobil cu ochiul, și înălțînd către celălalt sprinceana.

Observîndu*se, la experiențele preliminare, un caz de isterie a fizionomiei, la un agent supus unui tic bizar, care*i mișca dintrodată sprincenile, pleoapele, mustățile și nasul, s*a luat dispoziția ca toți agenții de circulație să fie examinați de către o comisie medicală, la hipodrom, dat fiind că un beteșug neînsemnat al mușchilor faciali poate pricinui oprirea circulației orașului întreg.

În colțurile prea aglomerate se vor adăoga ser*gentului din post auxiliari ai poliției circulației, prevăzuți cu șepci cu litera F de două ori; o dată dreaptă, ca să fie văzută de jos, și o dată răsturnată, ca să poată fi văzută și de sus, pentru orice even*tualitate. Sensul monogramei este dublul super*lativ, de două ori *foarte*, adică *foarte foarte*, adică *ff. urgent* în toate direcțiile. Rostul celor cîte doi, trei și patru agenți postați la rînd în răspîntiile mari, este evident: mai repede se vād, de către interesați, patru, șase și opt ochi, decît doi, făcînd cu ochiul.

Este interzisă semnalizarea cu mîinile și cu mînușile albe, ca inestetică și ca putînd speria pe amatorii de automobil fără carnet, urmași valoroși ai bărbaților de Stat și ai marilor func*ționari.

Semnalizarea cu datul din ochi și din sprincene se va evita, pecît posibil, cînd vizitiul de automobil este de sex feminin, și în special de sex cucoa*nelor și domnișoarelor din înalta societate, adică mai apropiate de zămislirea legilor și regulamen*telor. Acest sex se vede numai decît, la o simplă privire, doamnele cared poartă punîndud chiar în geamul mașinii. Cu cît o conducătoare de auto*mobil va aparține clasei sociale mai respectate, cu

atît onorații ei sîni vor fi mai liberi, respectabila cingătoare mai slobodă, înnaltele subsoari mai în vază, și cu atît ciorapul mai demonstrativ pe o mai mare întindere a piciorului, putînd colabora la lungimile lui și părțile joase ale feciorelnicului abdomen. Agentul din post trebuie să*și instru*iască bine ochiul că o persoană distinsă poate să umble goală, pe jos și în automobil, purtînd însă la gît, pentru salvarea decenței, un guler de blană. Suspecte sînt numai acele persoane care, învelin*du*și întregul trup, își lasă la lumină ceafa și grumazul.

Sergentul nu va da din sprincene dinaintea conducătoarelor, pentru a nu se interpreta semna*lizarea, cum s*a mai întîmplat, în sensul vulgar: «*Cum am face?*» și pentru a evita absențele repetate ale agenților din post. În schimb, el va semnaliza închizînd ochii strîns și întorcînd capul spre stînga. Pentru a vesti că și*a închis ochii, agentul va putea scoate limba.

Guvernul nu va fi semnalizat niciodată, această instituție avînd mari nevoi de viteză și dreptul de a trece, cînd un șir de automobile îi împie*dică iuțea pusă în serviciul Statului, peste ele, sau de a le ieși înaintea, ocolînd prin magazine și eventual pe deasupra imobilelor, pe acoperiș. Statul plătește imediat cîinii, caii, trăsurile și birjarii onorați de lovitura radiatorului și com*primați subț cauciucuri, umflate cu oxigen.

Sergentul nu este obligat să semnalizeze în*nainte de a fi reflectat în ce direcție preferă. Dacă între timpuri două automobile sau mai multe s*au ciocnit, dărîmîndu*se în post, el du*ce pe supraviețuitori la comisariatul circumscrip*ției celei mai apropiate, lăsînd răniții pe loc pînă la sosirea procurorului de serviciu, care semnează procesul verbal și cheamă, în aceeaș zi, Salvarea. Cadavre de obicei nu se află.

La încrucișarea bulevardelor, circulația se va face, spațiul de întretăiere fiind destul de larg, astfel: Mașinilor nu le este permis să întoarcă numaidecât în răsăpintie, ocolind mijlocul pe la dreapta. Ar fi prea elementar, și ideile de circulație ar rămâne fără aplicare practică.

O mașină care suie bulevardul cu tendința de a lua*o pe stînga, va trece întii înaintea, și va în*toarce acolo unde locul se strîmtează și e mai greu de circulat, apucînd«o în cele din urmă la dreapta. Mișcarea e logică și algebrică. Ea echi*valează cu scărpinarea capului cu degetul mare de la picior, utilizînd, cum se zice în tehnică, extremele. Sau, ca să dăm un exemplu, mai pe*n*telesul comun, să presupunem că vrem să deschî*dem dulapul și că veriga cu chei o avem în bu*zunar. Un om fără idei ar scoate cheile din buzun*ar, ar alege cheia dulapului din verigă și ar descuia. Un om circulat, și mai ales dacă e foarte grăbit, procedează cu inteligență, suindu*se pe casă, facînd cîțiva pași în pod și puind cheile în burlanul de ploaie, pe unde cheile se scoboară în curte. întorcîndu*se în apartament, întreabă: unde sînt cheile? Se dă jos din nou, ia cheile din pietriș, suie în apartament și descuie dulapul.

—! Consiliul de Circulație e practic și psiholog, argumenta președintele. Făcînd mașinile să oco*lească prin bulevard, poliția dă amatorilor posibi*litatea să se mai gîndească o dată la scopul cu care au pornit. Numeroși automobiliști, puși în situația de a staționa treizeci de minute pe bule*vard, pînă în momentul de a întoarce, au re*nunțat și au luat*o spre obor, revenind acasă, în loc de o deziluzie, cu o păreche de curcani. Binefacerile organizării raționale a circulației sînt serioase.

De curînd am inaugurat o mare inovație, a căreia idee ne*a sugerat*o penitenciarul, unde, în momentele libere, deținuții spoiesc pămîntul și pietrele cu var, și pomii din gările Bărăganului, dați cu bidineaua fostului subsecretariat de Stat, pînă la jumătate, din preocuparea estetică de*a semăna cu colonadele templelor grecești și de*a părea călătorilor din expres că arborii noștri sînt combinați din legume și piatră. Vrem să vorbim de liniile albe dintre trotuare, trase de inginerii Consiliului nostru, după calcule laborioase. Ele trebuiau să aibă asupra cauciucurilor de auto*mobile influența hipnotică a unei dîre de tibișir asupra găinii, răzimată cu ciocul întrdnă. Auto*mobilele ce se apropiau de linia de var, înceți*nau; cauciucul se înmuia; motorul scotea un off*țat, și șoferul cădea în somnolență. Din somnul profund în care dispărea conștiința, nu putea săd trezească decît sticletele brusc al fluierului agen*tului de circulație, educat la un curs de fahiri.

Păcat că a plouat. . . în ziua dovezilor supreme, semnalizările pictate pe asfalt au mers la canal.

INVENȚII

___1 — Savanții noștri lucrează, mi*a declarat președințele Academiei, un domn tăiat cam fran* zelă și cașcaval.

După marile invențiuni, care la timpul lor au constituit un progres, corespunzător cu o simpli* ficare de mijloace și cu o sporire de puteri, aten* țunea laboratoriiilor și a învățașilor este solicitată de transmutarea materialelor între ele. Serii între* gi de lucruri sînt pipăite iarăș după experiență, intervin rectificările, asocierea. însușirile separate, de pe corpuri izolate, stau cît mai multe laolaltă, pe un singur corp sau material.

Desigur că aerul nu a fost inventat; el se găsea în natură, și viețuitoarele se hrăneau cu el fără să bănuiască. După întîiul om strîns de nas și sufocat, s*a și făcut descoperirea că intră ceva invizibil în micile îngbișitori ale mirosului, ceva care dacă nu intră, amicul încetează de a mai fi viu și bine dis* pus. Acel ceva nu putea să fie pipăit și nu putea nici apă să fie, de vreme ce s*a văzut că la baia din fluviile primitive ale pămîntului, omul pus cu nasul sub nivelul undei, murea. A trebuit să vie invenția tubului de sticlă astupat la capăt, pentru ca un învățat să construiască un piston și să*l vîre în silă pe tub, pînă la sfertul de jos. Acolo unde se împiedica era aer strîns, care se com* porta ca un resort. Ceva mai mult, învățatul a prevăzut vîrful pistonului cu un fir de scamă

care s*ar fi aprins, frecarea producînd căldură și foc. E sigur, negreșit, teoretic; la mine, care nu sînt un savant fizician, aparatul acesta nu scapără niciodată, ci, dimpotrivă, se sparge, din pricina unei legi pe care o ignor. însă după aer a venit descompunerea lui, demonul invențiunilor fiind neadormit. Iar de la aer am trecut la apă, care are așa*zis oxigen. Dacă iau zece molecule de tutun și un atom de foiță fac o țigare, și tot așa oxigen și hidrogen, convenabil amestecate și pătrunse unul cu celălalt, dau, ca să vorbim științificește, apă de băut. Mie nici această operație nu mi*a reușit, pentru motivul că în toată țara nu am putut găsi nicăiri molecule, cu toate că am cerut la spițerii; ceea ce însemnează că mai repede faci o datorie de o sută de mii de sterlini, decît una de douăzeci și cinci de franci. Operația care*mi reușește mie todeauna e țigarea. Cu o regularitate mecanică sînt în stare să fac cînzeci de țigări uniforme pe zi și să le fumez pe toate. Este adevărat că, fără să mă gîndesc, fac și negru*de*fum, care în chimie se exprimă într*altfel decît în vopselărie: oxid de carbon.

___1 O invenție fenomenală a fost aerul lichid. După ce comprimi aerul dincolo de răbdarea lui, el nu mai ia foc dar scoate apă; vedeți în ce veci* nătate strînsă se găsesc contrariile care se exclud, și cum se acapareză! Un pompier desfășură tu* lumba către incendiu și, în loc să*i vie apă, îi vh ne pe tulumbă petrol. Am încercat cu fumul de țigare o comprimare, ca să văd dacă nu iese păr sau zăpadă, și am obținut numai mucuri, caracte* rizate printrmn miros puturos, conținînd probabil mecanismul enigmei. Laboratorul meu de ama* tor nu e pretențios. Am o cutie de chibrituri, o sută de scobitori de dinți, un trabuc și o scru*

mieră, care, fiind spartă, se poate demonta, după necesitățile cercetării. Am un tampon cu sugătoare, facultate psihologică a hirtiei, și un creion cu vîrfurile de două culori. Am două fotografii și o hartă. Și, în câteva fiole, ingredientele indispensabile unei instituții de analiză, tinctură de iod, picături și un cub de piatră*acră, pentru ras (ustură).

Ei bine, am putut da științei câteva descoperiri importante. Am găsit întii un aparat cu care te sui călare pe calul preferat, fără să desfaci inestetic picioarele, ca un compas crăcănat, ci prin simpla ridicare pe tălpi a omului pînă la șea. Călărețul se prezintă pe spinarea roibului aproape în picioare, și numai în momentul acesta își desface, cu delicatete, genunchii, ca să apuce între pînteni pîntecul nobilului animal, al doilea după regele naturii, care sînt eu. Invenția mea s'a aplicat însă la creion, spînzurat de un resort de nichel, cu moșul pe țigheaua casierii. Totuș, nu acesta era scopul brevetului meu denumit «încălecătorul și des*călecătorul universal», cu nr. 732.004. Văzusem un om suindu*se pe calul lui cu scara de așezat tablourile, și i*am făgăduit săd ajut cu spiritul meu inventiv, la a doua lui încălecare; căci încălecuse întii oară în viața lui, ca să ajungă mai repede la un dentist. Am mai inventat pana cu rezer*vorul pe față, care se deosibește de obișnuitul stilograf prin imposibilitatea lui de*a ține cerneala înăuntru. Cu acest condei al meu, ești sigur că ai todeauna cerneala în fundul buzunarului, pînă la cămașă și piele. Dacă un hoț țid fură, se păcă*lește: nu poate seri cu el. Și nici penița nu am făcut*o de aur: o poți pierde fără să*ți pară rău. Mă deciseseam la început pentru o peniță ieftină; reflectînd bine, am renunțat, inventînd tocul cu rezervor și fără peniță.

Poți să*mi spui dumneata, dacă ai bosa inven*țiunii, cum desființezi trei verbe deodată: a intra,

a ieși, a batem ușă? Tocmai studiez această pro*blemă cu un arhitect, care cîntă pe harpă și știe să taie salamul în felii egale subțiri. Preferințele noastre pînă acum s*au orientat în sensul că ver*bele pot fi desființate, construind casele fără ușă de intrare, și numai cu ușile din interior, unde se aplică verbul «trec»: a trece dintr*o odaie într*alta.

— I De fapt, lucrările mele actuale au o țintă, pe care Edison nu a știut să aibă curajul să o for*muleze. Caut oțelul transparent și lemnul de tuci. Printrmn procedeu complicat mă cobor în pivniță și mineralizez fagul și cerul vecinilor mei, care în fiecare zi despică lemne în ecurile haotice ale curții. Pe lîngă că lemnul nu va putea să ardă, el nici nu va putea să mai fie crăpat în două; cel mult va fi spart în cioburi, ceea ce dă auzului un sunet muzical, care se împacă mai bine, decît lemnul netransformat, cu sensibilitățile urechilor mele. Invenția e bună la vapoare și la mobilier, îndată ce se termină un scaun, te duci șiid mine*ralizezi prin atingerea unei pile magnetice deci*sive — și scaunul, devenind tuci, nu se mai mișcă.

Oțelul transparent nici nu mai e nevoie săd documentez. Oricine a înțeles, din simplul enunț al problemei, considerabila lui întrebuintare. Era sticlei s*a isprăvit, și, în loc de cristale care se sparg, fac fier, îl transform în oțel și apoi în material transparent. Pe lîngă avantajul că nu mai trebuie să*ți numeri banii din cassa de fier, realitatea lor devenind evidentă, se ajunge la folosul apreciable că în interiorul unui motor se vede, pe nedemon*tate, tot ce se petrece pînă în amănunte. Circu*lația ritmică a pistoanelor, articulația bielor, bușele, șaibele, segmentii, bolțurile, nimic nu rămîne neinspectat de pe dinafară. Sateliții dife*

rențialului, roțile planetare, cu dinți, le urmărești în funcțiune. Invenția mea suprimă, în ambele continente, obloanele și gratiile de fier.

După desăvârșirea acestei invențiuni, destinată să mă facă miliardar, am în programul meu: Betonul Șuierător și Tibișirul vocal, două revoluțiuni în industrie și știință.

SAVANTUL

— Am căutat să vedem în carne și oase pe un mare învățat local, a cărui faimă trecuse departe dincolo de Kutu.

Mă am specializat, zise savantul, într-o știință care îmi dă o putere nediscutată și pe care n-o cunoșteam singur eu. În limba locală, învățătura mea se definea cu un cuvânt. Europenește, specialitatea consta în descifrarea slovelor scrise numai pe sfert sau nescrise nicidecum și în priceperea evenimentelor pe dedesubt. Nu era geologie, pentru că nu exploata pământul subțori; nici astronomie, din pricină că nu aveam de-a face cu aerul; nici științe naturale, lipsind noțiunile exacte, dacă numărul picioarelor era în funcție de coadă și dacă în principiu zoologia trebuia să vie, concomitent, cu copitele și coarnele. Era ceva cumva despre care nimeni nu știa nimic, și în ceva cumva nu puteam să fiu controlat.

La o intenție de controversă, începeam numai decât să zbier și se aduna toată lumea.

— Se poate, întrebam eu, să fie înfruntată, în persoana mea, știința indiscutabilă și fără precedent a lui ceva cumva?

— Nu se poate! răspundeau vameșii, cărturarilor și fariseilor. E o nelegiuire.

— Nu sînt eu împăratul savanților? întrebam eu.

— Ba da! ești împăratul tuturor savanților.

— Am lăsat eu să*mi crească barba fără motiv?

— Nu se poate să*ți fi lăsat barba să crească fără motiv, răspundeau oamenii de ordine și de autoritate.

— Un obraznic a trecut și s*a strîmbat la mine. Oare el n*a jignit în mine Tablele Legii, Deca* logul, Constituția și Stindardul?

— Vezi bine că da! răspundeau oamenii cu bun*simț.

— A cutezat să*mi pară că se întreabă de ce mănînc eu atîtea parale din Țara de Kutu.

— Ai dreptul să le mănînci pe toate, căci în cevacamva ești neîntrecut. Oare Socrate, Pîta? gora, Dante, Galileu, n*au mîncat toate finanțele țărilor respective?

— M*am dus în misiune culturală pe conți*nent, să număr felinarele din Rotterdam, ca să știm dacă europenii sînt mai tari decît noi. Necu*viincioșii au cutezat să afirme că am uitat două felinare, de lingă pod.

— Moarte lor! striga poporul.

— Se poate zice despre mine, cînd îmi suflu nasul, că mi ham suflat? am întrebant.

— Vai de mine! răspundeant fiecare. Tu cînd îți suflă nasul faci lumină și se coc piersicile, Doamne!

Nu am iertat nicio aluzie și nicio dovadă de respect parțial. De cîte ori cineva nu mi*a lins galoșul întreg și nu mi*a sărutat răzătoarea de noroi de la ușe de jurîmprejur, ham înfierat. Așa să piară necredincioșii, ca pulberea și ca pleava! Ascultă: dacă vrei să fii, să urlî și să te lauzi cu zbierate mari. Cum ajungeam eu în Kutu negus*tor de idei? Cine m*ar fi băgat în seamă, dacă nud opream și nu strigam la el:

— Ce? nu mă cunoști?

— Cum să nu te cunosc? răspundeant Cine. Ești singurul mare bărbat din lume, și, în orice caz, unicul din Kutu.

Elogiu insuficient. Ca să aprinzi o țigară poate că e de ajuns un chibrit. Pentru o pădure e ne*voie însă de un incendiu.

_____ Am discutat într*o zi cu Dumnezeu, despre care se pretindea că e mai mare decît mine. Ce decepție! Nu știa lista urmașilor lui Papură*Vodă și nu auzise de Pleznilă. ham făcut o lecție, pe care să o pomenească. S*o fi jucat el cu alții. . .

Toate au mers perfect în Țara de Kutu, și nevastă*mea, care avea un decolteu de dop de șampanie, ducea traista cu parale și aduna ce azvîrlea mîna mea stîngă, cu dezinteres. însă se pripășiseră niște janghinoși, care rînjeau la mine și se pregăteau să mă «verifice». Cu primul tren **imam** depărtat, copleșind ținutul cu ocară mea sfîntă, de pe un deal cu grădini.

Cît am fost tînăr, am proclamat în numele tineretului. Cînd am îmbătrînit, am luat cuvîntul în numele unchieșilor. Mă voi scula și din mor*mînt, ca să apăr drepturile cadavrelor. Păzițhvă, că sînt etern și nu veți scăpa de fleoanca mea în veac. Numai să nu răspundeți că totul merge de minune. La cel dintîi răspuns mi se pune un os în gît și răgușesc și mă dezolez și vreau să plec și să nu mă mai întorc în Kutu. Cînd bate ora de plecare, mă îndîrjesc să mor pe moșia strămoșilor mei, și nu mai plec. Desfaceți bagajele și dațhmi foiță să*mi usuc lacrimile!

A! și o să încep să mă joc cu regii, căci m*am săturat de supuși. De fapt sînt regele Kutu cel adevărat. N*am sceptu și n*am cel puțin baston. Eu sînt și regele și bastonul, cuprins în ființa mea, decînd ham înghițit: am înghițit o prăjină. Și nici

coroană propriuszisă a<am: coroana e capul meu. Blazon? mai mult ca blazonul mbeste cravata. Legile? unghiile mele, de la mâini, și, bineînțeles, de la picioare. Nevasta nu bănuiește, în naiva ei simplitate, că este regină. Vulgarul titlu de rege de drept e mai puțin ca regalitatea mea de fapt. Sînt un rege particular și civil, însă toți regii laolaltă nu fac cît cheile de pe veriga mea de buzunar.

Vreți un împărat? troznesc din două degete, din două burice, șiid fac. Un prinț? mă scarpin după ureche. Am în buzunar zece guvernatori, și doi prezenți la subsuoară, — iar în buzunarul de la ceasornic un dictator.

Ce vreți? Alegeți. Sînt grăbit. Și spuneți ce ați auzit și Europei, că s<a izmenit.

INTERVIU DIN FUGĂ

I—1 întorcîndu*mă în Europa, la hotel, mi s*a prezentat redactorul adjunct al marelui ziar *Lasâi mă să te las*. Intrînd direct în subiect, ham întreat:

— Ce*aveți de gînd să faceți în Europa?

— Părăsind, după schimbarea categoriilor, ca* pitala Țării de Kutu, aveam planul vieții mele europene bine trasat. Dacă meșteșugul existenței începe, în Kutu, de sus, și merge exclusiv pe această altitudine, pînă la obștescul sfîrșit, rareori trecînd pe la instituția juridică a penitenciarului, în Europa el pornea cît mai de jos. Nu puteam să uit că Ecaterina cea Mare fusese spălătoreasă și că Napoleon Bonaparte, simplu corsican, da cu undița în Mediterana, după pește mic.

Știam, ca profesiune, numai arta de a judeca, — evident, pe alții: căci cursului superior al judecării proprii nu avusesem răgazul social să mă consacru. Foarte apt și recunoscut prin marile mele aptitu; dini la critica universală, politică, artă dramatică, pictură, literatură și chiar ceasornicărie, facultățile mele încetau instantaneu dinaintea, de pildă, a nevastă;mi, care mă înjura de o sută de ori pentru niște pretinse ale mele așa*zise neghiobii. Adevărul este că odată ce intram pe ușa domiciliului conju* gal, mă părăseau toate strălucirile mele calități, și nu din pricina unei superiorități de substanță a soției, ci din cauza unui inexplicabil și parazitar

prestigiu, pe care îl căpăta în ochii personalității mele, când se arăta cu mătura în mină sau cu o lingură de lemn.

Eram, bineînțeles, în Kutu, cel mai citat intelectual. Tare în toate cunoștințele, excelam chiar în cele în care nu mă pricepeam. Era de ajuns să pui mâna pe un lucru, ca săd aflu numaidecât pe tot: proveniență, materie primă, transformări și înrudiri. Podul palmelor mele avea tot atâta creier cât și capul meu prea inteligent și frumos, întuițiile mele se prelungeau pînă la vârful degetelor și în picioare. Ce să mai insist? Eram ca și un fenomen.

Decum am ieșit însă din Kutu, nu a mai fost așa. Bagajele mele au fost purtate ca orîșice geamăntane, fără ca hamalii să se închine întîi la ele și să le sărute; am trecut, prin gări, fără urale și, așa putea zice, neobservat. Ce va să zică, într'adevăr, să fii celebru numai în satul tău! Te admiră numai oamenii din satul tău. E adevărat că am atras via și insistent atenția streinilor asupra numelui meu. îndrăzneau, în gările europene, amplexării, să nu le spună numele meu nimic, să nu le evoce absolut nimic. Sînt ca icrele negre, apreciat după preț: dacă li se pierde eticheta, pot fi confundate cu vaselina de locomotivă.

î " 1 Dar puteam atunci rămînea în Kutu, dacă aiurea era atît de rău. Este adevărat, dar Kutu nu mai exista, sau, mai bine zis, nu mai puteam exista noi în Kutu, unde se pîrjolise totul. Trei revoluții una după alta, la scurte intervale, nu sînt mai puțin de trei, chiar dacă le reducem pe toate la un principiu. Afirmă dumneata dacă mai este de stat într'o asemenea țară, după trei revoluții și un iureș cumplit prin clasa răsturnată. Personal, ajunsesem să fac parte din clasa răsturnată, fiind

filosoful optimismului fără sfîrșit și argumentul viu și continuu al existenței ei. Aș fi făcut parte și din clasa revoluției, pe care aș fi canalizat'o sistematic, dar nu am putut: propunerile mele întîrziaseră cu cîțiva ani.

Așa că, pribeag, mă găsii în penibila necesitate de a nu mai putea primi opt sute de mii de lei pe lună din diverse corvezi, pe care numai patria scumpă poate să ți le ceară cu certitudinea că, în definitiv, cocoșat, rupt și scrîntit^i le dai. Acești două sute de mii de lei săptămînali îmi trebuiau, și, vorba ceea, între noi fie zisă, imam șters pe bot, în străinătate, de micile mele sacrificii. Scumpa mea soție nu și luase pe fugă decît un geamantan, în care, din panică și distracție, a pus un fîraș de bucătărie și un clește de foc. Chiar pudra și roșul ei însoțitor au fost uitate în miinile revoluției.

Desigur că, întîi, am zis, cum era și logic, că provizoratul acestui lucru stupid ce i o stare revoluționară, nu va dura mai mult de cîteva zile. După două săptămîni, abia începuse; după două luni, porneam să fim îngrijorați, și, după doi ani, aștepăm contrarevoluția, care nu se prea grăbește. Țara în care ne aflăm, contaminată de ticăloșiile ce s'au petrecut în Kutu, refuză să intre cu armatele ei în scumpa noastră patrie. E o lipsă de soliditate socială, de Ia Stat la Stat, neînchipuită: nu vă luați după tratate și vorbe. Dacă într'o singură noapte, prin surprindere, un singur regîment ar intra în Kutu, noul Stat s'ar preda numai decît, am dispune o execuție în massă, și, înainte de a se lumina de ziuă, noi am căpăta opt sute de mii de sterlini pe lună îndărăt. Evident că s'ar adăoga, în lei, echivalentul pribegiei și al sacrificiului recunoscut.

Refugiații întorși la căminuri vor trebui din belșug recompensați. Pe lîngă logica restituire a

moșilor, caselor și fabricilor sau prăvăliilor, socia* lizate de brute, noul Stat, reconstituit, va împărți proprietățile lui în atâtea comitate, ducate, princi* pate și marchizate cîți refugiați de marcă autentică se vor mai fi întors cu zile. O ierarhie nouă, cuprinsă în noi titluri de putere și noblețe, va constitui trupul vizibil al autorității invizibile, aspră și fulgerătoare. Și vom ști mai bine cum să ne purtăm în viitor. Simplul cetățean așa*numit nu va cunoaște plăcerea impertinentă de a se tîri pe trotuarele rezervate în Kutu nobleței. El va merge exclusiv pe mijlocul șoselei, marcat de poliția de circulație cu o linie roșie, și va fi obligat nu să meargă, ci să fugă pe linie drept, fără să se*ntoarcă nici la dreapta nici la stînga. Și simplul cetățean, la trecerea noastră, a foștilor stăpîni* tori din Kutu, va trebui să încremenească drept, recules și sfios, cu începere din momentul în care ne zărește pînă în momentul în care nu ni se mai vede silueta. De vreme ce a fost răzvrătire, nimeni din cei rămași în fosta patrie adorată nu va mai cunoaște decît rigorile conducătorilor, care au fugit din devotament și patriotism, pentru ca patria să nu poată fi lipsită nici de întoarcerea nici de meritele lor.

— I Visuri! visuri! Trebuia să ne căutăm de lu* cru. Ipoteza acestui ceva idiot «a muri de foame», care în Kutu era o realitate numai pentru brutele lipsite de instrucție și sensibilitate, nu mai e o ipoteză: e o împrejurare repetată zilnic. Să mori de foame e desigur abject, dar să trebuiască să mai și muncești ca să te ferești de moartea de foame, era intolerabil. Noi, veniți din zona ste* lelor de toate felurile, nu puteam fi constrînși de această nimicnicie. Degetele obișnuite să pipăie mătasa mustății, mîinile deprinse cu aplauzele,

să le vezi decăzute din rolul lor delicat! Nu, nu, asta nu se poate! — cum se zice la teatru, făcîn* dud gutural pe *nu*.

Totuș, urmăresc mica publicitate. Mi*am ales meseria cea mai compatibilă cu o intelectualitate rafinată: conducerea automobilului; nu pot re* nunta la conducere deloc. Voi fi șofeur! însă nu știu un singur lucru: să pornesc mașina.

O RĂZBUNARE

— Romancierul Detiora, intervievat de noi cîndva, ne*a povestit cum a devenit romancier la vîrsta de șaizeci de ani. îi lăsăm răspunderea moti*velor care bau determinat să*și schimbe profe*siunea, cît și a genului său de a fi todeauna incomplect.

— Ați venit să mă întrebați ce mai am de gînd să scriu și care sînt, în definitiv, criteriile mele artistice. întrebați*mă cum am ajuns scriitor după o carieră, destul de lungă, de magistrat.

Înainte de toate, trebuie să precizez că nu am nici proporțiile nici talentul ce*mi atribuie nevoia dumneavoastră de periodicitate. Unica mea resursă este experiența. V*am refuzat portretul pentru că din reproducerea în zeci de mii de exemplare a unei strîmbături individuale, cititorul nu are de învățat nimic; nu vă pot ascunde însă, la vîrsta mea, cîteva precizuni în legătură cu îndeletni*cirea de meșteșugar de cuvînte.

Vă mărturisesc că pe vremuri, pe mine unul cărțile m*au speriat. Mi se părea că opera lor aparține unei rase de oameni excepțională, deși aflasem că tipografiile nu au altceva de lucru și că editorii, cu imensele lor sacrificii pentru păstra*rea prestigiului hîrtiei imprimate, trebuiau să le multiplice la infinit, și, din devotament mistic pentru literatură, se simțeau obligați să piardă zeci de milioane anual. Cînd străpungeam cartea

cu lama cuțitului meu de lemn, pe masa cu dosare, aveam remușcarea că aș fi săgetat azurul cu arcu și că aș fi nimerit să sînger stelele în drum.

Un respect brutal mă determina să mă frec de cărți cu uimire, ca țăranul de imobilele cu șase etaje, ca niște biserici, gata să se închine la poartă și să sărute firmele de mamosi, impresionat de oraș ca de o adunare de catedrale și bazilici, și salutînd pe toți orășenii ca pe niște papi și cardina*li. Ne naștem și trăim cu naivitățile noastre.

Chiar în timpul primelor mele studii de școlar sărac am luat atingere intelectuală cu punctele fulgerătoare ale realității. Viața științei, a sufletului, a minții, nu concordă niciodată cu viața. Știința, sufletul, mintea, sînt niște tablouri mărgi*nite de un pervaz și agățate fictiv în dosul vieții. Prezența lor contradictorie stăruitoare în viața socială m*a jignit ca icoanele și portretele suvera*nității pe un perete de circiumă cu fum, cu lăutari și cu bețivani. încîlcit în inscripții și în dosare, bancnotele exprimă, dominat de o valoare comer*cială și veșnic absent, un profil de împărat și de ideal, vizibil cînd le ridici în dreptul ochilor la lumină. Ce cumpărător își pierde vremea cu această contemplare și cu acest apel? El nego*ciază, numără, plătește și pleacă. împăratul zace înmormîntat în subțirimea hîrtiei.

Primele dovezi ale dezechilibrului social m*au supărat. Am văzut în copilărie trecînd prin școală cu certificate bune băieții bine situați, și todea*una înnaintea mea, cu teze împrumutate de mine și cu îndrumări luate din silințele mele. îndărătul catalogului și al notelor, îndărătul programului și al științelor asimilate, împărățeau cartea de vi*zită, recomandăția, șoapta, strîngerea de mîna, prietenia deputatului, scadența Băncii. Profesorii mei nu au fost cei făgăduiți înnainte de ridicarea cortinei, în prolog. Catedra lor era un scaun de

așteptare în anticamera șefului local. Uitându*se mai des în calendar decât în carte, și în toate cli*pele la ceasornic, ei erau niște oameni dezgustați de meserie. Lumea din învățămînt și administra*ție era grăbită și nervoasă, ca într*o stație tristă de drum*de*fier, fără bufet, și nimeni nu se arăta mulțumit de locul în care sta. Pentru torturarea acestei stări sufletești și exasperarea ei cotidiană, psihologii de la conducere au incendiat cariera cu noțiunea «avansării». Din școală am învățat aproximativ că limba latină este regula de a ispră*vi cuvintele cu **us**, că matematicile exploatează cifrele și literele grecești, că istoria e necesară în discursuri — iar geografia am învățat*o mai mult din ziare decât din cursul unui orator plictisit, destinat, după conștiința lui, să guverneze țara, și nu tibișirul pe tablă.

Cu toate că aș fi preferat ingineria, m*am consa*crat studiului Dreptului, în urma sfatului unui unchi experimentat: «Fă ca toată lumea Dreptul. Dacă va fi nevoie, cu licența în Drept poți să te faci și inginer. Cel mai bun profesor al meu de matematică era țăl într*o berărie, și actualul mi*nistru al Marinei, deși nu știe să înnoate, e un excelent fost seminarist.»

L*am ascultat. Am dat lecții copiilor tîmpiți din politică și Bursă. Toți elevii mei mi*au luat*o înaintea. Nepotul unui personaj, nepotrivin*du*i*se nicio funcțiune, a fost numit guvernator auxiliar, cu însărcinarea de*a schimba ramele tablourilor din pinacotecă și părul de cal din arcușurile viorilor muzeului de arte cîntate. O regulă generală în conducerea Statelor favori*zează ridicarea materialelor care în natură cad la fund și întrețin putregaiul.

Terminînd universitatea, am fost numit procu*ror întrmn canton depărtat de viețuitoarele su*perioare. În camera mea am fost vizitat de somi*

tățile vertebrale locale, aflate în proces cu cîte un nenorocit. Am văzut factori responsabili tri*mișîndu*și slugile la poliție, spre cercetare, sub învinuire de furt de furculițe, pentru că și*au reclamat salariul. Nu am putut niciodată să an*chetez pe proprietarii de automobile care ucideau copiii pe drumul mare, unde mai fuseseră îm*pușcați în glumă și niște țărani, din alte automo*bile, plecate după botez, după nuntă sau înmor*mîntare, la vînătoare de «imbecili». Pentru că nu am leșinat dinaintea fanfaronadei retorice a unui bariton de coloratură, devenit ministru al Dreptății, am fost mutat de cîteva ori, la distanțe de cîte șase sute de kilometri.

În capitală, vizitată din cînd în cînd, în travesti, jerpelit, mi*am găsit colegii cei mai proști plasați în locuri înalte, proprietari de palate și înrudiți, prin căsătorie, cu niște bărbați atît de abstract înălțați în ierarhia socială, încît neîndrăznind să le atribuie organele vulgare de lăcomie și re*producere, ca alegătorilor derînd, grosul lumii îi visa vegetînd ca niște crizanteme întrmn picior, într*o eternă religioasă atitudine de preoți.

Cum au făcut colegii mei de s*au înnavușit atît de repede? m*am întrebat. Drumul cel mai scurt la avere să fie, ca la noi la țară, cînd te duci la gară, prin holdele și proprietățile străine? Am auzit cuvîntul «afaceri». Afacerea însă nu vroia să spuie uzină, muncă și ingeniozitate personală și timp. Era de ajuns un ghiozdan cu un flacon de pilule erectile, cu o perie de mătreață pentru gu*ter, cu cinzeci de fotografii secrete, și, adăogînd zece anecdote recitate cu vervă, cu finalul spus la ureche, o romanță sentimentală, cariera deve*nea strălucită. Un ilustru reprezentant al teoreti*cii economice, parvenise la locul lui de opulență și la glorie pentru că făcea ca pisica și imita la perfecție mersul locomotivei și țîpătul relativ din

momentul cînd o fată disperată de dragoste se aruncă pe linia trenului expres.

Afacerile aveau întodeauna un secret, ca fibromul, și posedau o legătură parazitara cu anatomia interno*externă, cu un intestin. Ele se armonizau cu orice profesiune, cu știința Dreptului, cu a medicinei, cu finanțele, cu petrolul, cu estetica și produsele forestiere etc. Adeseori am întîlnit în teatre și restaurante cîte o doamnă însoțită de cîte doi domni, plătind de obicei consumația prietenul soțului. Părecbile triple m*au surprins prin desimea lor. Cînd un subaltern are o nevastă aleasă conform unui ideal, averea lui este asigurată, ca și atunci cînd ține la dispoziția șefului, gelos să*și păstreze autoritatea intactă, o cameră din care lipsește două ore. Sexul concav e auxiliarul indispensabil al averilor fără capital, fără firmă și moștenire.

M*am mai întrebat, atunci, ce fel de dreptăți și simboluri apăr eu, din magistratură, în societate, și nuarn rupt din dregătoria mea. Și pentru că mai conservam ceva din drojdia naivităților mele și ale educatorilor mei, miam suit pe un scaun și am vorbit, îndemnînd pe cîți puteau simți ca mine, să ne strîngem laolaltă. Toată lumea s*ă strîmba de rîs. Unul avea de apărut un tripou, altul construia un teatru cu fete, alții trebuiau să se deparțeze de o mocirlă; fiecare avea de lichidat o ticăloșie, care cerea timp, de secat o latrină morală. Niciunul nu s*ă încumetat să supere pe cel ce*i poștește nevasta, surioara, fata, și care se complace în pipăitul limbii pe încălțăminte. M*am dus la prietenii mei parveniți, și au rîs. M*am dus la inteligenți: au rîs. Am vizitat pe visători, pe revoltați, firile drepte și amenințătoare: ham găsit ospătîndu*se în jurul celui mai gangrenos dintre excremente, și florile din fereastra lor puteau a musită și viermi.

Mai aveam un rost în încăperea timpului meu? Mham găsit unul. Începui să povestesc, ca un scriitor de meserie, învăluind accentul personal cu obscurități, rostind fracțiuni de adevăruri, acceptate în toate timpurile mai bine decît adevărul întreg, lipind pe biciul meu de hîrtie încleștită, din zece mii de muște, din zbor, cîte una. Am adoptat purcederea indirectă și drumul șerpuit, evitînd preciziunile prea hotărîte și scaldîndu*mi certitudinile și faptele în laptele fantezist. Am ajuns fără să vreau scriitor de literatură. Cei mai abjecți cititori mă tolerează, socotind că incidentele, răs_pintiile și paralelismele acelea nud privesc pe ei, elogioși atîta timp cît au sentimentul că povestirea lor a rămas nepovestită.

Eu împlinesc o datorie, care îmi comandă să nu particip cu o beatitudine criminală la răs_fățul social. Nu sînt un scriitor, sînt un om care se răzbună că a fost mințit de toate construcțiile ipotetice ale autorilor de cărți, mințiți și ei de o năzuință, disproporționată cu capacitatea obștească. Și acest meșteșug nou al meu, continuat fără vanitate, îmi procură mulțumiri. Mheste de ajuns ca într*un punct oarecare al povestirii mele, cititorul să stea. E oprirea în loc a monstrului pe care îl urmăresc. Și cititorul stă. E momentul în care scapără iute punctul de foc al condeiului meu și cînd între sufletul cititorului și haos fulgeră, rapidă, dunga lui fosforescentă.

CUPRINS

<i>în avion</i>	7
<i>în văzduh</i>	11
<i>Un proiect</i>	17
<i>O mie și una de fete</i>	19
<i>Eroica</i>	24
<i>O vizită matinală</i>	28
<i>Prezidenta</i>	34
<i>Idilă abstractă</i>	38
<i>Femeia kuty</i>	40
<i>Impasul fatalității</i>	43
<i>Un concurs de frumusețe</i>	45
<i>Copiii kțți</i>	50
<i>Cumul de atribuții</i>	54
<i>Organizare</i>	55
<i>Finanțe</i>	61
<i>Vulturi pedestri</i>	64
<i>Mya Lak.</i>	66
<i>Emulații</i>	84
<i>Punctul pe i</i>	89
<i>Elogiul omului uscat</i>	94
<i>Universitatea Pentru Moral</i>	97
<i>în preistoric</i>	103
<i>Resurecții</i>	112
<i>, Ministrul;</i>	
<i>Om si om</i>	
<i>) Bugetul</i>	101
<i>învățământul și literatura</i>	139
<i>Nobilul sport</i>	147

<i>Medicină</i>	SS
<i>Explorări</i>	"64
∨ <i>Juridice)</i>	'68*∨
<i>"Probleme de circulație</i>	'77
<i>Invenții</i>	'86
<i>Savantul</i>	'9'
<i>Interviu din fugă</i>	
<i>O răzbunare</i>	„°